

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

PREMIUL DE ROMAN AL
SOC. „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

EMANOIL BUCUȚA

FUGA LUI ȘEFKÌ

ROMAN

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREȘTI

22.303—927

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

FUGA LUI ŞEFKÌ

Şefkì umblase toată dimineaţa prin bazar. Venise devreme, cu căruţa de peşte dela Ostrov. Când să iasă din ceairul plin de apă, starostele, unul din stăpâni, care-l aşteptă în răspântia dinspre cimitirul ovreesc, sărise din trapul cailor pe capră şi-i luase hăţurile. De pe movila urcată pieptiş, peste colţuri de piatră din vechiul zid de afară al cetăţii, se arătase deodată tot furnicarul târgului. Cât cuprindeà ochiul între şanţul cu şarampoi năvălit de Dunăre şi şoseaua Kumbairului, şi dela Poarta Gunoiului până la Poarta Bazarului şi mai departe, erau numai cârduri de vite, care cu grâne, tarabe de marfă şi lume de lume. In mulţimea aceea se cufundaseră şi ei, încetinind. Şi abià opriseră că i-au şi înconjurat cumpărătorii.

Şefkì ajutase puţin pe stăpân, pregătise o găleată de apă şi o mână de orz la cai, se mai certase cu unii muşterii prea grăbiţi şi apoi ră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tăcise pe ici, colo așteptând. Partea lui de treabă mai eră acum să încarce târna și să dea o raită până la geamia mică. Adică tocmai ce i se păreà mai greu. Și pe măsură ce se gândeà bucată cu bucată la ce aveà de făcut, făceà și ce se gândeà, nerăbdător și înfiorat. Luase târna dela leucă, o spălase și o încărcà.

De hogea poate scăpà. Avea să se strecoare pe lângă uluci, ferindu-se de parii cari le țineau drepte sub streașina lor de olane, crescută cu iarbă și gârbovită. Și se strecurà și se fereà, cu târna pe umărul stâng, dinspre mijlocul uliței. Eră să împingă cu piciorul ușa abià prinsă în clanță, să treacă ușor pe lespezile săliței și să-și deșerte neauzit peștele în chiupul de pământ din bucătărie. Și împingeà ușa, își simțeà talpa rece de piatra săliței și mai căutà cu mâna câte un pește rămas în împletiturile răchitei. Gândul, care veneà întâiu, puternic, el îl sperià; fapta eră numai ca umbra față de lucru.

Dar la întoarcere, Umurli aveà să-i ație calea. Uite-o, în mijlocul uliței, cu ochii ei de migdală deasupra feregelei de mătase!

Tot așà eră și acum un an, când porniseră amândoi alături. Bătrânul îi petrecuse până la poartă, de unde se uità înduioșat du-ă ei. Mai târziu, dupăce făcuse ce făcuse, doar nu se băteà că nu-și întorsese atunci capul să-l mai vadă odată. Să fi știut ce-aveà să se întâmple?

Dincolo, în cealaltă latură a răspântiei ceșmelelor, hogea tocmai își stingeà ciubucul po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

leit, cu imameà de chihlibar. Școala începeà. Erau cei din urmă, pentrucă ședeau chiar peste drum. Umurlì aveà în mână o crăcuță de liliac înflorit. Mirosul ei singur, sau împreună cu cel revărsat din grădinile dimprejur, îl amețeà. Își simțeà obrazul subțiat și două ciocănașe de sânge cum băteau între ochi, în aripile nasului. Și atunci, fără să știe de ce, s'a smuls de lângă tovarășa lui și a rupt-o la fugă, pe sub capia cu umbe adânci și poartă ghintuită cu piroane, peste șanțul cu apă, întâiu spre Dii și apoi de-alungul zidului cetății, spre Dunăre.

Ceilalți crezuseră că de sila învățăturii. Il căutaseră, ca să-l îmbuneze și să-l aducă îndărăt. Mahalaua se răscol'se toată și trimisese cuvânt până la cel din urmă turc; rămâneà pela porți și nu se îndură să intre. Unch'u-său, care-l creșteà dela moartea părinților și-l iubeà cât și pe fata lui, își călcase pe inimă și, după două zile de zadarnică scotocire, dăduse de știre și pristavului. Deoparte adulmecau în dreapta și în stânga oamenii poliției, iar de cealaltă, el, bătuse o săptămână stufuI, cu puşca lui lungă pe la toate ascunzătorile pe unde pândise cu Șefkì alături, vânatul. Stătuse la sfat și cu prietenul lor, hogea. Intins pe jos, cu lacrimi în barbă, îi ascultase, gândindu-se la ajutoarele lui Alah, cântecul serii din ceanacul alb al geamiei. Dar se osteniseră și trăseseră nădejde fără folos.

Târziu, fugitul se ivise prin port, pe la descărcatul vreunui caic. Veneau băeții la bătrân în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tr'un suflet, ca să-i dea de veste. Când alergau toți, cu subțirea Umurlì între ei, nu mai erà. Iar peste câtevà luni aflau că se băgase cirac la niște pescari, în sus, spre Cutova.

Bătrânul a sărit numaidecât într'o lotcă. Umurlì a vrut să vie și ea. Au urcat pe sub mal un ceas, pe lângă ceamuri cu sare sau numai pe lângă sălcii. Au încercat într'un loc, au încercat într'altul. Otacul ceaușului erà tocmai în fund. I-au găsit pe oamenii de aceeaș lege, a Profetului, la ceasul rugăciunii, cu fața spre Răsărit. S'au așezat și ei acolo, odihniți și luminați de un gând nou. Când s'au ridicat, toți patru deodată, își zâmbeau ca niște vechi cunoscuți. Șefkì erà pe apă, la vinteare. Căzuse într'o' noapte la focul lor, sperios ca o pasăre de întuneric. In cap erà numai scaeți, pe obraz, pe mâini și pe picioare, numai zgârieturi. Spusese că n'are pe nimeni și că vrea să se facă pescar. Și nu se căiau că-l primiseră. De ținut cu sila, nici vorbă. Ar fi fost de altminteri și greu, pe un băiat de paisprezece, cincisprezece ani și de capul lui, ca el. Oricând puteau să-l ia acasă.

Și pe când stăteau așà de vorbă la ușa cortului, o altă lotcă a ieșit de după un cot și grăbeà din lopeți pe Dunăre la vale. Șefkì vâsleà îndărăt la cârmă, numai în cămașă desfăcută la gât și cu șalvarii subțiri suflecați până peste genunchi. Umurlì s'a apropiat încet de mal și a rămas acolo dreaptă, cu rochiile negre fâlfâite din când în când de răcoare. La mâna ei, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ținea strânsă feregeaua sub bărbie, licărea neliniștit piatra inelului lăsat de mamă-sa, ca întâia stea verzue a amurgului.

Vâslașul a zărit-o atunci și a încremenit cu lemnul în sus. Se uită cu ochi rotunzi, ca la o vedenie. Dar valul începeà să fure și să depărteze lotca, cu toate opintirile celor doi pescari dela lopeți. Șivoiul scăpà de după Golea pădurosul și trăgeà spre Miazănoapte. Ei au strigat cevà neînțeles băiatului dela cârmă. Iar el, desmeticit, a trântit vâsla în lotcă și s'a aruncat în apă.

Umurlì n'a țipat. Poate a făcut cinci, șase pași înainte, devremece stăteà acum în Dunăre până la genunchi. Apa intrase în iminеii ei mici și i se umflà în rochia închisă jos. Se uità după capul acela furtunos, care alunecà spre ostrovul cu sălcii dimpotrivă. Vedeà brațele aprige lucrând pripit, ca de spaima urmăririi, îl vedeà săltându-se pe grind și cum pieреà în crângurile Golei.

Au trebuit să se întoarcă tot singuri, pe înoptate, cu un felinar aprins la baș. Umurlì tresăreà câteodată pe lavița ei. I se păreà atunci că, în cercul roșu de unde, a intrat năprasnic înotătorul de adineauri. Rămâneà pierdută, până se scuturà ca de un fior și își strângeà mai bine feregeaua pe sub ochii învăpăiați deodată, peste gura plină de un râs mut.

Alì, tată-său, o priveà nemișcat. O priveà cu stăruință nedumerită. Degetele îi depănau re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pede câte două, trei boabe de mătănii în acelaș timp, și apoi i se opreau uitate asupra alteia. Se împiedecase de cevà, de o urmă zăpăcită, și o ținea cu mirare. Urma îl duceà și îl aduceà mereu la chipul acela negru și tăcut dinaintea lui, care întrerupeà cu creștetul și umărul linia felinarelor din port și acopereà, în clătinările valului, când o fâșie, când alta, de stele.

După aceea l-au lăsat în pace. Il mai zăreau uneori prin oraș sau pe mal, dar băiatul se fereà pe după oameni sau plecà repede. Unchiusău se făceà acum că nu-l vede. O îndoială, săditâ de-atunci seara în el, dela întoarcerea pe apă, îl împiedecà să se mai miște. Lăsà lucrurile să se așeze singure. Mai încoace îl ghiceau de departe, în fiecare Vineri, zi de bazar, când îi aduceà hogii peștele. Umurlì răsăreà atunci ca astăzi, și-l aștepta să iasă.

Ulița erà strâmtă. Șefki simțeà aceeaș fierbințeală iute, suindu-i-se dela inimă la cap, care-l pornise odinioară ca din praștie. Dar nu se opreà, nici nu ziceà nimic. Nu s'a oprit și n'a zis nimic nici acum. Ajuns lângă fată, i-a făcut puțin vânt la o parte, cât să treacă, și în aceeaș clipă a rupt-o la fugă. Ea și-a îndreptat feregeaua scumpă de sărbătoare și a strigat fără necaz după el: „Erete nebun!" El alergà peste bolovanii ascuțiți ai caldarâmului până la intrarea vraiște dinăuntru a porții și până la intrarea de afară cu canaturi în chingi de fier și piroane cu floarea cât castanele. Alergà înghețat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

printre zidurile boltite, cu firide și turțuri de întuneric, înainte peste șanțul cetății, dupăind pe podul înalt cu picioarele lui goale. Alergà tot pe unde alergase când se smulsese întâiu de Umurlì.

Dar astăzi, pe măgură, vitele aduse la târg făceau lanț până jos la apă, unde coborau repezit pe o potecuță dreaptă ca să se adape și astupau trecerea. A cotit și a intrat în bazar. Aveà mereu pasul de alungat din urmă. D'n poteca bătută ch'ar pe marginea șanțului scăpau pietre în adânc. Dunărea veni'se mare, umflată de ploile de vară, și loveà înaltă în zidurile mohorîte ale cetății. Pe aici își strecurau Turc'i în vremuri galicanele și corăbii'le, de primejdia bătăii sau de ghiața iernii. Podurile se ridicau în zornăit de lanțuri, învârt'te pe vârtejuri din culele capiilor, și vasele mândre cu pieptul de bronz și cu luna-nouă de aur la toate catargele, înaintau încet. Acum o fierbere de clăbuci și de cercuri de undă însemnau fuga, sus pe creastă, a lui Șefkì.

El a trecut întâiu prin târgul de vite. Samsari vorbăreți în strae negre puneau mâna aspră a Olteanului, lipit în zeghea lui albă de vaca adusă la vânzare, în mâna unui cumpărător ieșit din mulțime și i-o scuturau tot mai sălbatic, strigând mereu prețul, până amețeau într atâta pe omul zgâlțâit că plecà fără voe cu vita de curm la vameșul târgului. Șefkì a dat busna printre câțivà rupându-le strânsoarea. Câte o bu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cată de pământ sau vreo joardă se ridicau, fără să-l ajungă. Și-a făcut loc pe după căruțele cu grâu și făină de porumb ale Gânzovenilor. Pădurence, cu mijlocul strâns în bete cu paftale strigau bănățenește după el: „Uite-l, mă, uite-l, mă!" și se întorceau la carele lor cu lemne sau cu pere coborîte anevoe din ajun de pe văi glodoase fără drumuri sau de pe dosuri cu stejar unde nu intrase securea. Stanotârnence și femei de pe la Gumărtați sau Vârfu în zăvelci scurte, crețe și vărgate și în conduri noui, cu conciul înalt prins ca o cunună pe frunte și gătit cu spelci de sidef și bani de aur, își apărau marama lăsată pe spate până la poale. Bulgari pietroși, de pe la Smârdan și Vidbol, bănuindu-l că a furat cevă, încercau să-i tae calea. Florăresele îl loveau râzând cu câte o floare.

El alergă sfârlează, cu vorba aceea în urechi și ca un fâlfâit de aripi pe umeri: „Erete nebun! Erete nebun! Erete nebun!" Nu știă unde, ca într'un văzduh fără piedici, beat de iuțeală, și beat și de altcevă.

Doi băeți, deoseamă cu el, îl urmăreau dela oparte, de lângă Poarta Bazarului, cum se apropiă. Până atunci se uitaseră cu luare aminte la zidul din față, dar strigătele și frământarea neașteptată a târgului, îi făcuseră să se întoarcă.

— „Ce să fie cu Șefki?" zise cel mai răsărit, după-ce-și ascuți puțin ochii lui albaștri într'acolo.

— „Parcă-i un lup încolțit. Nu înțeleg de ce nu ieși pe la Kumbair. Pân'acu erà în Ostrov",

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Ești un prost, Vanci. Urcași tu vreodată în fugă măgura de nisip? Și cu o haită întreagă, de călcâie? Dar trebue să facem cevà să-l scăpăm".

— Zi, Floreo, și să facem".

Șefkì acum parcă amețise. Coteà fără trebuință. Când goneà pe cărarea din margine și când se amestecà printre căruțe sau se abăteà pe dinaintea tarabelor și dugăilor, printre olari și fierari, de stârneà lumea. Florea și Vanci se făcuseră mici, jos. Celălalt veneà drept spre ei. I se auzià bătaia tălpilor, ca o duduitură subpământeană din poveștile lor cu Turci împresurați de oști și cu găuri de legătură pe dedesubt, pentru carele cu orez și gloanțe. Mai aveà două salturi, unul, a ajuns! Atunci amândoi băeții s'a sculat ușor și au pornit săgeată, în acelaș pas, luându-l între ei.

— „La pod intri în Cetate, Șefkì, eu mă împiedic și cad, Vanci o ia înainte, țipând, spre Dii. Nebunii au să vadă de mine sau să se ție după el. Scapi, n'ai teamă!"

Șefkì erà ca și cum nu-i văzuse. Nu s'a uitat la ei. Alergà înainte.

— „Dar ce dracu-ăi fi furat, Șefkì, de te zăpăcișì așà?" zise și Vanci, iscoditor, întorcându-și capul rotund, cu ochii micșorați, la tăcutul tovarăș.

Furat? Cine a strigat: furat? Șefki s'a oprit locului, desmeticit deodată. Parcă întrase într'un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

laț, într'un ochiu de laț bun de cânepă, care-i încolăcise piciorul. Poate că strigase târgul pe urmele lui? Toate satele strânse pe câmp se uitaseră la el cum fuge să scape cu cine știe ce doseală? Și stătuse înfipt. Altfel ar fi alergat, fără să-și dea seama nici că se mișcă sau pe ce lume se află, până în ocolul Panairului și mai departe. Când cei doi, cari fuseseră luați fără veste și mai zoriseră o bucată singuri, veniră îndărăt, celălalt își sufleca liniștit mâneca desfăcută.

— „Ce făceați voi aici?" zise el, ca să întrebe ceva și să le tae pofta să-l descoasă.

— „Șefkì, tu tot apucat rămăseși. Iar ne trăseși o păcăleală. Zi tu goneai așà, numai să-ți desmorțești oscioarele, și noi?... Ne sculași dela treabă ca pe niște proști. Dar ascultă, să-ți spue Vanci de ce bolim pe-aici. Dac'ai vrea să ne ajuți! Am împărți frățește. Eu n'am astâmpăr. Mă duc!"

Vorbind, ajunseră iară la locul unde cei doi făceau de pândă. Și Florea se târî proptindu-se pe palme și agățându-se, când lua vânt, de câte un vrej țepos și prăfuit, până jos în marginea apei. Bălăci după o piatră, căută cu ochii lui ageri un loc în zidul semeț și bătrân de dincolo, și asvârli. Șanțul eră lat de opt, nouă stânjeni. Dunărea se vărsase iară în el și-l umpluse întreg. Făcuse șivoiu, și balta stătută se plimbă încet spre ieșirea dela capătul grădinii orașului. Numai o dungă verde ca o cingătoare de aramă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

coclită rămăsese dealungul cetății, chiar deasupra undei. Celelate multe, fumurii sau roșcate, care se iveau una după alta pe vreme de secetă, fuseseră acoperite.

Piatra se ciocni sus de o muche cu vreun piron de fier, că scăpără scântei și căzù sfărâmată, ciuruind în zece locuri luciul de dedesubt. Tot atunci un erete uriaș țâșni pe o deschizătură nevăzută, chiar din lespedea lovită. Bătù de două, trei ori din aripi spre câmp și apoi își începù nepăsător roatele de pradă, ridicându-se tot mai sus în văzduhul însorit.

— „Inebuniși, Floreo?" țipă Vanci, culcându-se pe pântece pe mal și aruncând cu bulgări de țărână în băiatul de jos. „Nu știi că trebue să-i prindem vii?"

— „Nu mai vreau să știu de nimic. Prea mă fierb păcătoșii!"

Și încă două, trei pietre zburară peste șanț și se sparseră de zid. Se cunoșteà că ochitorul își ieșise din fire. Toate cădeau aiurea. Un om ivit de cealaltă parte, sus deasupra lor, pe bedèn, îi strigà să-și vadă de treabă.

— „Treabă! Parcă am altă treabă de două săptămâni încoace!" mormăi el, și începù iară să iscodească, să se aplece sau să se salte pe vreun bolovan, cu palma streașină la ochi.

— „Uite, așà ne muncim, Șefkì, de Dumnica ailaltă. Sunt într'un cuib aici în bedèn cinci pui de erete. Acum îi speriè și se traseră înăuntru. Dar mai stai puțin și-ai să-i vezi cum scot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capetele afară! Dervișul uscat de-aĭ fi, care aprinde lumânările în cimitirul dela capìe, și tot n'ai puteà să te stăpânești. Noi de-atunci le puserăm gând rău. Ne sucirăm, ne învârtirăm, dar nu-i chip. Numai de n'ai vrea s'aducem scara cu care se lucră la turnul Vavilonului și s'o înfigem cu picioarele în apă și cu coarnele în cer. Uite colo, ieșiră iară! Sub arșinul alb, fără nici un fir de buruiană și niciun solz de mușchiu! Mă mir cum nu le mâncară șerpii ouăle. Hei, Floreo, urcă mai bine sus și lasă pietrele. Nu sântem doar la vânătoarea de lei din Ostrov, când pornirăm cu hangere și pistoale și ne întoarserăm cu mure. Nu uità ce ne făgăduì păsărarul din Gazi-bair. Parc'ar vrea să crească șoimi de luptă pentru Țarigrad!"

Vanci mai sporovăì și altele, când cu fața la caspetele negândit și luându-l martor, când aplecat peste râpă. Florea îi răspundeà câte odată scurt și fără chef, ca un „lasă-mă'n pace". Furați de neastâmpărul lor, uitau să se mire și să întrebe.

Șefki colindà cu gândul în altă parte. Întâiu tovarășii aceștia de jocuri îl supăraseră. Se desfăcuse de mult de ei și nu le înțelegeà stăruința. Erà hotărît să-i lase cât mai curând. Treptat însă, vorba și purtările lor îi aduceau aminte de timpul de odinioară. Pentru ei nu fusese nicio întrerupere între anii fragezi și viața lui de azi. Ii vorbeau ca înainte de fuga de-acasă, și de lucruri de-atunci. Și îl prindeà un fel de amețeală,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în care se temeà să nu plece cu ei prin locurile vechi, să rătăcească toată ziua prin grădini, iar seara să intre, cași cum nimic nu s'ar fi întâmplat, pe portița cu trepte de piatră de peste drum de geamia mică.

Iată chiar în prag lespedea cu scris arab, peste care-i purtase degetul, oprit șovăitor la o ștersătură de pași, hogea la lecțiile de cetire. Linia din capăt se revărsà ca o coadă de fazan. Ce literă erà? A, da! „Aici, la marginile împărăției..." atât a mai rămas din câte va fi spus peste o ușe de palat sau într'un șold de cetate. Se vedeà copil mic, punându-și urechea deasupra, să asculte urmarea. Adormeà uneori acolo, și urmarea erà o poveste din o mie și una de nopți, pe care nimeni încă nu i-o povestise și nici Șeherazada n'o știà.

Bătrânul... Ce face bătrânul singur? Trece prin curte cu hamurile pe umăr. Le agață în cuiu la ușa grajdului și-și plimbă och'i împrejur. Nu mai e ajutorul care-i trăgeà căruța de sub șatră. Oftează și pune mâna pe oiște. Acum e pe capră. Dar a uitat să deschidă poarta. Odată i-o deschideà altcinevà. Se simte stângaciu și stingher. Casa e goală. Vorba sună pustiu. Nu pleacă și astăzi să-l caute? Bătrânul aveà să-l ia în brațe și să-l sărute. El aveà să cadă în genunchi și să-i cuprindă picioarele, nu a iertare, ci a iubire și a părere de rău că atâtea săptămâni și atâtea luni își putuse călcà pe inimă să nu-l vadă. Celălalt aveà să strige atunci

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

către ferestrele deschise, un nume. Cum puteà să scape? In ce ascunzătoare să se vâre? Și aveà să audă peste capul cu fruntea în țărână glasul ființei care se apropiase nesimțită: „Eretele nebun s'a întors!"

— Nu s'a întors eretele nebun, nu se mai poate întoarce! Uite-l, că a zburat iară, eretele nebun. Și a zburat de frica ta. Ochii lui de fulger nu sunt în stare să privească în ochii tăi copilărești. Vorba ta nevinovată îl ridică și-l gonește ca o vijelie. Râsul tău îi ia mințile. Brațele tale de soră pe umerii lui, îl înăbușă. Unde ești, nu poate să mai stea eretele nebun!

Și la fel, în pas cu ce spuneau băeții, se închegau alături chipuri și întâmplări din trecut. Cuvântul lor erà o chee de porți uitate. Abià deschisă una, spre curțile de-acasă sau spre gândurile lui cele mai ascunse, și cântà din tâțâni alta. Până și eretele acela din zid îi părea numai o întrupare de-o clipă a strigătului care-l urmăreà din ulița de-adineauri. Veneà, îl aținteà cu ochii cărămizii și se risipeà iară. Alt cuvânt îl dădeà la oparte. Iar el trebuià să se ție mereu după cel din urmă. Vânătoarea de lei din Ostrov?

Erau mult mai mici și mult mai fericiți, și el și ea, când cu vânătoarea de lei din Ostrov! Venise pe-atunci în bazar un circ. Ei făceau ce făceau, și se furișau pe-acolo. O maimuță legată în lanț stăteà pe o prăjină afară. Unii îi dădeau alune sau nuci. Ea rontăià repede miezul și as-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vârleà cu cojile în oameni. Alții o împungeau cu bățul. Maimuța țipà. Un băiat desculț, în tricou, ieșeà dintr'o baracă de pânză, o lua pe umăr și o băgà înăuntru. Și un răget înfricoșat îi puneà de fiecare dată pe fugă. Leul nu puteà să sufere maimuța și, cum o vedeà, se izbeà de gratii și urlà. Toți gură-cască din bazar îi cunoșteau meteahna. I-o cunoșteau și el și prietena lui. Dar, de stăpânit picioarele, când îi auziau izbucnirea așteptată, tot nu și le puteau stăpâni.

Cât a poposit circul în Dii, nu mai aveau nici un haz jocurile obișnuite. Dupăce într'o bună zi a plecat, și mai puțin. Până când într'o seară Umurlì a zis: „Trebue să ne facem un circ. Mâine plecăm în Ostrov, la vânătoare de lei".

El a purtat vorba între toți copiii din mahala. Fiecare avea să vie înarmat până în dinți. Căpetenie și călăuză erà să le fie Umurlì, fată de vânător. Și a doua zi de dimineață o ceată nesfârșită se strânsese lângă zid. Erau băeți și erau fete, deopotrivă cu ei sau mai răsăriți. Unii veneau desculți, alții încălțaseră cisme de baltă, cu tureatcă până în șold, și peste. Câte unul nu-și uitase nici traista de merinde, pentru alergături și bătae lungă. O fetiță din vecini târà un lanț, cu care aveà să aducă numai ea și nu altcinevà leul acasă. Incolo, un arsenal întreg de arme. Pistoale lungi cu țeavă de bronz și mâner căptușit cu sidef, pumnale subțiri arabe cu limbă în trei muchi, hangere înflorate, buzdugane cu măciucă ghimpoasă, suliți scurte, țoghi de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fildeș, câte un satâr sau maiu de bucătărie. De pe pereții cu lucruri dela bătrâni pe chilimuri, de prin lăzi cu țesături și scule, din pod sau din beciuri, micii vânători scotociseră tot ce puteà să fie o unealtă de omor. Acum se măsurau din ochi și adăstau în tăcere semnalul de plecare. Când s'a arătat Umurlì, un freamăt a intrat prin întreagă această tabără. Fără să se fi învoit dinainte, toți i-au adus salutul armelor: un zângănit care a auit fioros pe sub zidul cetății. Ea s'a așezat în frunte și au pornit.

Până la Poarta Geamiei împărătești, sfărâmată pe vremuri de tunurile românești puse în spatele Kumbairului, și așà rămasă, au mers bine. Câte un voinic se uità după ei din curțile cazărmei, cum stârneau praful pe drumul îngust de subt bedèn. Dar nu i-a întâlnit nimeni care să-i întoarcă. De-acolo s'au risipit prin ceairul plin de fân, până au dat de Părăsita. Umurlì a căutat un fel de vad în susul apei și au trecut unul câte unul. Numai fata cu lanțul s'a înămolit și a început să țipe. De frică a scăpat lanțul și nu l-a mai găsit. A fost întâia pierdere, piaza-rea și poate pricina că au venit seara îndărăt fără ce-i pusese la drum atât norod și atâtea arme. Cu ce ar mai fi putut să ducă leul acasă?

Umblau strânși unul lângă altul. Cu ochii lor mici scotoceau tufișurile. Când fluerà ascuțit în câte o salcie, se opreau pierduți. Așteptau să se legene verde de crăci smogul basmelor, colu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bra cu colan portocaliu, cu solzii în soare ca un brâu bătut în pietre scumpe. Apoi, după ce le treceà, porneau iară. Păpurișul fâșià neîntrerupt, plin de pasul vietăților și al vântului. Smicelele crescute steble, steble, îi plesneau peste obraz. Se poticneau în crăpăturile pământului abià ieșit de subt apă.

El s'a hotărît atunci să se jertfească pentru ceilalți. Avea să caute singur culcușul leului. S'a lăsat și a pornit târîș prin buruieni. Câteodată credeà că i-a intrat o pasăre în sân și se zbate înebunită. Se uità prin crăpătura cămășii, se căutà cu mâna, dar nu erà nimic. Numai inima i se loveà de coaste. Și o lua iară înainte deabușele. Dela un timp s'a încurcat în niște rugi de mure. Strângeà ochii ca să nu-l înțepe vrejii. Când îi deschideà găseà chiar în dreptul gurii câte o mură mare coaptă. O culegeà cu buzele și-și vedeà de drum. Până îl opreà o altă mură, picată neagră și așteptându-l în lumină. Dar într'un rând când a deschis așà ochii, a deschis și gura, numai că țipătul dinăuntru n'a ajuns afară. La doi pași, în poiană, leul Ostrovului, cu coamă zbârlită și mustăcios, bea apă dintr'o gârliță. De-aici, de unde împietrise el fără suflare, îi auzeà plescăitul puternic al limbii.

Nu mai știe cum s'a strecurat până la ceilalți, ca să le dea de veste. Unii voiau să dea bir cu fugiții. Alții nu se gândeau nici să se miște, ca să nu facă zgomot și să trezească fiara.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci ca un râs larg de gură de lemn a umplut dumbrava. Și ca și cum ar fi trecut o coasă peste genunchii lor, toți s'au prăbușit în iarbă. Iar pe deasupra a fâlfâit jos de tot un zbor grăbit de coțofană.

Umurlì a chicotit cea dintâi. Pentrucă tot erau acum pe jos, i-a poruncit lui să meargă în cap, iar celorlalți să se ție după el, încet și lipiți de pământ. Mulți din vânători însă nu mai aveau pofta de vânat de odinioară. Poate că încă de-acolo câtevà din armele bătrânești, cu care se făleau casele lor, au scăpat prin burueni. Apoi mersul târîș nu e treabă ușoară, mai ales când nu prea știi din care desiș are să-și clănțăne colții la tine dihania deșertului. Când au ajuns în rugi, nu toți erau Șefkì, să lase murele și să se ție de leu. De aceea la luminișul de lângă apa cu primejdii abià dacă au mai sosit câțivà. Dar erau cei mai dârji ai cetei și cu cele mai tăioase arme.

Leul nu se mișcase. Sorbeà mereu, nesăturat, din gârliță. Ei s'au adunat întâiu în linie. Câtevà picioare se loveau fără voe îndărăt, așà cum pândeau ei pe pântece, dar nu ca ale pisicii când e gata să sară la pradă. Se căsneau să și le astâmpere, le țineau cu mâna, numai că fără ispravă. Și deodată au năvălit cu Umurlì în frunte. Dintr'un salt și răcnind de moarte, erau acolo. Au rămas însă cu armele ridicate în văzduh. Leul bea și mai departe, fără să se uite la ei. Leul erà un trunchiu de salcie scorburos

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și năpădit de iarbă. Gârlița loveà în niște pietricele sub el și cântà la vale.

Atunci i-a chemat un glas depărtat. Hăuleà fără să-i pese, prin pădurea lenevită de dogoare și de abur. Cei rămași descoperiseră cuiburi de mure. Au lăsat și ei armele pe unde s'a nimerit și s'au vârît printre frunzele țepoase. Rugii făceau un perete pe marginea unui fel de prival și s'au dus dealungul lui, ceasuri. Mulți și-au împletit coșuri și le-au umplut. Umurlì aduceà un mănunchiu de crăcuțe, din care mușcà râzând pe drum și-i întindeà de fiecare dată și lui.

Toți erau negri ca niște pui de arap, pe degete, pe buze, pe obraz. Armele n'au mai ieșit din Ostrov. Câtivà și-au lăsat în el și ghetele sau vreun brâu și ilic. Se întorceau pe seară osteniți, dar mândri. Și, dacă vreun copil din ceice nu îndrăsniseră să vie, îi întrebà despre vânătoarea din Ostrov, își arătau hainele sfâșiate și mâinile lipicioase, fără să mai spue un cuvânt. Iar mahalaua tremurà toată și tăceà și ea.

Șefkì erà cu mintea la vremea de-atunci. Alte colțuri din viața aceea, soare, stol de lăstuni, răzoare de maci aprinși, Dunărea cu vapoarele se deslușeau pe rând și se înecau unul în altul. Și din toate, Umurlì se desfăceà la urmă mai apropiată și mai neînțeleasă. Peste creștetul ei se roteà rar un erete cu aripi largi cafenii. Il priveà. L-a privit până când un fior arzător ca o spintecătură iute de cuțit l-a fript.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O hotărîre urcase singură, din adâncurile lui. Trebuià! Vrea! Numaidecât! După firea lui vijelioasă, care nu chibzuià, ci hotărà.

Puteà să stea multe zile așà, nemișcat ca un aer de vară peste șesuri, împodobindu-și nemișcarea cu o apă a morților ici, cu o apă a morților dincolo, până când toate plesneau într'un fulger și cerul se învălmășà cu pământul. Erau adesea porniri fără urmare, de copil, care, cunoscute, ar fi stârnit zâmbet. Zâmbet aveà de ce să stârnească și aceasta, mirat și duios. In ea se aflau la un loc semințe de gingășie și semințe de haz, dar se aflau și semințe de moarte. Pe care avea să le crească soarta?

— „Câți bani vă dă păsărarul, Vanci, pe puii din zid?"

— „Douăzeci de parale pe unul. Iar dacă-i ducem pe toți, un zlot de fiecare".

— „Dacă v'aș plăti eu câte un zlot și douăzeci de parale de puiu, mi i-ați da mie?"

Vanci făcù niște ochi mari, se uità o vreme drept la el și apoi se aplecă peste șanț, ca pe gura unui puț:

— „Floreo, n'auzi? Urcă sus! Iute! Să vezi ce zice Șefkì. Șefkì ne dă pe puii eretului opt zloți și zece parale".

Șefkì voià cu adevărat puii de erete. Ii trebuiau încă astăzi, înainte să plece pe o săptămână încheiată la apă. Până seara Umurlì erà să-i aibă. Aveau să fie pentru leul scotocit acum câțivà ani a glumă prin Ostrov și aveau să fie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și pentru porecla de azi dimineață. Ar fi vrut să-i vadă scoțându-și deodată toate cele cinci capete zbârlite, cu ochii sălbatici, din basmă, pe masa de sub fereastră! Mai aveau puț'n până să zboare. Unchiu-său se pricepeà să-i crească, Umurlì să-i învețe.

Vanci n'aveà astâmpăr.

— „Ascultă, Șefkì dragă, aici e vorba de negustorie. Să nu-ți fi pus iară în cap vreo drăcie! In treaba asta sunt băgate parale!"

— „Parale, neparale, eu șt'u că vă cumpăr puii cu câștig. Incolo..."

— „Dar ce-ți venì ție, bre, așà deodată? Până adineauri nici nu-ți păsà, nu de pui de erete, dar nici de ereți. Și acum scoți o comoară, ca să-ți deșertăm cuibul în buzunar! Hogea să te înțeleagă!"

Florea se cățărase în răstimp iară pe mal, cu zdrelituri și moloz pe mâini. Peste ochii lui sprâncenele tinere încercau să se încrunte și nu puteau decât să tremure. Pielea întinsă bine a frunții i le trăgeà îndărăt.

— „Ce, Șefkì, îți căzù în vintir peștele care înghiți polul de aur? Puii sunt ai mei. Eu îi văzui întâiu. Măcar pe unul tot gândeam, pentru cât mă necăjiră, să-l asvârl cu picioarele legate în apă și să-l înec, bătându-l de departe cu pietre. Dar ți-i dau toți. N'aruncă nimeni o avere pe gârlă!"

— „Mă mir cum nu'ntinzi și palma să-ți lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mere banii în ea", râse Vanci. „Ai putea să-i vinzi și-un loc de colivie pe bedèn!"

— „Tu știi că ești un prost, Vanci. Tu să taci, și-acù să ne așezăm ici să dibăcim cum să-i prindem. Când îi vrei, Șefkì?"

— „Azi înainte de apusul soarelui".

— „Dar la ce-ți trebue ție, pescărașe suflat cu aur, împintenații dracului? La niscai fermece, ori nadă de prins nisetru?"

— „Vanci, dacă nu-ți pui căluș gurii, sări, băete, deaberbeleacu în șanț. Tu n'ai nimic în cap, Șefkì? Vezi cum stau de spânzurați în văzduh!"

Șefkì căută spre arșinul alb. Ceilalți doi se uitau și ei. Stăteau turcește, neclintiți. Indărătul lor târgul fierbeà și mai departe. Dinainte, în jurul genunchilor, se cuibăreà subțire o mogâldeață de umbră. Creșteà încet. Soarele trecuse de amiază și coborà în spate spre măgurile Topolovățului.

Și cum priveau așà, deodată eretele căzù rotund din cer și le tăè câmpul vederii. Își deschise aripile numai când se oprì pe zid. Parcă-l aruncase cinevà de-o sfoară și acum pluteà la capătul ei, strunit la o smucitură. Și cinci căpșoare roșcate țâșnirà pe deschizătura nevăzută. Țipau, se ciuguleau între ele și rupeau cevà cu ciocurile din ghiarele marei zburătoare. Fulgi albi se legănau dedesubt și se agățau de ierburi sau ajungeau până la apă și călătoreau abià simțit, ca niște bășicuțe de spumă, la vale. Apoi țipetele se făcură tot mai slabe, fulgii căzură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tot mai rar, și, cu un singur fâlfâit, eretele plecă, tras parcă de aceeaș sfoară. Puii se strânseră iară unul câte unul în ascunzătorea lor.

Băeții se sculaseră în picioare, cu capetele întinse înainte, cu răsuflările tăiate, ținându-se fără să-și dea seama de mâini. Șefkì singur șezuse și mai departe pe locul lui și privise cu luare aminte și la venire și la plecare. Se gândeà. Când zidul rămase la fel de tăcut și pustiu, Florea și Vanci oftară cu brațele căzute. Șefkì tresărì și le zise:

— „Duceți-vă și vă întoarceți pe la patru, sus pe bedèn, deasupra cuibului. Până atunci se mai sparge bazarul și mă gândesc și eu cum să facem".

Și pornì repede spre Poarta Stambulului.

Locul pe-aici se limpezeà. Ingrămădeala schimbului și a tocmelii, întâlnirea satelor din jurul Vidinului, dela Bregova depărtată, din râpile Timocului, până la Deleina de sub streașina de deal păduroasă, se făceau mai jos. Din aceà închisă tabără de care ieșeà Șefkì. Pe margini, deadreapta, începeau ulițele orașului. Deastânga, zidul coteà scurt și se sfârșeà deasupra Dunărei printre nenumărate ghiulele albe de marmură de arhipelag, rămase dela vechile tunuri.

El treceà cu răgaz, pe lângă tarabele cu șatră ale negustorilor. Căutà cevà din ochi și nu găseà. Il îmbià cuțitarul, cu bricegele și oțelă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ria lui. Nici nu se uită. Il apucă de mânecă zaraful cu dulăpioare de sticlă pline de giuvaere numai scânteeri, pe când jos, pe rogojina ei, o turcoaică acoperită se opreà din înșirarea unor mărgăritare și-și ridică ochii mari la el. Șefkì se duceà mai departe.

Tocmai la capătul șirului a stat. Prăvălia de aici erà două stinghii de brad nedate la rândeà, peste un fel de cărucior cu patru roți dintr'o bucată, fără spițe și obezi. De cele două stinghii spânzurau două cercuri cu agățători și, de fiecare agățătoare, sculuri de sfoară și colaci de funii. Frânghierul i-a scos tot ce-a vrut. A cotrobăit și prin cutia căruciorului. Șefkì desfăceà, întindeà opintindu-se, măsurà, despleteà ițe. Nu erà mulțumit. Care erà prea slabă, care prea scurtă. Și a rămas o clipă pe gânduri, necăjit, în răspântie.

Veneà o adiere dela apă, umedă și cu miros de catran și pește. Nările lui ascuțite o adulmecau fără voe. In fundul unei uliți se zăreau sălciile din ostrov, fremătând. Iar pesīe ele, un catarg, fără închipuire de înalt, se legănà. Și de fiecare dată legănà și un întreg năvod de funii negre. Șefkì și-a uitat de sine cu ochii la el.

De câte ori se cățărase pe scările subțiri până la felinarul afumat și cu geamuri plesnite subt împletitura lui de sârmă sau până la pânza cu semilună de sub vârf! Funii și catarg, pânză cu luna mică albă pe câmp roșu, și el, Șefkì, se clătinau atunci în fuga valului sau în suflarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vântului. Și parcă lumea toată, cetatea cu creștet de ziduri, geamiile aurii, ostroavele și râul, munții și cerul se surpau într'un cutremur. Cuprins de o amețeală dulce trebuia să închidă ochii și să se lipească bine de coarda noduroasă și zbârnâitoare. Și numaidecât, râzând de slăbiciunea-i fără rost, alergà aproape fără să se ție până pe punte și se încrosneà cu lăzi sau împingeà la lespezi de sare vânătă.

Acolo fusese întâia lui casă între străini. Când trăgeà puntea se simțeà la adăpost. Nu se mai temeà de ochii la pândă. Sau când plecà pela Lom și mai la vale! In copăstia aceea încăpătoare dormise de atâtea ori, cu o stea în ferestruica dela cap și cu clipocitul apei înoptate și nevăzute, pretutindeni. Pe această șaică visase el să ajungă la Stambul. Iar astăzi, după atâtea luni de părăsire, catargul cu flamura lui și singurul ochiu roșu sub stuf încâlcit de funii, îl chemà. Se plecà și se ridicà, turburător. Se vedeà numai el deasupra pământului și n'aveà odihnă. Erà acolo, săltat peste lume, numai pentru Șefkì. Il aștептà.

Dacă l-ar fi ascultat? Dacă s'ar fi rupt încă odată de toate? Să se fi lăsat cu unda, cântând la pisc peste apa adormită, spre țara de chihlibar a marilor Sultani, despre cari știa să spue hogea? Dar șaica plecà mereu, în drumurile ei scurte, și n'ajungeà niciodată. Stà uneori săptămâni, așteptând o încărcătură. Scârțâitul macaralelor n'o deșteptà. Mersul clătinat al hamali-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor dela un vapor de-alături, odată la deal încovoiați de povară, și apoi pe a doua blană, în jos, cu sacul gol pe cap, nu plimbà decât umbre fără putere, pe puntea ei pustie.

Șefki s'a abătut într'o uliță din dosul magaziilor. Aveà acum un gând și trebuià să și-l împlinească.

In dreptul unei cafenele scunde cu obloane verzi, s'a oprit. A ochit pe geamuri, cât a putut mai nebăgat în seamă, și a intrat. Nimeni nu s'a uitat la el. Un grânar vorbeà cu un barcagiu la o masă. Lângă tejgheà își sorbeà singur cafeaua, cu spatele la ușe, cafegiul. Erà în lenea după amezei. Șefki s'a așezat așà ca să vadă toată uliția și a așteptat. Un băiat i-a pus dinainte o bucată mare de salep și ibricelul de sirop de zahăr ars. A băut două cafele. A ronțăit câțivà pesmeți. Dar omul, pentru care se hotărîse să-și ia prânzul lui puțin aici, altfel decât îi cunoșteà obiceiul, nu se arătà. Cine știe pe unde își făceà veacul Ahmed cel slab, stăpânul șăicii!

— „Ia să-mi spui cevà, vere", zise Șefki băiatului când văzù că rămăseseră numai ei doi. Cafegiul l-ar fi cunoscut numai decât și, la pricina care-l adusese încoà, nu i-ar fi fost de folos. „Cunoști tu pe Ahmed căpitanul?"

— „Cum nu! Și azi fu la noi. Plecă adineauri cu o căruță în Gârți, să aducă niște fasole de an".

Șefki știà ce vrea.

— „Dar pe vameș nu-l văzuși?"

— „E acasă cu niște domni dela Sofia".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Mi se pare că am să te las numai cu muștele și să plec și eu".

Ieși. Portul era la doi pași. Malul sta pustiu. Amiaza și sărbătoarea îl goliseră. Pe niște lemne la pontonul austriac moțăia un străjer.

Ca pe vremuri, Șefkì a sărit în barcă și din două bătăi de lopată s'a așezat în lungul peretelui scorojit al bătrânului vas. Ferestruica sub care dormise el făcuse două, trei fire de păianjen. Dar nu acele zăbrele puteau să-l ție astăzi. A legat barca și, săltat pe marginea ei, s'a prins de deschizătura de lemn din văzduh, și-a făcut vânt ușor și s'a strecurat pe pântece, fără zdruncin, în întunericul dinăuntru. Când i s'a ivit din nou capul, privirea lui avea ceva de pândă și de iscoadă. Insă atât pe apă cât și pe cheiu nici țipenie. Străjerul ajuns de soare, plecase.

Intâiu a aruncat o roată de frânghie cătrănită. Apoi a ieșit și el, cu tălpile înainte. A pus barca iară la pripon și a luat-o încolo fără să se uite împrejur, cu roata de frânghie pe braț. Nimeni nu i-ar fi putut ghici fapta. Părea un om al șăiciì, și avea să și aducă după întrebuințare, tot furiș, frânghia, pentru care Ahmed, să-l fi prins în odaia de unelte, ar fi scos cuțitul.

Când a ajuns iară pe zid, de rândul acesta pe drumul prăfos, răcit de umbră, din Cetate, târgul se rărise. Numai pe-alocurì mai întârzia vreun pâlc de căruțe sau un ocol de vite. Câte un călăreț se rupeà din eìe și porneà repede, mic și departe, cu patru norulețì de pulbere la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

copite. Pe dinaintea dugăilor nu mai erau nici mărfuri, nici oameni.

Șefki s'a uitat bine dincolo jos, peste șanț, după locul unde vorbiseră toți trei. A călcat încet, până unde i s'a părut că stă în dreptul cuibului și s'a așezat pe muchia cea mai înaltă, în iarbă. Erà lângă bastionul, înaintat cu trei fețe puternice deasupra câmpiei și sfărâmat cu praf de pușcă de Ruși. Dărâmăturile lui dintr'o laturе, de zeci de ani niciun târnăcop nu le răsturnase. Ploaia singură mâncase la ele, iar pasul oilor și al oamenilor le netezise hârtoapele. Arșinii mari și calapoadele mărunte de piatră, lucrate de meșteri cu dalta, fuseseră smulse cu grijă din tencuiala lor sgrunțoasă și cărate la clădiri în oraș. Peretele se întindeà jumătate rupt de foc și jumătate jupuit de podoabă și buburoșat. Numai răsuflătorile priveau ca niște ochi nemișcați, de întuneric. Dar dincoace, pieptul de cetate se păstrase măreț și nestricat. De la ciubucul de sus din margine până în fund în apă, nicio lipsă. Tunurile parcă stăteau ca de mult să tragă. Ostașii parcă erau la locul lor de pază în cule. Podurile parcă spânzurau în cer a primejdie. Și toate rămăseseră așà, încremenite de veacuri într'o vrajă. Iar Șefkì, deslegat cu un descântec, deschisese o poartă crescută cu rugină și mușchiu în ușorii ei de fier, și pătrunsese.

Ședeà acum cu mâinile sub cap rezemat de sfoară și cu un picior îndoit și proptit furcă în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pământ, pe când celălalt atârnă deasupra prăpastiei. Pe drumuri bătute prin mlaștină, până adânc în munții vineți, cuceritorii țării așezaseră mii și mii de robi, unul de altul, unul de altul. Din mână în mână și din vârtej și scripet în vârtej și scripet coborau ca vii lespezile, tăiate și lustruite în stâncării, către acest vad al neamurilor și vatră de război, în fiecare veac făcută pulbere și în fiecare veac plămădită din nou. Curgeà sudoarea și curgeà și sângele, se abăteà biciul, se schimbau striviții, dar lucrul nu aflà întrerupere nici ziua pe lumină, nici noaptea la facle. Aici meșterii măsurau, împărțeau, scheluiau, meșteșugeau. Și cetatea se ridicà din apă, veneà de după sălcii, se încovoià prin luncă și se înfigeà pe îndoite și întreite șiruri de zid în calea Dunărei. O simțeà duduind ca atunci de mulțimea pașilor și de creșterea tânără, cat după cat. Un fior lung treceà din ea în el; și se legănà ca într'o ridicare pe brațe.

La adăpostul ei crescuseră casă după casă, geamie după geamie, șaptezeci și opt câte fuseseră, și lângă una din geamii, aici aproape, în gura porții celei mai frumoase, patru pereți roșiori, ca îmbrăcați în foițe de floare de cireș, o grădină cu puț și un coteț de porumbei. Acolo adusese moșul lui pe fata de boeroaică furată dintr'un conac de lângă Craiova, în năvala cea mare a Cârjaliilor. Cum se va fi frământat și se va fi scuturat de sughițuri de plâns în mătăsurile ei! Cum își va fi sărutat prin valurile de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păr negru, despletit și căzut împrejur ca o mamă de borangic cernită, iconița de aur dela gât! Iar moșul o privea, ienicer tânăr, cu ochii lui albaștri mișcați, și nu-i ziceà nimic. Numai noaptea aveà grijă să dea drumul câinilor și să iasă cu pușca pela ferestre și dealungul zidurilor de chirpici. Din aceà iubire crudă și înlăcrimată îi ieșise neamul. Pe tată-său nu și-l mai aduceà aminte. Dar și-aduceà aminte de unchiu și de Umurlî.

Stăteà așà, și zile după zile, ani după ani, cu întâmplările lor mici, îi treceau pe dinainte, printre genele apropiate, într'un joc de păsări de lumină sau de flori de argint și de albastru peste gol. Până când glasuri strengărești au izbucnit lângă el:

„Uite-l pe Șefkî pe spate,
Nici în Dii, nici în Cetate!"

Florea și Vanci răsăriseră ca din pământ și-i cântau râzând. El îi priveà cu ochii turburi. Parcă nu-i cunoșteà. Nu se mișcà.

— „Ce e cu frânghia asta, Șefkî? Mi se pare că iar ne bătuși și că-ți câștigarăm paralele!"

Pescărașul s'a săltat pe mâini până sus pe colac. Cei doi băeți se așezaseră alături. Nu mai vorbeau. Îl sorbeau d'n ochi minunați și uneori cu sclipiri de necaz. Pricepuseră numaidecât socoteala. Pe ei atât îi muncise cuibul și atât îl văzuseră tot de jos în sus că tocmai ce erà mai ușor de gândit, nu gândiseră. Și erà o jucărie să te lași până la pui pe funie, să-i scoți din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gaura lor, să-i bagi în sân și să te urci iară pe bedèn. Strașnic băiat Șefkì ăsta! Cu el treaba erà ca și isprăvită.

Dar și de făcut, cum le-ar mai fi plăcut să i-o facă odată! Chiar azi îl crestau la răboj. Prea erà isteț și prea se potriveau toate cum le voià el. Dacă-i merge tot așà, lesne se învață omul disprețuitor, mândru și de capul lui. Uite la Șefkì, cum șade și nici nu se uità la ei, la Șefkì care și-a croit un rost fără să vrea să ție seamă nici de rude, nici de vechii prieteni, la Șefkì care deseară pleacă pe apă cu puii, plătiți cu bani în palmă, și-și face mendrele cu săptămânile în pustietățile lui. Tare le-ar mai fi părut bine să-l aibă la mână și să mai iasă și pe placul lor. Ca să se afle și în stuf că chiar așà de proști nu sunt nici băeții din Cetate.

Știà, Șefkì, de pildă, ce făcuseră ei, nu mai demult decât de-adineauri, dela despărțire? Il puteau mirà, cel puțin, să nu mai stea așà de nepăsător și de străin, cași cum n'ar fi avut oameni pe lângă el, ci trestii și năvoade.

Se prinseră uitându-se unul la altul, a înțelegere, și schimbând un semn slab din coada ochiului. Timp de povestit erà. Dedesubt, în câmpul de târg de afară, tot mai treceà câte un om cu calul de căpăstru, pe muchia zidului. Câte un paznic se învârteà și el cu biciușca printre care. Erà cuminte să mai aștepte. Puii nu li-i puteà lua nimeni. Ședeau acum toți trei pe bedèn, ca pe cerga întinsă pe dricul unei că-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rute și de sub care, oricând ar fi băgat mâna, puteau să-i scoată.

Vanci aveà sânul plin de cireși. Le dădeà și celorlalți, mâncau și asvârleau sâmburii în șanț. Florea povesteà.

Când îi lăsase Șefki se duseseră să se scalde la Dunăre. Umblaseră tot pe zidul cel mic până între sălcii și la culele de piatră ale caraulelor. Jos apa vine galbenă, intră în unghiu la cotitură și, când scapă, repezită deacurmezișul șivoiului din larg, se învârtește vâjâind în pâlnii și în melci de spumă. Pe-acolo barca trebue să se proptească aprig în lopeți, ca să treacă. Băeții se aruncă de sus cu brațele înainte, se scufundă într'un snop de stropi și ies iară, departe, furați de val și pufnind. Din două împingeri de umăr se apropie de o dărâmătură din zid și se apucă de colțanele lunecoase și înalte. Se saltă afară, se cațără pe cărare, ajung deasupra și iară se aruncă, iară ies, iară aleargă strălucitori pe metereze și iară bâldâbâc! în Dunăre. Un ceas, două, trei, și de două, trei ori pe zi la fel.

Dinspre Ostrov se îndreaptă încoa și o ia apoi pe sub Cetate, spre Poarta Temniței, o perdeà de pari lungi înfipți în fund, cu floarea la fața apei, așezați ca să slăbească bătaia râului. Acum sunt acoperiți, dar înotătorii îi știu și se feresc. E locul la Șarampoi, care intră o bucată bună și în uscat, cu șanțul cel mare, și unde și astăzi femei și fete din Kumbair lovesc de zor cu maiul rufele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Când dăm la tufișurile cu ghimpi, nimeni. E prea de vreme. Numai Kadrî al lui Abdul se descinge încet de brâu. Se descinge și fumează. Nouă ne ardea sufletul după o țigare. Stăm pe loc și ne uităm la el. Kadrî ne vede, pufăe și zâmbește a râde. Râdem și noi la el, mânzește. Țigara i se ridică și i se lasă, ca o coadă de codobatură, dinadins, în dinții mari galbeni, de peste care își luă buzele. Nu zice nimic. Știe ce vrem și râde.

„Noi ne așezăm pe iarbă, aproape, și nu putem să ne deslipim ochii de pe el. Ni se uscară gîngiile și înghițim greu. Sugem în sec. El se mai întoarce odată la noi, ne aruncă fumul în obraz și în aceeaș clipă se scutură de țoale, pune țigarea pe un bolovan și sare în Dunăre. Auzim plescăitul apei și pe urmă nu mai auzim iară nimic. Țigarea stă singură în soare și fumegă puțin. Apoi auzim iară zgomot de înot, duduit de pași și, uite pe Kadrî lângă noi! Își șterge dreapta de iarbă, ia țigarea de unde o lăsase, trage odată mai tare, pufăe de două, trei ori, și ne suflă iară fumul în gură. Pune iară țigarea pe bolovan. Și iară se asvârle cu capul înainte în apă. Și de patru ori, cum spusei.

„Noi stam să leșinăm. Mă mir cum nu ne repezirăm la țigare fără să ne mai gândim la pumnii noduroși ai lui Kadrî. Dar parcă ni se luaseră mințile de atâta poftă, de atâta batjocură și de atâta iuțeală și meșteșug. Tu îl știi pe Kadrî! Nu sânt, de când plecași tu, doi în Dii ca el.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„După a patra oară țigarea scăzuse. Dar pentru doi uscați ca noi plăteà cât o jurubiță întreagă de tutun. Kadrì căută la ea, căută la noi și o scăpă în Dunăre. Cred că gemurăm amândoi odată. El își răscolì cu liniște la șalvari prin buzunare, scoase o pungă de piele și se apucă să-și facă, fără grabă, alta. Și-o aprinse, se lăsă la odihnă pe spate și o fumă toată, dând drumul în cer la suluri subțiri sau la inele turtite de fum. Aerul erà împrejur numai o mireasmă bună. Când se sculă mai aveà o bucățică pe buză, și cu ea așà, se duse până la margine, își făcù un vânt mai mare și se repezì, de rândul ăstà pe pântece, în adânc.

„Un răcnet sugrumat sună numai decât după el. Atât fu de înfricoșat că ne smulse de jos și ne duse până lângă haine, ca să vedem ce se întâmplase. Dedesubt, la un stânjen de piciorul zidului, Kadrì ședeà pe apă, jumătate îngropat, cu capul căzut înăuntru. De jur, împrejur o roată de sânge. Râul o învârteà și rupeà șuvițe, pe care le destrămà la vale. Dar, mereu alt sânge proaspăt gâlgâià pe la subțiori și peste șolduri".

— „Săracul Kadrì!" zise Șefki întorcându-se pe colac spre povestitor. „Și nu sărìrăți să-l scoateți? Ce-o fi fost când o fi venit Abdulà să-i ia hainele!"

— „Fi pe pace, că nu mai găsì tutunul în ele!" vorbì Florea înainte. „Iar noi n'aveam de ce să ne udăm. Kadrì se aruncase greșit prea la stânga și nimerise într'un par. Femeile alergau acum ți-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până încoace. O lotcă bătea și ea repede din lopeți spre noi.

„Vanci se uită la mine. Eu mă uit la Vanci. Vanci se apleacă și caută în buzunar după punga de piele. O găsește. O deschide. Tutun în ea, să fumezi două zile. Răsucim câte o țigară și ne așezăm pe zid cu picioarele atârnate. Nu-ți închipui ce bine e când, după o lungă răbdare, ți se umple pieptul de fum cald! Fumăm și scuipăm în Dunăre. Ne uităm cum îl desfac pe Kadri din țăruș pescarii dela gura Părăsitei. Stăteà cu ochi de sticlă și gemeà. Nu știu de ne mai văzù. Dar aveà dreptate să nu ne dea din tutun. Prea erà bun! Nici noi nu i-am fi dat, să fi știut și că dintr'un fum i se închideà rana care-i rupse stomacul".

Vanci ascultase până aci mestecând cireși. Dar aci se întinse în cot până sub genunchii lui Șefkì și zise:

— „Și ce crezi tu că se alese din toată minunea aia de tutun galben, Șefki? Ar trebui să-i fie rușine lui Florea să mai vorbească! Ne duserăm, dragă, pe zid la șerpi. Afumarăm la vreo douăzeci de găuri, până să prindem trei. Simt apa și fug mai înăuntru. Uite, degetele-mi sunt toate plesnite și pieptul cătrănit. Dacă nu-mi veneà mie Gioia în gând, ne pierdeam ziua degeaba.

„Știi pe Gioia, Ovreica de lângă biserica în pământ a Sfintei Paraschiva? Unde trag Vinerea, de închid ulița, care din toate satele, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bolnavi la rugăciune, și unde se soresc babele pe prispe, la azilul din curte? Cireșii Gioei n'au pereche. Parcă-i aduse cu ea din Spania. Gioia stă singură, în fundul grădinii, cu pomii și rochia ei pembe. Ni se făcuse foame și o mână de cireși mari pietroase nu erà de lepădat. Ne uitarăm prin uluci. In curte, nimeni. Sărirăm gardul și ne strecurarăm până la ușă. Casa n'are alta. Ușa din față, care se deschide înăuntru, și un geam. Băgai încet un lemn prin belciugul de sub clanță și-l înțepenii bine în margine. Gioia erà acum la cutie. Când auzì zgomot, dădù să iasă. Lemnul țineà ca un zăvor. Eu mă și repezii în pom. Gioia zgâlțâi ce zgâlțâi, și alergă la fereastră. Acolo abià se dumerì cine-i sânt nosafirii și ce poftesc. Și unde nu împinse fereastra de perete și cu mâinile pe zăbrele, despletită, începù să ne spurce din gura ei a rea. Eu îmi căutam de treabă și aruncam tot mai iute cireșile în sân. Pe urmă schimbai pomul, că în ăl dintâi se răriserà. Atunci Gioia se puse să țipe. Dacă o auzeà cinevà de-afară pe scorpie, intrà și ne stricà treaba. Florea, care șezuse în iarbă, se sculă, se duse până în dreptul ferestrei, ascultă puțin și asvârlì în odae șerpii înodați toți trei. Odată îi tăcù pliscul Ovreicii. Poate în fundul patului să se fi oprit, cu ochii holbați pe scânduri. Șerpilor le dăduserăm noi să muște din cârpă și-o smulseserăm cu dinți și cu otravă cu tot, dar de unde să știe ea? Și chiar să fi știut! Numai grija cireșilor n'o mai aveà acum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bine că eram noi s'o avem! Mai ia și tu Șefkì! Au un miez!... De treabă femee și Gioia asta! Dacă nu i-o scoate nimeni drugul până diseară, să știi că trec și-i deschid eu".

Șefkì ascultà numai cu o ureche. De două, trei ori se aplecase să vadă dedesubt, dincolo de șanț și de zid, maidanul târgului. Se puteà zice că erau singuri. Numai soarele se mai plimbà cu raze piezișe prin pulberea de aur. Dealurile către care se lăsà își puneau chenar poleit. Fiecare arac de vie sclipeà, ca togele fără număr ale unor hagii verzui suind în cer, către altarele Asfințitului. La dreapta, jos, mai departe, omul cu calul coborîse pe o potecă zidul și-și trăgeà vita îndărătnică de căpăstru. Nu înțelegeau ce vrea.

Șefkì se sculă. Se sculară și cei doi băeți.

— „Ei, cine se lasă în puț?" întrebă Vanci.

— „Mă las eu", răspunse Șefkì. „Sânt mai învățat".

Se temeà acum să nu le scape puii, sau să-i vatăme.

— „Dar știi că nu făcù târg rău, Florea?" zise Vanci. „Să-ți vândă puii din cuib ai eretelui și să te mai trimeată și să ți-i iei!... Scoate-mi și mie, Doamne, când oiu avea cevà de negustorit, numai cumpărători de-ăștia în cale!"

Ajutară pe Șefkì să se lege cu capătul frânghiei peste mijloc. Apoi desfăcură colacul și îl încercară, trăgând opintiți din două părți. Erà smolit și luciu ca o coadă de bivol. Trosneà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

numai de uscăciune. Nici nu se cunoșteà că întind. Țineà.

Șefkì scoase din brâu o pungă cu inele, deșertă un buzunar al ei în deschizătură și alese repede, cu unghia, câțivà bani:

— „Uite, Floreo, cum ne fu vorba. Patru, șase, opt zloți, și încă zece parale pe deasupra. Ăi cinci pui de erete sunt ai mei!"

— „Să-i stăpânești sănătos, Șefkì. Ești negustor cinstit".

— „Dacă vrei", zise Vanci, „dăm diseară împreună pe la Gioia. Poate-mi cumperi și mie șerpii ei. Marfă bună și câștigată mai cu osteneală!"

Șefkì nu-l luă în seamă. Se căutà acum prin sân, prin buzunare, de câte două ori în acelaș loc. Aveà gânduri. Parcă se scotoceà să nu găsească. Dar la urmă smulse din șalvari o basmà nouă de mătase albastră, călcată în patru, o apucă de un colț și o scuturà să se desfacă.

— „Aici o să puneți puii împiedecați de picioare".

— „Cum: să-i punem?" întrebă Florea. „Și tu?"

— „Uite, au să se bage în mătase spurcăciunile!" râse Vanci. „De ce nu ne spuseși mai de vreme, bre? Le făceam semn de dincolo cu basmaua și și-ar fi lăsat de bună voe gaura lor murdară".

— „Puii îi luați chiar voi în basmà și-i duceți unde v'oiu spune. E târziu și nu mai pot să merg chiar eu. Trebue să dau fuga întâiu cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

frânghia. După aia la caic, lângă Părăsita. Când s'o aprinde fanarul, pleacă. Mâine am zece șiruri de vinteare și câtevà cârlige de căutat".

— „Și cui să ducem puii?"

Șefkì lucrà cevà la nodurile funiei dela pântece. Dar poate că nu lucrà, ci îi veneà numai greu să le spue băeților și uliței numele acela. I se păreà că, dacă și-ar fi descleștat buzele, el ar fi izbucnit ca un vânt de primăvară, s'ar fi învârtejit nebun de vale, ar fi scăpat în Cetate, ar fi scuturat pe rând grădinile de flori, ar fi pătruns pe ferestre și ar fi scos în drum toate fetele. Numai ea ar fi trebuit să se ascundă și să-l privească dojenitor de deasupra feregelei, pe după o perdeà abià datà la o parte. Și zise repede, cu ochii în jos, ca un lucru foarte obișnuit:

— „Să-i duceți la noi acasă".

Apoi se lăsă numaidecât pe pământ și începù să se târâe, cu picioarele înainte, spre marginea bedenului. Florea și Vanci se puseră amândoi la frânghie.

Intâiu a stat la aceà margine ca pe un pălimar de prispă, ținut în coate. Dela cingătoare în jos pluteà în gol. Ceilalți se uitau la el, cum își potriveà cu o mână sfoara pe ciùbucul zidului. O simțeau cum începe să se întindă.

Vanci tremurà puțin. Zise cu o veselie prefăcută:

„Pescărașe, bagă de seamă să nu-ți dăm drumul când ți-o fi lumea mai dragă!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Florea, dela spate, neputând să vorbească de încordare, îl izbi cu piciorul în moalele țârloiului.

Vanci nu se astâmpără.

— „Văr al lui Umurlî, de mult vream să-ți furăm cevă pește. Să nu te lăsăm ca o momeală de undiță în șanț și să prindem cu tine chitul lui Ionă!"

Vorbeă încă, și deodată nu l-au mai văzut. Au fost așà de speriați că erà aproape să le scape. S'au împletit atunci mai strâns pe braț și s'au înfipt mai bine în călcâe. Slobozeau puțin câte puțin. O palmă, altă palmă, un cot, alt cot. Ochii le erau tot la locul unde frânghia se scufundà în puțul acela numai ghicit. Li se părea că nu mai are sfârșit, că au lăsat atât cât să ajungă și la apă și să treacă dincolo. Povara se făcea tot mai grea. Broboane de sudoare le ieșiau din păr,, îi gâdilau pe la ureche. Le urmăreau cum, scăpate pe la tâmplă, le curgeau repede pe falcă până la barbă sau le șiruiau prin sprâncene în ochi și li se strecurau pe nări în jos .Pe capul lor parcă se plimbau încet omizi reci. Nu puteau să ridice mâneca, să le șteargă. Se scuturau numai și se stropeau unul pe altul. Dacă nu le-ar fi fost frică să nu fie luați și aruncați în șanț, unul din ei s'ar fi apropiat să se uite ce se petrece în adânc. Să strige, nu le veneà în minte. Ar fi fost să intre în vorbă cu nimeni și cu subpământul. Și stăteau dați pe spate, roșii, cu vinele gâtului umflate și cu ochii mari la creasta dreaptă a bedenului. Depănau mereu funia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Șefki alunecă spre culcușul eretelui. La început ierbăria deasă plină de pulbere și de semințe pipărate i se scuturase în cap și-l înecase. Fluturi mici pestriți și lăcuste cu aripi roșii tresăriseră din toate părțile. Piatra, pe sub mușchiul ei de piept păros, se umplu se de mișcare. Câte o șopârlă își ținea ochii de nestemate la el, ca turnată în aur. Numai gușulița i se bătea zvâcnit. Până piereà pe neașteptate în vreo gaură, ca să dea poate de veste stăpânului de dedesubt, încolăcit verde pe comorile lui, în măruntaele cetății. Frământări șerpuite ale tufărișului arătau fuga prin adăposturi și a altor vietăți, cu solzi sau cu blană. Din când în când apa sună departe și înfundat, de căderea melcilor sau a bucăților de moloz.

Cu toată sila, Șefki s'a proptit în picioare și coborà așà, ținându-se în mâini de funie, cu capul îndărăt, aproape la înălțimea genunchilor. Altminteri s'ar fi frecat ca o bocceà de zid și ar fi ajuns la cuib fără piele. Nu-i erà mult mai greu decât în vârful catargului. Dar la orice pas puteà să calce în cevà rece, moale și numai decât să simtă în glesnă o împunsătură. Când se uità împrejur, peretele mohorît, ca un țest uriaș cu nenumărate plăci de bagà, suià până în cer și se desfășurà în aripi, deadreapta și deastânga. Il urmăreà. Il acopereà. Se uità iarà la funie cutremurat. Adâncul din care suiau aburi de putregaiu, nu-l sperià. Legănatul de un fir în văzduh, îi erà ca un mers pe o potecă de mă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gură. Numai vecinătatea aceasta, covârșitoare, a cetății, vie alături, singură cu el pentru întâia oară, îl îmbrăcà în fiori. Ea trăià cu toate ale sale, măreață și bătrână. In dogoarea soarelui creșteau și i se cuibăreau la sân burueni, șerpi și pui de erete. El însuși nu erà decât un mic suflet al ei, născut aici și mereu în aceeaș umbră. Ca șopârla de-adineauri puteà să se strecoare în vreo despicătură și să nu mai iasă.

Deasupra, băeții schimbau fețe, fețe. Funia mergeà spre sfârșit. Intâiu s'au dat unul lângă altul, ca să mai câștige bucata dintre ei. Dar acum a fost nevoe să facă și un pas către margine. Ce puteà să însemne asta? Șanțul tot să fi avut cinci, șase stânjeni. Funia însă erà mai lungă. Nici vorbă că Șefki trecuse de cuib. Lui îi ardeà poate să-și înmoae talpa în baltă. Sau să se legene ca într'un scrânciob pe brațele lor. Sau cine știe ce altă ispravă să născocească și să-i facă de batjocură. Uità că n'aveau decât să se sature de istețimea lui și să-și descleșteze degetele.

Mai înaintară un pas, tremurând de încordare și de apropierea prăpastiei. Incepeà să se vadă șanțul cu malul de dincolo. Turcul izbutise să-și bage calul în apă. Ce aveà de gând cu el? Erà o gloabă gălbinastră cu coama plină de ciulini. Ochii trebue să-i fi fost albi. Nu vedeà. Suflà slab pe nările ridicate. Ar fi vrut să tragă iară la uscat, și Turcul îl sperià cu pietre. Uneori, ca înebunit de cevà neînțeles, da să rupă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

curelele și să plece în larg, dar erà prea șubred. Și rămâneà întinzând de frâu, cu pleoapele căzute, neputincios să mai strănute sau să se scuture, spălat de undă.

— „Acum îi intră apă in urechi și se'ntoarce cu burta'n sus!" șoptì Vanci. El erà cu tot sufletul acolo. Ar fi putut să dea și drumul și nici să nu bage de seamă. Uitase aproape de Șefkì.

Un cot al lui Florea îl trezì. Cinevà strigase de subt ei. Indepărtat, înăbușit, străin. Prin palmele lor trecù o smucitură. Șefkì ajunsese. Oftară de ușurare. Erà și timpul. Florea se dădù îndărăt pe căpețelul de frânghie rămas și se lăsă în iarbă, înțepenit vârtos în călcâe. Vanci stătù locului.

Țineà, dar nu-și mai lua ochii dela Turc. Acesta începuse să tragă afară mârțoaga. O trăgeà încet, cu pază, ca și cum ar fi fost încărcată cu porțelanuri. Ea nici nu se îndărătniceà, nici nu se grăbeà. Fusese cuprinsă deodată de o mare oboseală și nepăsare. Nu-și mai deschideà pleoapele. Veneà târîtă de căpăstru. Ajunsă la vad se poticni odată, bălăci de spaima morții și ieși. Pe Vanci se încrâncenă carnea. Dârdâià. Știà acum cine e Turcul.

Dela copite până la grumaz calul erà căptușit de sute și sute de lipitori negre. Cele de mai de mult prinse sugeau, celelalte se svârcoleau, întărâtate. Turcul, cu o tinicheà în mână, se apucă să le culeagă. De unde rupeà una, rămâneà un pârâiaș de sânge. De unde smulgeà alta, șiruià

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alt pârâiaș de sânge. Le lua repede cu îndemânare, să nu se umfle și să se strice, întâiu din părțile cărnoase, de pe pântece și șolduri, și apoi de pe greabăn și picioare. Câte una i se agățà de degete. Și le scuturà atunci, sau le loveà de două, trei ori de marginea tinichelei, sau le răzuià de ea, dacă nu mergeà nici așà. Mâinile îi erau roșii, de sângele calului și al lui. La urmă tinicheaua se umpluse aproape, de o viermuială cu ape scăpărătoare de mătase neagră. Calul ședeà stacojiu, ca jupuit de piele, cu pleoapele tot lăsate, parcă să nu vadă. Turcul îi dàdù un picior în deșert. El se înmuiè întâiu pe picioarele de dindărăt. Dar nu mai încercă să se scoale. Turcul îl mai izbì odată în piept. Acum se răsturnă pe-o parte, se scufundă și porni încet la vale, cu copitele stricate și fără potcoave, în sus. Așà sfârșeau caii bătrâni și deșelați ai sacagiului vânător de lipitori.

Vanci s'ar fi aplecat după un bolovan. Simțeà că i se întoarce rânza de scârbă și de groază. Alt strigăt de jos, din piatră, al cetății, îl desmetici. Florea se sculă. Incepură să tragă. Șefki scosese puii și suià. Ca pe un scripete se învârteà funia, hârjiindu-se de muchia rotundă a ciubucului. Acolo aveà să răsară capul cu păr aprins al tovarășului lor. Aveà să se prindă cu un braț de pământ, să arunce un genunchiu deasupra și să sară în picioare, adus în fugă de funia care-l strângeà peste brâu.

Florea, ca mai mare și mai vânos, se dădeà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îndărăt cu toată puterea, aducând și pe pescăraș cu încă un pas sau doi din fund. Vanci îl ajută și, când se opreà la cealaltă margine a bedenului dinspre drum, țineà funia până îi treceà tovarășul în față, și făceà iară, încet și cu grijă, cei doi pași îndărăt. Și așà de câtevà ori. Colacul începeà să se strângă singur la spatele lor.

Dar într'un rând Florea a tras de funie și funia n'a venit. S'a săltat încă odată, și încă odată n'a urnit-o din loc. Nu înțelegeà. Poate obosise. Îi tremurau puțin mâinile. Gâfâià. A stat să răsufle și i-a făcut semn lui Vanci să se apropie, ca să tragă în acelaș timp. Și nici amândoi n'au putut mai mult.

Erà o greutate acolo care le tăià puterile. O greutate și, pe lângă ea, o spaimă din senin, cum tot din senin se ivise și aceà piedică. Se opinteau fără spor. Smuceau. Degeaba! Funia se oprise. Și acum îi târà după ea! Peste pântece li se întinsese prapurul să crape, mușchii grumazului se încălecaseră. Îi leșină durerea. Pe când povara pusă năpraznic în cumpănă la celălalt capăt, îi duceà. Se izbeau, făcându-și vânt în lături. Nimic! Dincolo parcă atârnà toată cetatea. Se uitară iară unul la altul, de rândul acesta fără urmă de ștrengărie și de gând rău, cu fețele umflate de ținerea răsuflării și cu ochii roșii. Ce se întâmplase cu Șefki? Ce fiară i se înfipsese în ceafă? Vanci așteptà să se ridice și să se arate peste șanț și calul rupt de lipitori, pornit adineauri pe apă. Dârdâiau și alune-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cau spre marginea râpii. Slăbiseră. Mai icniră odată, se mai opintiră odată! Palmele le plesniră. O usturătură de foc le fripse carnea vie, și funia le scăpă. Un răcnet izbucni aproape, de după zid.

Băeții se aruncară pe ochiurile frânghiei, care se desfăceau și se scurgeau înebunite. Dar fură repeziți cât colo. Căpătâiul trecù și el trosnind și răsucit ca un sfârc de biciu uriaș, peste ciubuc. Și numaidecât apa plescăi în fund ca de prăvălirea unei întregi cule dărâmate.

Florea și Vanci rămaseră o clipă încremeniți, privindu-se cu fețele stricate de groază și pline numai de albul ochilor. O clipă, și, fără un cuvânt o rupseră la fugă spre ulița. Ținură o bucată bedenul, se lăsară deaberbeleacul pe o pârtie afânată de pământ în Poarta Bazarului, zburară peste pod și cotiră alergând dealungul zidului de afară până înaintea cuibului. Peretele, unde trebuià să fi atârnat până adineauri Șefki, erà gol. O dâră prin buruieni însemnà singură locul. Dar, pe la mijlocul șanțului, cinevà înotà voinicește. Se întorceà câteodată pe-o latură, își afundà capul și îl scoteà noroios, cu ierburi și scoici în păr și pe obraz. Pufneà, căutà să se curețe și tăià cu desnădejde smârcul. Erà Șefki.

Cei doi băeți s'ar fi coborît să-l ajute. Nu știau cum. Nu se mai pricepeau la nimic. Vanci sta cu gura deschisă și cu unghiile înfipte în brațul lui Florea. Căutau să priceapă. De-aici ciubucul se vedeà sus, pe linia cerului, cu toată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gușa lui albă. Chiar la locul unde funia îl lustruise, aveà dedesubt o spărtură. Acolo se prinsese pesemne vreun nod și nu mai putuse să treacă. Opintelile lor nu puteau decât să-i arunce, cum îi aruncaseră, cu capul înainte.

Ședeau înfricoșați și priveau la lupta lui Șefkì, cu cămășile răcite, lipite de piele. Bă'atul veneà viteaz. Alunecă pe lângă mârțoaga sacagiului împiedecată poate cu coama în vreun bolovan de pe fund, se prinse de o spărtură în mal și ieșì afară șiroind, cu funia după el. Își trecù mâna peste tot chipul și se șterse apăsat. Erà rupt, lovit, cu jupueli și cucue. Nu văzuse pe cei doi inși, bătuți de Dumnezeu deasupra, cu ochii la el. Apoi, îndoit și supt tot ca de o atingere groaznică, se aplecă peste gura cămășii. Pânza erà pătată de sânge. Se pătà și acum, din ce în ce, dintr'o mare rană ascunsă. Băgă mâna, descurcă la cevà înăuntru, cu sfieli și țipete mici, și azvârlì un mototol cafeniu în apă. De cinci ori făcù aceeaș treabă. Puii eretelui îl sfâșiaseră cu ghiarele și i se înecaseră în sân. Cu un oftat se îndreptă din șale și înălță ca într'o rugăciune fruntea spre soare. Sus, negri împotriva soarelui, stăteau unul în altul, Florea și Vanci.

Șefkì aveà obrazul plin de lacrimi. Când îi zărì, însă, se uscă, ars de o văpae de mânie crâncenă, ridică pumnul și răcnì neomenește:

— „Aveți să mi-o plătiți voi!"

Băeții, ca și cum acel răcnet le-ar fi spart

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cătușele dela glesne, porniră într'o goană smintită. Alergară tot șanțul, intrară pe pod, năvăliră în Poarta întunecată a Gunoiului și pieriră, fără să se mai uite îndărăt.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Casa bătrână unde şedeau Umurlì cu tatăl ei şi către care se îndreptaseră în neştire cei doi băeţi, eră vecină cu casa părinţilor lui Florea. Un zid înalt de pământ le despărţeà. Peste curţi, dincolo, se întâlneau uliţa cazărmilor cu uliţa Cerşiei-mici, dar zgomotul căruţelor sau al cafenelei n'ajungeà până aici. Guguştiuci argintii, guleraţi negru, zburau cântându-şi numele, dintr'un coş cu cerdac în alt coş cu cerdac.

Casele erau întoarse cu spatele la drum. Gratii mărunte, prin care se vedeà numai dinăuntru în afară, acopereau singura fereastră din aceà parte. Ea se ridicà adâncă şi oarbă deasupra trecătorilor, ca o fîrîdă de pândă şi de curse.

Poarta joasă, cu acoperământ de zid şi cu trepte, se deschideà în faţa unei poteci pietruite cu bolovani de gârlă. Locul păreà şi de-acolo tot pustiu. Numai poteca pietruită duceà înainte, se lărgeà, parcă aşteptând la colţ, şi apoi coteà iute.

Ascunse ca şi feţele femeeşti stăteau locuin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țele acestea, ursuze și bănuitoare în calea străinului. Dar ca și fețele femeești, care se desgolesc tainic și caută drept în ochi îndată ce nu mai au de cine se ferì, ele se umpleau de lumină și de flori, abià la doi pași dela uliță.

Deoparte erà prispa, cu șalurile ei scumpe scoase la soare. Vântul care veneà dela Dunăre, scârțâià puțin geamurile verzi prinse în cârlige și fugeà peste garduri la câmp. Lângă puțul cu foișor o troacă de piatră dintr'o singură lespede strânsă în chingi de fier și desgropată din cetate pica stropi rari luminoși, ca un ceasornic vechiu de apă. Pe margini se opreau albine, ferindu-și aripile. Mai încolo, stupii de scândură, douăzeci în două șiruri, ședeau deasupra răzoarelor, vopsiți fiecare altfel, dela pembè și tutuniu până la verde de urzică fiartă. Incepeà grădina cu cărări, cu lavițe, cu chioșcuri. In fund se zăreà printre pomi zidul cu coama lui de olane si cu perdelele de hameiu.

De-acolo strigase chiar acum cinevà un nume. Strigase, și strigătul trecuse prin amândouă grădinile, care erau la fel, cu aceleași lucruri și aceeaș viață, ca și cum una ar fi fost răsfrângerea într'o apă a celeilalte.

— „Florico, ești acasă, Florico?"

Glasul ieșeà de undevà de pe-aproape, dar nu se vedeà nimeni.

— „Acasă. Ce e Unurli?"

Răspunsul venise întărindu-se, ca al unui om în mers. La o fereastră dela colțul casei se ivise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o fată, și acum se aplecă afară și se uită, aplecând cu ea în părți și două coade lungi negre. Obrajii i s'au înroșit, poate de stat cu capul în jos, și nările subțiri îi tremură, ca într'o adulmecare de flori deschise de curând. Și-a potrivit ochii după lumină și zâmbește spre zid.

Zidul de pământ dintre curți are drept în mijloc o deschizătură scundă. E o portiță între cele două case. Prin scândurile ei putrede si-a rupt loc un vișin tânăr, care se încovoae ca să iasă și se împrăștie apoi sus pe cer. O verdeață agățătoare și înflorită acopere golurile. Pe-aici cadânele pot să se strecoare, ocolind ulița, dela rudă la rudă și din prietenă în prietenă, mahalale întregi. Nalâmii nu sună pe pământul afânat și feregelele n'au de ce să mai fie puse. Înfrigurate trec și se opresc sub pomii joși, făcuți și ei parcă pentru o lume mică aidoma gospodăriei, două, trei, mai multe, vorbind și râzând. Porțile cu balamaua neauzită, de cureà, rămân de perete și la cel mai slab zgomot, ca un stol de guguștiuci, drumețele pier pe sub ele, într'o fâlfâire de rochi colorate.

De subt aceà portiță iese, îndreptându-se, Umurli. E într'o rochie cusută turcește jos, de atlaz albastru, cu pufuri, pufuri de scamă, ca niște globulețe de păpădie. Pare o femeioară fragedă cu ochi mari, și abià se apropie de cincisprezece ani. Florica, sora lui Florea, o întâmpină alergând din casă, dar se oprește la trei pași și o privește mirată, cu mâinile sub șorțu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

leț. Umurlì stă și ea locului, sfiită și îmbujorată sub privire. I se bat pleoapele, când aude:

— „Ce frumoasă ești tu azi, Umurlì!"

Se lasă întoarsă odată, de două ori, ca să fie văzută cum îi șade.

E înaltă și mlădioasă. Imbrăcămintea largă nu poate s'o ascundă destul. Mijlocul, strâns deodată, după atâta bogăție de pânze, o descopere subțire și feciorelnică. In toată fața ei, pe care râsul stă ca o lumină peste un colț de lume, sunt covârșitori ochii, cu privirea dreaptă până la durere.

Coada roșie, ca muiată în șofran, îi atârnă pe spate. Florica i-o aruncă pe după umăr peste piept. O apucă de braț și i-l întinde. Pe mână, ca o boabă de cer, licăre piatra inelului. Până se cuprind amândouă cu drag și se depărtează pe cărarea din lungul zidului. La capătul ei se așează și stau de vorbă cu frunți apropiate.

— „Spune, azi îl văzuși?"

— „Il văzui, dar nici azi nu-l putui ține. Tremură, i se aprind ochii și dă busna peste om. Să nu crezi c'o face de supărare. I-e frică".

— „Frică? De cine?"

— „Nu știu. De tata, de mine. Poate-i e frică numai de el. Azi vream să-l opresc, fie ce-o fi. Să mă agăț de haina lui, să țip. Dar când stătù în fața mea și-mi ghici gândul, se îngălbeni tot și arătă atâta spaimă, că mi se făcù milă. Putù să mă dea ca altădată deoparte și fugì. De el îi e frică, nu de alții".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Crezi tu că ar aveà gânduri de întoarcere?"

— „Tu nu-l mai cunoști pe Șefkì, Florico. Nu-l mai cunoaște nici tata. De când se înstrăină de noi e altul, iar voi vă gândiți tot la ăl vechiu Șefkì singur nu vine. Și nu vine nici adus de alții".

— „Atunci nu mai vine niciodată?... Nu te uità așà la mine! Zic ce zic, pentrucă asta ziseși tu".

— „Florico, tu știi că de tine n'ascund nimic. De ce mă ispitești? De un an și mai bine, de când Șefkì nu mai e acasă, eu nu stătui de geaba. La început pusei să-l caute Florea și Vanci, și-l căutai și singură. De câtevà ori alergai să-i dau de urmă, pe unde nu visasem. Ii ies acum înainte în toate Vinerile. Dar mai mult decât cu pasul mă apropiaai de el cu mintea. De atunci mă tot gândii la fel și fel de lucruri. Nu puteam să dorm noaptea. Mi se părea că așteaptă un om afară, că e Șefkì, care ar intrà dacă ar ieși cinevà să-l cheme. Poate că și sta, sus pe bedèn, sau lângă zid, și păzeà casa, așà cum ședeam eu în cot pe pernă și mă uitam la geamul cu stele. Și poate că nu erà decât dorul lui, care nu-și găseà astâmpăr, în vreun caic legat de șarampoi sau sub un cort pescăresc, și porneà prin grădini până la noi! Mă gândeam atunci în liniște, până se făceà ziuă. Nu, el n'aveà să vie singur! Iar, dacă-l speriam, se duceà și nu-l mai vedeam".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Umurli cade și acum pe gânduri. Ochii i se aprind de o părere de friguri. Fața senină dinainte se întunecă, fără să se fi schimbat altminteri cu cevà, ca de o încruntare lăuntrică. Florica se uită la ea cu iubire și nu cutează s'o întrebe. Se teme să n'o sperie și să se'nchidă, așà cum se temeà Umurlì să nu-l sperie și să-l facă să piară pe Șefkì.

— „Voi nu-l înțelegeți, cum nu-l înțelegeam nici eu în întâile zile. El când se dumerì că nu mai e cel vechiu, fugì, și fuge de-atunci mereu, nu de tata, nici de mine, ci de Șefkì cu care ne jucam noi, la care tot vă mai gândiți voi acum. Pe Șefkì ăla nu poate să-l mai întâlnească niciodată. Azi o văd limpede, și pentru că o văd limpede nici eu nu-l mai vreau. Ce erà Șefkì de acum un an? Un băețaș tăcut și pornit. — „Aduseși praful, Șefkì?" — „L'adusei, tată" — Toarnă-l cu hârtia ici în cartuș". — „Lasă că țiu eu cartușul, tată..." — „De ce e supărată Umurlì, Șefkì? N'auzi? Ce-i făcuși? Umurlì, fată, spune tu, că mutul ăsta își pierdù limba la Dunăre. A, îți luă panglica și o împletì la coama calului? I-o fi și lui drag să-și aibă calul gătit cu cevà de-acasă, când aleargă singur pe deșelate și fără frâu prin Ostrov. Hai, împăcați-vă! De ce-o iei încolo, Șefkì?" Intr'o zi însă, în ajunul plecării, se schimbă. Și mă tot muncesc să văd: se schimbă numai atunci sau abià băgai eu de seamă în aceà zi? și nu văd. Șefkì, pe care îl știm cu toții, îl acopere pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

celălalt, dacă o fi fost, și trebuie să fi fost! — și nu mă lasă să pătrund la el. Era de dimineață. Tocmai mă trezisem. Soarele bătea la voi în streașină. Mă dusei la fereastră să deschid. Și văzui de-acolo, prin perdeà, pe Șefkì pe laviță, în grădină. Se uità drept la mine, dar nu puteà să mă vadă. Vrui să-l strig și nu fui în stare. Nu mai erà Șefkì al nostru. Parcă îmbătrânise. Stăteà nemișcat, cu creștetul alb, și alb și pe la tâmple. Sufereà de cevà grozav, erà galben și cu ochii înelați de nesomn. Il priveam tot mai speriată și mă priveà și el, din cearcăne vinete, ca din vis. Mi se strânsese inima și răsuflam greu. Cât rămaserăm așà, ochi în ochi, fără să ne vedem? Știu că se ridică deodată și, ca din vișinul de deasupra, îi căzură și lui de pe cap și de pe umeri, flori albe. Pesemne lovisem fără să-mi dau seama perdeaua sau se speriase de altcevà. Casa erà încă adormită. Mă îmbrăcai repede și ieșii fără zgomot, să-i vorbesc. Mă goneà ca o primejdie. El nu mai erà acolo. Mă simțise. Locul erà plin de florile de viș'n scuturate. Numai pe scândura unde șezuse și la picioare erà curat. Cine știe cât întârziase acolo și dacă nu veghiase toată noaptea sub fereastră! In ziua aia nu mai putui să-l întâlnesc. Iar a doua zi, fără să fi apucat să-l întreb cevà, se rupse de lângă mine și se duse. Și crezi tu că ar puteà să se mai întoarcă omul ăsta, dela el, în pătucul lui de copil din săliță? Ca vișinul de flori, se scutură și el atunci de copilărie. Eu sin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gură il văzui, și la locul ăla venii, după ce-l pierdurăm, ca să-l plâng, să-l cert și să-l iert, ascunsă de tata și de voi toți, cari alergați să-l aduceți îndărăt. Și acolo mă duc și acum, când vreau să mă mângâiu, unde-și veghiè el o noapte întreagă, înainte să plece, copilăria, sub geamul meu".

Glasul lui Umurlì se îngreuiase puțin și ajunsese la sunetele mai adânci din pragul lacrimilor. Vorbeà cu întreruperi, căutând și întorcându-se, pe urma unor gânduri de mult avute. Dar ca și cum ar fi băgat de seamă numai atunci, tăcù. Apoi își scuturà părul, își trecù mâna peste creștet, netezindu-l, și se sculă. Toți ciucurii de mătase ai rochei se cutremurară ca niște clopoței. Și Florichii i se părù că vorbele prietenei se înecă și se prelungesc într'un cântec arg'ntiu, pe care îl vede numai ochiul, pentrucă urechea, preà pământeană, nu puteà să-l prindă. Cântecul acela, din zurgălăi de amintire, deșteptà multe.

Erau aproape de aceiași ani, și, de când se știau, fuseseră împreună. Umurlì, fără mamă de mică și cu tată mai mult călător, trăise d'ncoace de portiță ca acasă, între copiii creștini ai vecinului. Răzoarele erau ale lor, al lor podul cu grinzi sau iatacul cu oglindă. Băeții făceau planuri sus, în căldura de sub acoperiș, cu întunericul înțepat numai de prefirarea luminii prin două cioburi de țiglă. Când se urcà cinevà pe scară să-i cheme, sta mult cu capul întins

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin deschizătura din cornul casei. Puii de oameni rămâneau nemișcați în fund, văzând fără să fie văzuți, și numai licăritul ochilor la pândă sau vreo rază căzută într'un ciuf de păr sau pe o haină, îi dedeau în cele din urmă de gol. Prin casă fetele se înfășurau in șaluri și se găteau la oglindă, coseau cântând sau povesteau.

Fuga lui Șefkì adusese și aici prefaceri. Casa erà mai goală. Florea se învățase hai-hui și se legase de Vanci, pe care înainte îl aveà numai ca pe un tovarăș între alți tovarăși. Bulgărelul acesta ascuns, gata de râs și de glumă groasă, una, două erà de atunci la ei. Florica îl simțeà urmărind-o cu ochii lui sfredelitori. Îi erà urât și se temeà de el. Îl vedeà în fiecare zi mai îndrăsneț și rău cu ceilalți și mai supus față de ea. Și aveà un fel prost să se strâmbe și să-i râdă oridecâte ori veneà vorba de Șefkì. Nu cumvà?... Ce netot! Ea dădeà din umeri și-i întorceà spatele. Vanci nu se supărà. El așteptà. Și această nesupărare și așteptare singure, o umpleau de grijă.

Tată-său, când veneà dela lucru, dela fabrică din Bregova sau din orașe din jos, întrebà întâiu dacă s'a întors Șefkì. N'o făcea de drag, ci ca să aibă de ce să-și dea drumul gurii. Într'o bună zi aveà să-l izbească și pe el o rușine la fel, cu o femee care nu vrea să știe de gospodărie și cu niște copii fudui. Mamă-sa răspundeà, și împrejurul lui Șefkì, fără vreo altă vină a lui, se încingeau vorbe de nopți întregi, care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se sfârșeau de cele mai multe ori cu plecarea prin cârciumile din Gazi-bair, a bărbatului.

De Umurlî parcă nu mai era atât de aproape. Nu știa cât se schimbase Șefkî, dar cât se schimbase ea! Ingheață când o pune alături de cea veche. Mai e Umurlî fata asta crescută repede, sau o soră a ei străină, căzută între ele și cu care nu se pricep să vorbească? Fața i se făcuse mai prelungă. Bărbia i se rotunjeà ca de o mână care o tot mângâia. Gura își adâncise coada buzelor, în arc bine incordat. Ochii, la umbra genelor sumese, își măreau miezul negru atât că înecà toată lumina. Erau ochi de întuneric și aduceau cu ei noaptea. Pe la tâmple, ca niște călțunași catifelați, firicelele moi de păr întârziau și se cârlionțau, cu ajutor ferit de degete.

Aveà acum grijile ei, pe care nu le mai povesteà oricui, ca altădată. Iar când vorbeà, nu mai vorbeà de una și de alta, pe deasupra, ci stăruià la un lucru, ca bătrânii. Totdeauna fusese mai ascuțită, dar dela un timp știà să intre în gândul altora și să și-l urmărească și pe al ei, dela izvorul ascuns până în încrângăturile cele mai depărtate. Arătà o îndrăsneală, care nu mai era de băetană strengăriță având nevoe de mirarea martorilor. Puneà la cale și săvârșeà în taină lucruri grele. Sub fruntea ei albă purtà hotărîri cu neputință de ghicit. Numai din câte o faptă, neobișnuită mai ales la o fată turcoaică ținută de lege sub chee, dacă se puteà uneori bănui.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ar întreba-o ceva, deschis, dar se stiește. Îi dogor obrajii numai când se gândește. Și tocmai această sfială pune îndepărtare între ele. Ea e tot ce-a fost și, știind, nu se îndeamnă, iar Urmulî se îndoește poate că ar fi înțeleasă. Simt amândouă că n'ar mai isprăvi, numai să înceapă despre singura pricină de care le pasă, și dibue fără tragere de inimă pe delături.

De descusut, n'o descususe niciodată. Așteptă dela una din izbucnirile acestea de Vineri, cu gâfâiala, strălucirea ochilor și pofta de vorbă a lor, vreo deslușire, sau poate chiar deslegarea. Azi îi e aproape frică. Atâtea mărturisiri o copleșesc. Trebue să se bucure? Are să fie iară Umurlî a ei, cea de odinioară, fără fereli și fără zbucium? Șade în picioare pe potecă, nehotărîtă. Are să spue, n'are să spue? Sau trebue să se ridice ea, s'o apuce de gât și să-i vorbească încet, ochi în ochi, suflet în suflet? Își dă seama că nu e în stare. Că i-ar ieși din gură cuvinte copilărești și s'ar umilî ca o fetică amestecată fără minte în treburi de oameni mari. Și de durere, alături de cealaltă tăcere, și de necaz pe neputința s'o întrerupă, își lasă capul în palme, iar brațele în coate pe genunchi.

Umurlî o vede și tresare. Fusese o mișcare așà de nenorocită că avù un presimț. Prin creștetul acela aplecat, cu cărare la mijloc și legat de pământ cu cele două coade atârnate, privì ca printr'o sticlă care se desaburește. O căldură bună îi trecù prin brațe. Se așeză alături de Flo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rica și o îmbrățișă. O apucă întâiu peste umeri, lin, ca o soră mai mare, și o strânse apoi furtunos, ca într'o spovedanie desnădăjduită și mută:

— „Numai eu pot să-l aduc îndărăt", îi șoptește la ureche. „Am să-l prind de mână și să-i spuiu că știu de ce plecă. El se crede singur cu taina lui. La început îi fu grijă de mine. Pe urmă îi fu grijă de ceilalți. Când i se părù că nimeni nu bănuie, nu mai putù să-și astâmpere inima și primì să ducă peștele la hoge și să se strecoare ca un erete cu zborul jos, printre casele noastre. Trebue să fie aici și mâna tatei și a pescarilor. Numai de n'ar ieși cinevà străin să-l hușue, dragul de el!"

Îi șoptește repede totul, ținând-o fără s'o lase să se uite la ea. Când îi dădù drumul, râdeà. Florica înduioșată și gata să zică cevà, să-i țipe prietenei bucuria negândită, se opri. Cu cine să vorbească? Uite iară pe Umurlì, pe vesela Umurlì. Face doi pași la dreapta, doi pași la stânga și se învârtește iute bătând peste cap o închipuită daireà. Ciucurii se scămoșează și fac ape, ca niște pene și fulgi de pasăre lovită de un vânticel pieziș. De n'ar zări-o, cu ghiarele lui care se înfig în pieptul plin de bătăi smintite, fiorosul erete al văzduhurilor!

— „Ce faceți voi acolo, fetelor? Curând vă apucarăți de jucat! Măi bine veniți încoà, la Viciè cu bocceaua ei!"

Glasul se auzì, și acesta, prin amândouă gră-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dinile. Doi guguștiuci țâșniră în lumină, speriați. Parcă fiecare chemare erà însoțită aici de un zbor de aripi portocalii. Vorbise mama Florichii, care se uità la fete de câtvà timp, cu mâna pe găleata dela puț. Nu se îndurase să-i dea drumul numai ca să nu le tulbure. Privirea ei le înfășură și pe una și pe alta în aceeaș undă de iubire. Erà o femee mică, pornită pe puțină îngrășare, cu un cap luat parcă din altă parte, de pe o medalie sau de pe un perete de mormânt roman, cum se arătà ciudat în câte un colț de uliță, dupăce ieșise la vreo rupere de mal, întreg și alb din pământul lui de două mii de ani. Nasul îi erà drept și subțire, ochii focoși, bărbia frumos arcuită, fruntea liniștită sub cununi grele de păr negru. O Florică mai plină, de treizeci de ani. Toate arătau mândrie și nemișcare. Numai gura nu cunoșteà odihnă.

— „Abià ne văzurăm. Imi spune Umurlì cevà".

— „Aide, că măi aveți vreme și altădată. Nu lăsați pe Viciè cu copiii. Ii scormon în lucruri și o sâcâe ca pe ea. Sânt ca stăncuța de-i ciugulì șirul de mărgăritare. Spălase femeea măi an tot felul de galbeni și pietre și le pusese pe o scândură în curte, la uscat. Soarele n'aveà de lucru? Se jucà prin ele și le aprindeà apele. Viciè le sorbeà cu ochii de pe prispă. Și atunci o cioară mică și șchioapă cade din cer alături de bani și de salbe, face șontâc, șontâc pe lângă ele, și haț, apucă una în cioc și pe-aici ți-e drumul. Dă Viciè cu cevà după ea, dar pe cine să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nimerești? Ce mai umblă pe urmă, biata! Îi spusei eu că trebuie să fie cioara babei de sub geamia trăsnită, care fură de prin căruțe în târg și li se lasă la oameni pe umeri. Dar parcă era proastă baba să-i mai dea șirul! Aideți până nu vine tat-tu dela Lom, că pe urmă știu că n'o să mai prindeți nici picior de Viciè pe-aici!"

Fetele se urniră cu greu. Le-ar fi fost mai drag să rămâe singure.

— „Tocmai pică și Petria dela sat. Dădù toate ogoaele cu tărâță la hram în Gânzova. Să vedeți ce veselă e de banii câștigați. Numai că se abătù prin Kirimbeg pe la mama bătârnă și se rănì cu cotonoagele la glesnă. Erà așà de adâncă tina că nu puteà merge om pe picioare. Asan se întoarse tot de-acolo cu roata ruptă și cu un cal stricat. Tu lasă feregeaua, Umurlì, pe mână, unde-o ai. Nu e nimeni strin, sau bărbat în casă. Florea nu se mai arătă de azi dimineață. Umblă înhăitat cu nepricopsitu-ăla de Vanci. Să te crucești de ce drăcii s'or fi ținând iar prin bazar!"

Înăuntru erà o casă întreagă de oaspeți. Viciè sta în mijloc, așezată turcește pe podele. Zâmbeà din ochii mici, ridicați tătărăște spre tâmple, și zâmbeà din toate creturile feței galbene și stafidite. Gura nu i se vedeà decât puțin, de feregeaua neagră ca și rochia și prinsă în bărbie. Roată pe lângă ea se trântiseră jos pe chilim, câtevà fete, între care Petria cu cei doisprezece, treisprezece ani ai ei, părea cea mai răsărită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Te zdrelișì rău, Petrìo?" întrebă Umurli întrând.

— „Aș, baș de lcc!" râse dela locu-i fără să se ridice, fata. „Tu nu știi cum e mama? Dacă fusei până la Tana în Bregova, mai mult pe sus decât pe picioare, și dacă mă întorsei deadreptul, prin mirie, ea mă crede prăpădită. N'am nimic, și nu mai am nici ogoaele la care lucrași și tu. Ale cu foița verde, umplute și legate de tine, alea mi le luară copiii întâiu. Da' ven ți mai iut, că fără voi nu vreà să-și desfacă nodur'le la bocceà vrăjitoarea asta de Viciè. Nu vreà nici s'o pupi!"

Viciè zâmbeà și mai departe, nemișcată, cu obrazul ca turnat în ceară. Dar degetele ei uscate desnodau cu îndemânare capetele legăturichii. Parcă atât așteptase, nu îndemnul dintr'o rână al Petriei, ci intrarea înaltă a celor două fete, în picioare și drepte între ele, ca doi plopi în soare.

Umblà din casă în casă cu lucrurile de preț, cu feregeaua neagră, cu tălpile mici goale în nalâmii de lemn și cu zâmbetul ei, neguțătoarea de aur și de nestimate. Lacre vechi se deschideau pentru ea, geamii își pierdeau țesăturile persane, mâini tremurătoare se ridicau pe sub văluri până la mărgeanul sau la lirele dela gât și le descheiau. Scumpătăți fără pereche se plimbau apoi ferit printre oameni. Viciè erà săpătorul, cămila și bazarul lor tăcut. Unde se opreà ea ochii se făceau mari și degetele nesigure. Fe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

meile se aplecau înainte și așteptau cu căutătură țintă și buze uscate.

Cu aceleași friguri se lipeau acum una de alta și-și făceau loc să se uite și fetele din casa Florichii. Dar Viciè își avea dichisurile ei. Dăsăgărița aceasta, care se strecură acoperită pe lângă uluci, ca o zi de ploaie măruntă, erà mai isteață decât arătà. Bocceaua erà făcută într'o cârpă cenușie de cânepă. Când capetele cârpei căzură pe chilim, bocceaua ieși la iveală tot închisă, într'o altă basmà, pestriță. După oarecare tras cu unghiile și cu dinții, basmaua pestriță se desfăcù și ea. Bocceaua nu. Erà ca într'o călătorie pe după multe perdele spre o Sfântă a Sfintelor. Intârzierile și piedicile drumului, cu meșteșug potrivite, trebuiau să sporească dorința. Bocceaua se vedeà acum, înfășurată într'o bucată de borangic alb și sclipitor ca lumina. Viciè o întoarse odată, o întoarse de două, o întoarse de trei ori. Apoi se oprì și îndreptă în sus fața ca o întrebare. Zâmbeà liniștit, cu ochii micșorați.

— „Dar ce-aduci tu azi acolo, Viciè, că te codești atât?" îi zise râzând mama Florichii. „Il știi pe Ibraim?"

— „Care Ibrahim, Antonova?"

— „Pe starostele argintarilor, bătârnu?"

— „Cum să nu-l știu, Antonova. Dela el învățai eu să cunosc la scule. Eram ca tine când se înecă atunci, în hagialâc la Meca. Bun om!"

— „Bun nebun, eu mi-l aduc aminte de când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eram un nod de fată, cum venì la tata, în prăvălie la Kumbair. Nu știu ce făcù, ce vorbì, că ne strânserăm toți câți eram acolo împrejurul lui. Mă înghesuii și eu pintre oamenii mari, și parcă mă văd, moț în față, cu ochii la Ibraim. Ibraim întrebă: — „Știți voi ce am aici?" — „Nu știm, de unde vrei să știm?" Și ridică deasupra capului ceva ca o ruptură de cerc învelită într'un postav negru. Scoase postavul. Oamenii se dădură mai aproape. Mă dădui și eu, dar nu văzurăm nimic. Lucrul erà acum acoperit într'un fel de teacă roșie. Il trase din teacă încet. Din ea ieși îmbrăcat într'o foiță roșie. Și când deslipì cu grijă și foița, deodată săltă și rotì vâjâind peste noi, îngroziți, un hanger strălucitor. — „Hangerul lui Pasvanoglu, bre, ghiauri!" țipă râzând. Numai de el măi mi-aduc aminte să fi făcut ca tine, Viciè. Dar el aveà dece. Erà doar vorba de hangerul de aur și cu pietre al pașei, adus nu știu de unde, din Sârbia! Nouă ni-l arătà întâiu, dupăce tremurase o săptămână cu el prin păduri și trecuse Timocul noaptea, cu puștile grănicerilor în spate. Dar tu?"

— „Lasă și tu pe Ibraim și pașalele tale, mamă, și zi-i mai bine lui Viciè să-și desfacă odată bocceaua!" se amestecă Petria, bătând cu palma în scânduri, de necaz că ascultase fără voe la povestea hagiului armurier.

Atunci Turcoaica trase borangicul încet, cu o fereală parcă îndurerată, ca o pojghiță de pe rană. Fetele își apropiaseră capetele și ședeau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așà în genunchi și în mâini, aplecate ca peste un izvor. Florica îngălbenise și nu cutezà să ridice ochii, ca să nu-i întâlnească pe-ai lui Umurlì. Viciè dârdâià puțin, ca de frig. Ea aduceà în boccea un dichis întreg de mireasă a neamului ei: rochie de catifeà albastră cu flori de aur, papuci roșii, cingătoare de pietre, cercei, brățări, podoabe de cap, basmale de mătase, cutioare fel de fel și cartea lui Alah într'un tifon moale alb.

Umurlì priveà neclintită toate acele scumpătăți. Bătrâna desfăcù bindaliul, care nu erà mai lung decât pentru un trup foarte tânăr, și-l scuturà odată greu, ca să se îndrepte. Apoi, ușor și nesilit, i-l întinse.

— „Ce-ar fi dacă am îmbrăcà pe Umurlì de mireasă?" strigă Petria.

Umurlì ședeà cu bindaliul pe mână, fără să înțeleagă.

— „Incearcă, privighetoarea mea tăcută, încearcă!" zise Viciè.

Fetele sărirà de jos, bătând din palme și înconjurarà pe Umurlì, care sta și mai departe fără cuvânt, cu veșmântul gros și încărcat ca niște odăjdii. Ele o împinseră hihotind spre odaia de oaspeți, luară cu grije și legătura și pieriră dincolo. Numai mama Florichii rămase îndărăt și încercă să tragă de limbă într'o pricină destul de tainică pe bătrâna telălițà.

— „Il măi văzuși tu pe Șefkì, Viciè?"

— „Pe Șefkì?".

— „Da, pe el".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Eu cred, Antonova, că vine totdeauna cu peștele în Dii".

— „In Dii ca în Dii, dar vine la hogea pe ul'ța noastră și în fiecare Vineri Umurlî îi aține drumul".

Desăgărița surâse subțire deasupra feregelei, ca la marginea nopții, de unde glasul nu răsbate, și nu răspunse.

— „Ei, ce zici, Viciè?"

— „Umurli e o fată cuminte".

Fetele începură să se țeasă acum prin odae, să cotrobăiască prin dulapuri, să intre, să iasă. Când una din ele deschise ușa de-afară, un miros de cârpă arsă se strecură înăuntru. Sigur că făcuse negru de sprâncene pe o muche de topor, în curte, strengărița! De-alături se auzeau hurueli de lucruri mișcate din loc. Alte fete, nefoste între celelalte, veniră de-acolo ca înmulțite printr'un farmec. Mama Florichii le urmărea râzând din ochi, în pregătirile lor sfărâmate și neînțelese, dar pentru ea cu tâlc, și vorbea mai departe:

— „Vecinul se facù tot mai ursuz și trage tutun măi mult decât înainte. De câte ori mă bag pe sub portiță la ei nu-l găsesc. Stă biata Umurli singură și gospodărește. Dacă n'ai măi fi tu să-i ții de urât câteodată, ar fi deadreptul pusnică. Nu-i păcat de așà mândrețe de copilă? Parc'o văd, când veniram aici din Kumbair: un puișor golaș pe jos, cu niște puf roșu în cap și cu piciorușele în țărână. Tatăl lui Șefkì murise de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câtevà luni și casa erà fără nimeni și-și așteptà cumpărători. Tu ți-o măi aduci aminte, cu sobele ei vechi în perete și cu cazanele de bae? Făceà ăi două sute de poli, de-i plătirăm! Aveam pe Florica în brațe și, cum dădură cu ochii unul de altul, nodurile își întinseră râzând mânuțele. E cevà, doisprezece ai de traiu aproape împreună! Umurlì îmi crescù, pot zice, pe brațe și mi-e milă de ea cât de-ai mei, și poate măi mult. Mi se pare că venì vremea să măi fie pe lângă ea și altcinevà decât un bătrân între două vânători și doi guguștiuci în streașină".

— „Antonova, Antonova, din gura ta curge numai înțelepciune".

— „De Șefkì, cel puțin, tu știi că se făcù mare măi mult în curte la mine decât la unchiu-su, care-l luà de suflet. Dar ce suflet e ăsta, spune-mi, că pierdù pe băiat și acum puțin îi pasă de el? Să-mi treacă mie pe la poartă fiastrul, iar eu să stau alături în cerșie la cafeneà, cu gingirlia dinainte, să bolborosesc și să suflu în narghileà ca un bivol pe Dunăre și să las să-l pândească un copil neștiutor! Uite, îmi vine să mă reped eu, femee, la el, să-l scot de brâu de-acolo, să-l puiu față cu alți oameni și să-i trag o săpuneală să se ducă vestea. Crede că mă amestecam eu și până astăzi măi mult, dacă nu erà moroiul de bărbatu-meu, care, de când mă văzù aprinsă, ridică mâna la mine, să-mi caut de treabă. Ala e în stare să mă scoată din Cetate dacă află că-i ieșii din cuvânt".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Tu nu ești dreaptă cu Ali, Antonova. Eu îl cunosc de mult; sântem și un fel de rude, copiii îmi sânt și mie dragi și știu ce inimă are el pentru ei. Dar Alah e nepătruns în socotelile lui!"

— „Te rog, Viciè, să-mi taci cu Alah al vostru! Aici nu e vorba de niciun Alah, ci doar de un om nechibzuit și lăsător, care-și pierde amândoi copiii și nu mișcă un deget să-i scape".

— „Antonova, tu ești o femee iute, și Dumnezeul vostru îți dădù și darul dulce al vorbei. Dar acum n'ai dreptate, ascultă-mă pe mine. Eu știu mai multe și pot să judec altfel".

Petrìa tocmai intrà. Ea aduceà pe brat cevà acoperit într'o pânză. In mâna cealaltă țineà de ciucure un fes nou. Fără să se uite la femei trecù în treaba ei cu băgare de seamă, apăsă cu cotul clanța dela odaia fetelor și se strecură nesimțită. Pe urma ei însă se revărsă un miros lung de sulfină cu firișoare tari de pelin. Fără să vrea, mama Florichii adulmecă într'acolo, cu nările înfiorate, ca după o floare nevăzută.

— „Ai fi știind tu multe, Viciè, dar măi sunt și alții cari-și au ăi doi ochi la locul lor în cap. Simțișì? E un miros vechiu de lucruri care nu se măi poartă. Așà rămâne după hainele turcești și așà rămâne și după voi. Cu liniștea și cumințenia voastră, vă duceți! Răbdați orice, zâmbiți, iar, când vă porniți, sfărâmați tot și vă sfărâmați și voi, ca vijelia și ca vârtejul. Cum ajunserăți să robiți pământul, Doamne? De mă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

măligă măi trebue să fi fost ai noștri ăi de demult! Când venii eu aici, în toată partea asta, a techiei, nu erà picior de creștin. Numai câțiva Spanioli, și voi, după ferestrele zăbrelite. Acum uită-te și tu imprejur. Ahmed își vândù caii și se duse în Anadol cu totul. In locul lui se așezară ai lui Vanci. Cumnată-tău din câmp poartă căciuliță turtită ca Bugarii, cisme scurte ca ei, și, când îl întreb ce fel de Turc măi e el, îmi răspunde că Alah nu e în fes și în papuci, ma în inimă. O fi, dar dacă nu-l măi vede nimeni, dela o vreme începe să nu-l măi vadă nici omul! Se sparse mahalaua armurierilor, pescarii se duseră, hogi noui nu se măi fac și ăi vechi mor de oftică, geamiile se strică de trăsnet sau de casmaua Stăpânirii, și, ce e odată la pământ, nu se măi ridică. In locul vostru cresc Bugarii și ne strecurăm, pe-aici la margine, noi, Românii dela sat. Iar Umurlì stă singură acasă și Șefkì își ia lumea în cap. Poți tu să-mi spui, ce știi măi mult de cât atât? Oameni de sulfină ce sânteți, buni de păstrat în lăzi!"

— „Zilele când în Pesta porunceà Pașă, și la Beligrad, sus pe Dunăre, Turcul țineà împărăția, sunt poveste, Antonova. Dar Șefkì are să se întoarcă, și Umurlì n'are să mai fie mult timp singură".

— „Uite asta aș vreà s'o văd întâiu, ca s'o cred, cu nătântolu-ăla de tat-su!"

— „Viciè îți spune încă odată că greșești, Antonova. Ali nu e cum zici. De douăzeci de ani îl cunosc. Adastă și ai să-l cunoști și tu!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Adăstai eu, dragă Viciè, și cu alții, și nu fu nici o pricopseală. Ce măi adăstai, dacă e pe asta, cu omul meu, douăzeci de ai! Abiă eram ca Umurlì, acasă la noi, în Kumbair. Și mă visai în ie și zăvelcă nouă, în ușă la cula din grădină. Nu făceam nimic: stam și mă uitam înainte. Parcă trebuià să vie cinevà. Erà așà, o jumătate de lumină cum e în vis și cum fu măi an când se întunecă soarele în miezul zilei. Și întâiu se dădură câinii. Atunci mă înfiorai toată. Știam că pe drum s'apropie, pe dincolo de șanț, cine mă scosese în zi de sărbătoare gătită și între flori. Câinii tăcură singuri. Poarta se deschise și un vânător intrà, cu pușcă peste haina verde de piele-de-drac, tolbă plină și o cățeà cu urechi clăpăuge alături. Curgeà noroiul din ei, ca apa dintr'o rufă când o limpezești la șarampoi. Nu ziceà o vorbă, veneà drept și înalt la mine și mă țineà în ochii lui albaștri luminoși. Veneà... Cât o fi venit? Pe urmă nu măi știui nici de mine nici de el. Fu ca o scufundare îndărăt în somn, cu primăvară, cula, câini și vânător. Fusese un vis zăpăcit ca altele și nici nu mă măi gândeam la el. Asta erà într'o Vineri spre Sâmbătă. Duminică pe dinaintea prânzului mă dusesem împodobită de horă să scot ceva din culă. Pe prag mă întorsei, așà de geaba, să mă uit îndărăt. Și iată că totul mi se părù cunoscut din altă parte! Lumina erà fără putere, ca înainte de zori sau ca atunci de se înegrì soarele în miezul zilei. Pe la gard se dă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dură potăile. Un om îmbrăcat de vânător venea pin mijlocul drumului. Și, în loc să tragă la cârciumă la alde taica, deschise portița și intră în curte cu cățeaua lui cu urechi clăpăuge pe lângă picioare și cu cismele înalte de baltă, din care curgeà noroiul cum șirue o rufă când o clătești la șarampoi. Eu rămăsei de lemn. Nici în casă, mai târziu, nu putui să scot un cuvânt, ci îl priveam numai, speriată, pe oaspele ăsta al întâmplării și al visului. Peste câtevà luni vânătorul mi-erà bărbat și ședeam amândoi în culă, dată de zestre de ba' Anghel. De acolo ne mutarăm, când ne umplură copiii, aici în Dii și cumpărarăm casa lui Șefki. Sunt acum douăzeci de ani și vânătorul de-atunci, îmbrăcat azi în straele lui de toate zilele, mă sperie la fel și mi-e tot așà de strin. Mâine vine acasă dela lucru, dela Lom, și e spaimă pentru toți. Au să afle și vecinii și iară au să-mi doarmă fetele prin beciu, cu ce-or apucà să fugă pe fereastră din așternut. Sânt învățată cu adăstatul! Sânt sătulă de el! Tu ești mai bătârnă, Viciè, dar crede-mi mie, pățita, că omul e cum e la început și geaba îl mai adăști după aia".

O mișcare se făcu dincolo în odae. Ușa se deschideà încet, din amândouă canaturile odată.

— „Află, Antonova", șoptì repede Viciè, „că hainele de mireasă nu-mi sânt de vânzare. Le cumpără Alì anume pentru Umurlì. Are el gândurile lui, pentru care mă ostenesc și eu. Tu ajută, dacă vrei, și taci să nu stricăm".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mgrr1901-1932

Anca, nevasta lui Anton, meșterul de case venit din port în port pe coastele Dalmației, de către Udine, până sub zidurile cetății Diului, și încreștinat încă odată aici în sfânta credință pravoslavnică, fără care ba' Anghel nu s'ar fi învoit pentru nimic în lume să-i dea fata, rămase prostită cu ochii la Viciè. Turcii fuseseră mai isteți decât ea. Decât ea care știa ce se petrece până în a șaptea uliță, făceà nunți și împăcà certuri, erà luată în atâtea pricini ascunse și de judecător și de preot, ca tăinuitoare, și treceà de ici, colo ca o poștă sigură. Oamenii ăștia, cari păreau neghiobi de tăcuți și de buni, jucau teatru și ea se trezeà că-i ajută, fără să fi visat cât nu i-o țipaseră în ureche. Acum se vedeà cât de colo că urziseră cevà, cutra de Viciè, care țineà toate firele în mână, și posacul de Alì, dus de ea de nas. Dar ce anume și ce-și puseseră în gând cu Umurlì?

In acest timp ușa își depărtà mereu aripile, până se oprì cu ele larg în lături. Odaia de oaspeți și cealaltă odae dindărătul ei se arătară. Dar nu mai erau odăile cunoscute. Parcă trecuseră printr'un descântec, de-alături, peste curte și grădini. Se schimbaseră amândouă într'o casă turcească de mireasă.

In cea dintâi pereții fuseseră căptușiți cu totul și cu totul de lucruri de preț. Erau acolo covoare fel de fel, marame țesute cu fir, cămăși din cel mai bun fuior. Intre ele sta în picioare, prinsă în ace, rochia de logodnică, roșioară, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alesături de mătase printre sclipiri de argint și aur. Pe jos fuseseră întinse chilimuri care urcau și pe laviță lipită de zid de jur împrejur. Douăzeci, treizeci de fete, îmbrăcate în cadâne, sedeau în cerc, în trei rânduri. Ședeau nemișcate, cu ochi și unghii făcute, unele sus pe laviță și celelalte, turcește, pe jos, în șalvari de atlaz și în ilicuri de lână de toate culorile. Afară de o strâmtă uliță între ele, alt loc liber nu era decât un pătrat la mijloc. In acel pătrat dogorea roșu pe o tavă un mangalaș de aramă cu jăratic de aprins țigările. Dintre degetele cătorvă fete fumegă subțire și drept, până în tavan.

In fața oglinzii din colț, așezată ca un idol, în hainele și podoabele ei grele, sta mireasa. Era Umurli și nu mai era ea. Era o Umurlî cu capul de aur, văzută de două ori în aceeaș împietrire, odată aevea și altădată, mai limpede, în răsfrângerea sticlei strimtate de o cădere în valuri, de borangicuri. Dintr'una sau două cutioare ale legăturichii lui Viciè ieșise sulimanul pregătit departe în Răsărit, de unde Arabia și-a trimes cavalerii în mantale albe și basmele. Obrazul fusese acoperit cu un strat subțire și frumos mirositor, dela rădăcina părului până către gât, între boabele mărgelelor. Pe acest acoperământ alte mâini meștere desenaseră, cu fluturi si praf poleit, flori învoalte și crăcuțe șerpuite. Ochii priveau grei și încărcați, cu o adâncime femeiască de ajun de patimă: pojghița așternută până sub gene îi împiedecă să clipească

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

și să-și păstreze prospețimea fără abur a copilăriei. Ascunsă ca pe după un crâng primăvăratic dintr'o țară de minune, fața sub masca ei de aur puteà să rămână, astfel, între oameni, fără feregeà. Părul purtà în creștet o tichiuță de rețeà, cu câte o piatră lăptoasă la fiecare nod, urechile cercei atârnători până pe umeri, gâtul, trei, patru șiruri de mărgean și de salbe vechi strălucitoare. Numai degetele pline de inele mișcau ape, ape în poala unde se odihneau și vârful unui imineu roșu își schimbà câteodată locul. Altminteri idolul se țineà neclintit. Cingătoarea vânătă încopciată sus, chiar sub sâni, îl strângeà ca un șarpe de farmec și de îndepărtare.

Anca o priveà cu fior. Și, din ce-o priveà, simțeà în loc de bucurie, o strângere de inimă. Ochii i se abătură fără voe după Florica. Scotociră înduioșați. Nu erà.

Ar fi putut să stea și ea acolo într'un rost asemenea, numai că în alte văluri și gătel'. Aveà fată de mărtat! Parcă până atunci nici nu-i venise în minte acest gând. Fetele turcoaice se coc, ce-i drept, mai repede, dar Florica erà mai mare cu câtevà luni decât Umurlì și Umurlì nu se deosebeà în nimic de miresele Coranului, pe care ea, Anca, le văzuse de-atâtea ori, de copilă. Copiii nu mai erau copii. Trebuià să se hotărască odată și s'o trimeată de-aici. In alt oraș, poate dincolo peste Dunăre, în Bucureșt'i la care visà de ani, s'ar fi mișcat într'o lume nouă și ar fi scăpat și de umilințele lui tată-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

său. Și cine știe dacă norocul nu erà s'o întâlnească în aceà lume nouă!

De Umurlì îi erà aproape frică. Inghețul, în care așteptà, nu erà omenesc. Așteptà și nu veneà nimeni, în focurile reci ale pietrelor și cu măreția ei de ființă din cadră. Imprejur pluteà, în aerul care suià tremurător și tulbure, odată cu fumul, un presimț de durere. Chipurile, văzute prin această destrămare, șovăiau. Ca și oamenii Cetății, se arătau numai crâmpee, într'un fulger al sufletului, și se închideau. Ca și Cetatea joasă și zăvorită de patru sute de ani, duceau o viață aparte, de lampă făcută mică. Umblai în poveste, printre ei. Și, după cum văzuse în vis, de mult, pe Sfânta Paraschiva plecând în odăjdii de pe zidul bisericuței din pământ și depărtându-se pe râu în jos ca pe uscat către muntele Atos, ca să n'o mai batjocorească păgânii, așà i se păreà azi că acolo în scaun nu e Umurlì, ci o sfântă a Turcilor sau domnița cetății, îmbrăcată în veșminte fără preț. Jocul fetelor n'o mai bucură.

Dar cine e această bătrână, îndoită puțin din șale și șchiopătând, de grija glesnei drepte, la fiecare pas? Cu față tânără vicleană întâmpină lângă ușorul ușii pe cele două femei. Trebue să fie mama. Își ține cu mâna feregeaua de un roșu obosit ca o împărăție de două mii de ani.

Ea duce pe oaspeții cei noui, tăcută și fără să se dea de gol, printre cele trei cercuri de cadâne, care nu se mută din loc, ci își feresc nu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai umărul. In odaia a doua s'a pus la vedere după datină, zestrea gospodăriei. Pe pereți sunt prinse rochile de toată ziua, bășmăluțe pestrițe, rufe ca spuma, covorașe de rugăciune cu câmp limpede pentru genunchi și cu chenare de flori pe margine, ca un gard viu de grădină despărțitor de lume înaintea lui Alah. In fund stau dulapurile vopsite alb și lăzi cu legături și podoabe din ciocan, de alamă și de tablă. Tot acolo e și patul celor doi însurăței. Pe scânduri se înșiră alături sau se ridică teanc, tingiri frecate parcă azi, căldări de aramă, sane cu căpăcelele lor, cositorite ca argintul de spoitori macedoneni, filigene, chesele, linguriță, râșnițe de cafea, toate sculele tainice ale bucătăriei. Singură, la o parte, săndălia, scaunul care se strânge, ține coranul și cununiile sub un tifon străveziu. Mama caută să le citească părerea pe obraz și, mulțumită de ce vede, dă în lături perdeluța dela geam. Grădina își arată atunci stupina, trandafirii, boltile de struguri, pâlcurile, crescute în părți, de vișini, de peri, de caiși, de gutui și puțul cu scripete după o perdeà întunecată de cimșir.

— „Petrio!" vreà să zică cevà, uimită, Anca, dar prefăcuta bătrână își pune repede un deget în dreptul buzelor și se întoarce să le călăuzească la locul lor în șir. Ce grabă nebună trebue să fi fost pe-aici adineauri, cu sărituri de capre pe fereastră, desertare de lucruri dela vecini și din casă și pregătire de strae și de vopseli de unghii și de piele!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bătrâna iese nesimțit și se întoarce cu o tavă cu cafele negre, aburind. Alte hoțoaice trebue să mai fie în ogeac, lucrând ibricele și cutiile de zahăr! Aici, sus, una nu clipește. Iau cu purtări alese cești'e, sorb cu ochii micșorați de plăcere, își trec numai cât se cuvine limba pe buze și stau la sfat despre câte umplu o stradă turcească de oraș de apă. Oda'a e un singur ciripit care se ridică în jurul tăcerii lui Umurlî.

— „Văzuși stămburile lu' Ganciu, văruică?" — „Le văzui dar unde poți să te-apropii?" — „De când își trimise fata în școala de vioară din Viena, la fiecare cot trebue să-i lași cevă și ei, dreguța!"

— „Știu când fuserăm la nuntă în Gumătarți, pe la Unia Scuturatului?" — „Mitrana lu' Bour veneă pe jos desculță și el mândru pe cal cu șa nouă, înainte". — „Eu cântam din mijlocul horei de copii. Ale două de pe margine răspundeau:

— Chi, chi, chi, pe balegă
Și chiriu n talegă!
— Veniți fetelor,
Veniți dragelor!
— Venirăm, venirăm
Și n'avem cu cine.
— Dați
De vă luați
Din gloată
Din toată,
Care vă place.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ceafa ta frumoasă
Cu cosița groasă
Și sprânceana trasă,
Chip de jupânească.
— Dai babe oarbelor!
Ia-o de brâu
Și-o aruncă'n grâu,
Ia-o de bete
Și-o aruncă'n fete!
— Luați-mă pe mine
Că este mai bine,
Dai babe oarbelor!
Locul mi-l arai
Și mi-l semănai,
Dai babe oarbelor!
O sută de alabași
O sută de franci
Dai babe oarbelor!
Top! banii'n chiseà —
Iată nunta mea!
Chi, chi, chi pe balegă
Și chiriu'n talegă".

— „Il întâlnișì pe Iusuf în bazar?" — „Iusuf, bătârnu de când lupii ăi alb? Nici nu mai mănâncă, nici nu mai bea. E ca un fir de popâlnic, de-l scoți în ziua de Sfântu' Iovan. Până de-a timp nu se usucă, fără pământ, fără udătură". — „Știi co să-i bage hârtie dela hogea pintre zăbrele, Fatmei?" — „Să ia pe fetiț'aia dulce, moșu?" — „O ia c'o ia!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Din chicoteli și povești s'ar mai fi bănuit poate câte cevà, dacă s'ar fi tras cu urechea, dar încolo amăgirea e socotită până în cele mai mici amănunte. Stăpâna casei se uită la fete și caută să ghicească cine sunt. Ele simt și-și înalță feregelele sau se apleacă la vecină într'o părere de vorbă începută. Sporovăesc în șoaptă și cu glas prefăcut. Sunt toate prietene din apropiere, câtevà turcoaice venite în hainele lor, și vreo patru spaniole, focoase și mărețe.

— „Spune-ne, Viciè, cevà din vremea când eram amândouà tinere", zise cu viersul de argint Petrìa de sub pânza de un roșu putred a mamei miresei, și se așează și ea.

— „Eu eram la poartă, copil cu ochii după acadelele și banii aruncați de soacră, când te săltă pe tine mirele în careta cu oglinzi și covoare".

— „Când fu asta? Inainte de răsboiu' cu Rușii?" întrebă fata fără să râdă.

— „Tocmai în anu-ăla. Crescuseră apele mari și ceairu' erà un iezer, în care-și dădeau drumu' de pe mal zece, unsprezece broaște țestoase odată. Le vedeai cum tae tulbureala cu picioarele lor negre jigodoase. Atunci se'necă, uitându-se după ele, copilu' lu' Husein, din jos de Părăsita".

— „Ei bată-te, Viciè, și cum uitasem! Dar pe mireasa de azi o cunoști?"

— „ Imi povestì de ea Selim-babà, când îi dădui o parà azi la ușa geamiei. Zice că o aduse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aseară un flăcău, leșinată, pe un cal roib făcut clăbuci. Dar de cunoscut n'o cunosc. Numai la noapte când o spăla-o pe obraz bărbatu-su și-o întreba-o de nume, de-om ști cevă. Trebue să fi venit de unde iese Cornul-de-aur din Mare".

— „Și limba ta e îmbrăcată de mireasă azi, Viciè".

— „Dacă ați avea chitara rotundă, turtită și cu gâtul lung, pe care cântam eu când eram fată, v'aș spune o poveste de nuntă din Bagdad sau versuri vechi persane de Hafiz. O așă serbare nu trebue să treacă fără bucurii pentru toată viața".

— „Povestea, povestea!" strigă Petria bătând din palme. Uitase câți ani trebuia să pară că are.

Cadânuțele uitaseră puțin și ele de fereală și se întoarseră la Viciè. Feregelele descopereau nevinovății zburdalnice. Mireasa însăș ridică pleoapele grele și, sub atâta aur, ochii albaștri nemișcați părură două pietre rătăcite dintr'o zestre de sultană.

— „Intr'o zi un băiat se dădù jos din spatele unei cămile la porțile Bagdadului. Caravana umblase două săptămâni prin deșert. După cum i se plânse el cămilarului, nu mai puteà să rabde hurducătura. Văzù locul de grădină la apă și se așeză acolo. Din bârne prinse pe râu își clădi colibă. Dădù unul din șaluri, în care își înfășură la rugă Vinerea capul, și cumpără o casmà și o tăgârță de semințe. Apoi grădinări o lună, două, trei. In timpul ăsta se ținù

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din hamalâcul dela corăbiile venite din jos, cu vinuri sau cu mătăsuri și miroase. Paznicii orașului nu-l supărară, întrebându-l de rost, și nici un colgiu nu-l călcă pentru bir. Băiatul trăia adăstând lăptucile, pe rarele râpâeli la adăpost, iar, pe uscăciune, pe lângă jghiaburile și șănțulețele de apă adusă cu roata, dela vecin. Trăia fără griji. Parcă nici n'ar fi știut că trăește sub ochii califului.

Și nu știa.

Dar califul Harun-ăl-Drept, iubitorul de basme, treceà ca de obiceiu, în port schimbat, prin cetate. Mulți dădeau pe lângă el și-l credeau om prost. Oameni, cari stăteau în palat, îi vorbeau și n'aveau nic'o bănuială. Stăpânul își cunoșteà așà supușii, le aflà păsurile și aflà și gândurile împărăției. Alături îl aveà totdeauna pe Giafar, vizirul, și îmbrăcați unul ca bătrân negustor și ălâlalt ca slujitor al lui, intrau prin hanuri și colindau pe uliți. Là podul ăl mare, pe care se aprind seara candele și numai trei ceasuri din noapte se trag lanțurile, temutul calif se oprì. După ce se uità bine jos pe mal, se întoarse la Giafar și-l întrebă:

— „Cine să se fi așezat aici în puținul timp cât nu mai călcarăm colțul ăsta iubit?"

— „Nu știu, Doamne", zise Giafar după ce-și puse și el palma streașină ochilor. Oamenii mei nu-mi vorbiră nimic".

Ei coborîră și ținură râul în jos. Deastânga bărci cu pânza albă în vânt îi întreceau, iar dea-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dreapta, cămile cu pas legănat rămâneau îndărăt. Vreun cămilar sau barcagiu lenevit de soare cântă. Nu le lua nimeni aminte. Singur califul, ca un bun tată, aveà ochi pentu toate și din când în când scăpà câte un cuvânt și slugii lui credincioase. Când ajunseră în dreptul colibei, băiatul se vedeà în spatele ei, pe povârnișul dinspre apă, lucrând aplecat în răzoare.

— „Bună vremea, tinere", strigă Harun dela drum, cu glasul trăgănat al negustorilor.

Grădinărașul răspunse ceva, fără să se ridice sau să se uite. Harun se întoarse întrebător la Giafar. Vorbele erau într'o limbă necunoscută. Vizirul aveà o față destul de speriată.

— „Nu e ființă în Bagdad, stăpâne al credincioșilor, care să priceapă, afară de mine, ce zice băiatul. — Bună să-ți fie inima, drumețe, așà zise".

— „Vorbește-i tu atunci, Giafar, și chiamă-mi-l mai aproape, să vedem de unde e și ce veni să facă în orașul chiparoșilor".

Giafar ieși el înainte și grăi, în aceeaș limbă ciudată, ce-i poruncise Harun. Băiatul ridică deodată capul. Parcă nu-i veneà să-și creadă urechilor. Și numaidecât se aplecă, luă pământ de jos și începù să arunce în ăi doi drumeți. Aruncà și ocără. Califul se depărtă repede cu sfetnicul după el, care-și deschisese haina ca să-l apere.

— „Dar poate că nu sânt nici la jumătatea povestei și voi vă aveți treburile voastre. Ce vă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvaniaro/mdrr1901-1932

pasă vouă de băiatul, pe care nimeni nu-l pricepeà în Bagdad, pierdut de casă și de prietena lui! Uite tac, și iertați pe o babă care desfăcù baerul gurii la așà nuntă luminată".

— „Nu fii nici râsă, nici ploconită, Viciè. Nu fii ca povestitorii dela târguri cari-și întârâtă ascultătorii cu ce șiretenii nu gândești. Noi sântem femei, fiecare cu treaba ei, și nu ne arde de basme și minciuni, dar devremece începuși, fârșește. Nunta mai adastă. Iar pentru osteneală, ia să-ți mai toarne maica o cafeluță fierbinte", zise Petrìa, și cadânele răsuflară ușurate. Umurlì nu-și luà privirea dela bătrână.

Dupăce sorbì cafeaua plimbându-și ochi isteți peste adunare, Viciè se cuibărì mai bine pe colțul ei de chilim și urmă:

— „In aceeaș seară băiatul erà adus între săbii goale înaintea califului. Califul stăteà încruntat, numai cu Giafar, în odaia de judecată. Fereastra erà deschisă deasupra grădinilor și doi chiparoși își trimeteau vârfurile peste marginea ei în cer. Băiatul se lumină la față. El se închină smerit, întâiu înaintea pomilor ălora întunecați, și abià după aia înaintea califului. Harun îl priveà cu ochii lui negri scăpărători. Aveà turbanul cu diamante și șalvarii de mătase verde. Nici profetul în strălucirea lui nu putuse să fie mai scump înveșmântat. Cine ar fi ghicit în el pe negustorul de astăzi, plin de pulberea și de dogoarea drumului? Băiatul rămăsese drept și adăstà fără frică. Obrazul îi erà arămit de soare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi de vânt, dar capul înalt şi ochii albaştri căutând totdeauna senin, îl deosebeau de mulţime. Imbrăcămintea lui era străină, largă şi albă ca a oamenilor pustiei.

— „Doi supuşi ai mei se plânseră că ridicaşi fără pricină mâna asupră-le. Cum de te sumeţişi la asemenea faptă, băiat fără minte, nu se ştie de unde pripăşit pe aste locuri?"

Giafar tâlmăci cuvintele temute şi băiatul tresări. Ochii lui se lipiră de vizir, parcă fără să-l înţeleagă. Dar nu tresări de spaima întrebării şi nici n'ar fi fost nevoe să i se spue a doua oară, şi rar, acelaş lucru. Limba aia, adusă de el din altă parte şi sunându-i aici, ca acasă, din gura înţeleptului sfetnic, ea îl încuţită. Când răspunse îi veni rândul vizirului să se cutremure.

— „Strălucite stăpâne, eu ştiu că în tine, marele calif al credincioşilor, şi în vizir, aruncai cu pământ, şi nu în vreun negustor şi argatul lui. De ce vă mai ascundeţi?"

— „Pentru vina asta are să ţi se taie capul când are să ajungă în fereastră luceafărul. Până atunci ai să spui cum de crezi tu, om necunoscut de ţară, că deosebişi pe calif în niste drumeţi de teapa ta, şi ce făcuşi până să te opreşti la noi".

— „Facă-se voia ta, Doamne. Cer numai să fiu lăsat să vorbesc până la urmă. Limba mea rostită de un străin îmi sperie gândurile cum ar speria pe niste păsări care zboară peste o apă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alelalte păsări de umbră de dedesubt. Își pierd firea și fug tot mai repede sau izbesc și cu ciocul în apă, de prisos, pentrucă nimeni nu poate să fugă de el singur. Să mi se tâlmăcească la urmă spusele".

Harun, iubitorul de basme, se învoi. Mai fusese înșelat odată, în alt fel, cu întreruperile și urmările ălor o mie și una de nopți, și-i plăceà de-atunci să audà o întâmplare fără întreruperi și urmări. Iar băiatul se arătà de bun neam, ager la minte și începeà să-i placă. Făcù semn gealaților să iasă și osânditului să vorbească.

— „E o fântână, departe în părțile arăbești pe drumul orașelor sfinte. O săptămână de mers de jur împrejur nu calci decât nisip. Ea stă sub finici în miezul pustiei, la o răspântie de cincizeci de drumuri. Acolo își asvârli sulița arhanghelul într'o seară, când profetul poposise istovit cu caravana și se pregăteà să moară. Din locul mușcat de fier țâșniră valuri de apă rece și până astăzi izvorul curge ca atunci. In cântecul lui auzì vorbele de uimire și de laudă ale întâiului care băù din el cu buze sfinte. Din răspântia de cincizeci de drumuri e unul mai lung și mai ascuns decât toate alelalte. La capătul lui e țara mea, unde tata fu rege și eu trebuià să-i iau odată locul.

Noi stăm acolo necercetați de nimeni. La lupte cu alte semințì nu pornim și nici pela târgurile lor nu umblăm. Un mag ne luă odată graiul și ne dădù altul, neștiut decât de el. Și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca și cum n'ar fi fost deajuns, în jurul nostru trase un cerc de vrajă, pe care nici fiarele nu pot să-l treacă. Sântem un popor închis care se stinge încet. Numai seara, când se adună bătrânii la focuri și povestesc despre zilele vechi, mai știm ce-am fost. Tinerii se aruncă pe cai și aleargă nebuni în deșert, până se ridică luna. Pe urmă intră zdrobiți în corturi și visează lucruri care n'au să mai fie.

Se născuse atunci în casa părinților mei o fată și magul voia să vie să și-o ia peste doisprezece ani. Era din neamul nostru și, cu cât se apropia sorocul, îmi căděa mai dragă. Ne duceam la hogii ăi mari la carte, ne jucam în jurul havuzelor, ieșeam călări împreună, și mi se părea că ziua scrisă cu roșu în poarta palatului e o glumă. Dar când ea sosi, fata, cu toată paza, pieri. Un cal înaripat se lăsă într'un abur roșu în grădina unde stăteam cu zidurile pline de arcași. Când se ridică, odată cu aburul care mă înecase, prietena mea nu mai era.

Ars pe mâini și ametit de izbirea smeului cu care mă luptasem, gemeam în iarbă. Și aș fi gemut și plâns până la moarte, dacă nu m'aș fi simțit ciocănit tot mai tare în creștet. Lângă mine era privighetoarea pe care ne plăceà s'o ascultăm de pe bancă.

— „Liniștește-te!"

— „Bine", îi spusei, așà de uluit că nici nu mă mai mirai de năzdrăvănie, „iubită cântăreață și cântăreață a iubirii, dar fără ea tu știi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că nu pot să trăesc. Mi-erà până acum o rudă de sânge și tovarășă de joc. De azi mi-e altceva și cu mult mai mult".

— „Știu și ascultă!" răspunse. „Intră în chioșcul de colo. Am să-ți spui lucruri tainice și aici au să năvălească foarte curând paznicii".

Mă strecurai sub perdelele de verdeață, unde privighetoarea zburase înaintea mea și adăsta pe o vergeà de cireș.

— „Bagă de seamă și te hotărăște repede. Puterile mele nu țin mult. La miezul nopții am să fiu iară o pasăre ca toate păsările, fără graiu și fără aducere aminte.

Sânt o fată ca prietena ta. Magul mă luă, mă crescù și, de necaz că nu-l vrui, mă schimbà cum vezi. Numai când îl întâlnesc îmi mai viu în fire până la sfârșitul acelei zile. Pe urmà zbor iară și cânt ca alelalte semene, fără să știu de mine, prin crânguri și peste ape. Acum fii cu urechea în patru, și, dacă ai inimă, fă cum zic. Are să fie spre binele tuturor.

De alții mă temui să le spuiu taina mea. M'ar fi râs ori mă puneau în colivie, unde de-a doua zi eram să fiu mai proastă decât ale mai proaste păsări. Dar tu suferi și iubești. Și, odată cu prietena, ai să-ți scapi și poporul, de-acolo dinspre Soare-răsare pe unde ai să te duci și păstoresc bunii baci ai pământului și ai credințelor. De tine nu mă tem.

Magul fu prins mai de mult în farmecele lui de un om isteț din orașul chiparoșilor. Dârdâià

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fără putere într'un colț și, ca să scape, îi povesti de țara voastră și de graiul neștiut dincolo de cerc, afară de el. Omul dela Soare-răsare puteà să-i ceară orice lucru, dar unul singur, după care magul erà slobod. El îi cerù să-l învețe acel graiu, cu care nu erà nici mai învățat nici mai bun, pentrucă până unde se vorbeà nu puteà să străbată, iar magul după aia, îi scăpà. Duhul rău se bizuise pe deșertăciunea și a ălor mai de seamă oameni, cari nu pot să audă în liniște că ar mai fi cevà necunoscut de ei. și-i așeză lațul la picioare. Ca pedeapsă, însă, că se lăsă prins, magul e silit de puterile mai mari decât el, din care folosește numai o mică parte, să ducă întâia pradă și s'o slugărească neatinsă prin apropierea biruitorului. E vorba, vezi bine, de întâia pradă legată în vreun fel de biruința ăstuia asupra lui. Dacă în câțivà ani omul isteț n'o descopere, ea rămâne magului și greșala îi e iertată. Dacă omul isteț o descopere, magul o pierde și mai cade și într'o robie de o sută sau o mie de ani.

Uite cum știu că prietena ta trebue să se îndrepte acum prin văzduh spre orașul chiparoșilor, unde trăește singurul om, care vă vorbește graiul. Ca s'o găsești e nevoie să-l descoperi. El e un om puternic și sfetnic al unuia neînchipuit mai puternic. De multe ori le cântai sub ferestre până să pot să intru pe furiș, cu dușmanul vostru și al meu, aici peste cerc. Dar eram numai o pasăre care-l căutam pen-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tru ale câtevà ceasuri de trezie, și nu le mai știu numele. Somnul m'așteaptă, ca și pe tine, dacă n'ai să fii destul de tare.

Umblă după un oraș cu chiaroși și după un om care să te priceapă. Dacă l-ăi întâlni vreodată, cu altul alături, umil și între umiliți, nu te păcăli. Să știi că se ascunde sub haine prefăcute. E un obiceiu al lor și mulțumită lui ai să-i afli. Cum ai puteà să le ajungi altfel până în palat? Fă cevà și silește-i să te ducă la judecată. Sunt amândoi ăi mai cu cap dintre muritori și nu se poate, dupăce au să te asculte, acolo sub ochiul profetului, și nu ca pe un pribeag pe drumuri, să nu te ierte și ajute.

Și uite acum și ce ai de făcut, ca să poți să pleci. Ființă vie nu e vrednică să sară peste cercul care zăvorăște țara. Numai vântul, seara, când locul, se răcește la fântâna cu răspântia de cincizeci de drumuri, prinde să sufle într'acolo. Eu am să-mi scutur o sămânță neagră de sub aripă. Am ciugulit-o din palma magului și eră pentru mine, dar, dacă ai tu noroc, nu-mi mai trebue. Înghite-o și ai să te faci o frunză. Frunza am s'o apuc în cioc și să zbor cu ea până aproape de miezul nopții, către hotar. Acolo am s'o scap și vântul are s'o ia și s'o ducă de partea ailaltă, unde mie nu mi-e îngăduit să ajung. Fântâna are s'o soarbă și când s'o udà în apele ei, tu ai să-ți capeți iar făptura de om. Dar grăbește! Timpul e scurt și, după ce m'oiu înegurà din nou, toate au să fie de prisos".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ascultai de pasăre și a douazi, după ce mă plimbasem cu vântul prin pustie și păț'sem tocmai ce mi se spusese, eram luat de un cămilar poposit la fântână, pe drumuri de Miazănoapte. De trei ani rătăcesc și dibuiu din oraș în oraș. Astăzi vă găsii, cum știți, și uite, luceafărul se ridică în fereastră între chiparoși".

Harun văzuse și el steaua și chemă oamenii cu sabia. Osânda fusese dată, iar cât despre poveste, puteă s'o audă tâlmăcită de vizir și mai târziu. Zadarnic vru credinciosul lui să-l împiedice. Băiatul se închină încă odată înaintea chiparoșilor și se pregătì să iasă cu gealații.

Atunci un zgomot de multe glasuri și mulți pași se auzì pe drum. Douăzeci de cămile încărcate cu o casă de regină și cu femeile ei sub pologuri de mătase, opriseră la porți. Califul uimit dădù voe să vie logofătului ăstui alaiu împreună cu stăpâna lui.

Intră întâiu magul, galben și cu ochii în friguri. Se închină înaintea lui Giafar. Puterea lui erà sfărâmată și începeà robia de o mie de ani, care aveà să se mute din Bagdad în Spania și, după căderea și a Spaniei, să steà la dreapta mar'lor sultani. Iar, după el, fata, măreață, acoperită sub feregeà scumpă vărgată verde și alb. Din fata dinainte ieșise o fecioară, cărnoasă și caldă.

Vizirul dumiri în scurt pe Harun despre întâmplare. Băiatul fu iertat. Magul aveà să plece a doua zi, cu o mică oaste și cu multe daruri, către fântâna dela răspântia celor cincizeci de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drumuri, ca să descătușeze țara din pustie de vrăji și să aducă privighetoarea schimbată în copilă înapoi. Ea erà una din fetele, mulți ani plânsă, a califului.

Iar după aste orândueli, califul trimese să aducă pe cadìu și patru martori. Băiatul nu se gândise, fata se rușină și nu știà, dar se gândise și știà stăpânul credincioșilor. Și toată noaptea, la cea mai strălucită curte din Bagdad și din tot Răsăritul, în umbra chiparoșilor, fu nuntă și veselie, ca la voi fetelor".

Viciè tăcù și rămase zâmbitoare cu ochii în ochii lui Umurlì. Ochii acesteia se făcuseră mari, adânci și întunecați. Toată masca de aur se schimbase sub lumina lor. Mireasa ascultà și mai departe răsunetul povestirii care numai pentru ceilalți se oprise. „A fost odată în Bagdad!" Ce cunoscut i se părea băiatul cu limba neînțeleasă de nimeni! Și fata, care stăteà rușinoasă, înaintea cadiului și a martorilor! Nu se luase cumvà binișor pe urmele ei, mătușa Viciè, isteața cu lacăt la gură și păslă la pași, și o încercà? Basmul ăsta, și mare lucru dacă nu și tot jocul de-aici, bindalìul de catifeà și cusături de aur, podoabele care o apăsau, păreau potrivite cu un anumit gând. Și răscoleà din ochi pe bătrână, căutând s'o pătrundă. Pătrunzi însă fața liniștită, mânia, pătrunzi cuvântul care se prefăce, râsul; cum să pătrunzi zâmbetul? Viciè zâmbeà.

Cadânuțele se întorseseră cu un oftat din ce-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tatea minunatului Harun și începuseră iară vorba. Petria își băgă picioarele în nalâmi și ieși în sala pardosită cu plăci de piatră, care dădeà în pridvorul cel mare dela față, pe unde se strecurase în tăcere toată această adunare. Pe acolo trebuià să intre și mirele.

Cercurile se stricară. Unele din mosafire se șterseră ca pe după perdele. Mireasa rămase și mai răzleață și tainică. Bărbatul se apropià.

Intâiu se arătă mama. Își aruncă o uitătură rotundă în odae și făcù dincolo un semn. Un tânăr sprinten tremură în sticla ușei, întârziè puțin a șovăială și la un nou îndemn trecù vitejește pragul. Cu mâna mică își acopereà obrazul. Dar fără folos, pentrucă toți cunoscură dela început în el pe Șefki. Aveà șalvarii lui de mătase albastră, ilicul cu găitan, și aveà cel mai frumos fes din Dii, cu canaful de ibrișim bătându-i urechea, așà cum i-l adusese unchiu-său, când fusese în hagialâc până lângă Poarta Lacrimilor.

Idolul străluceà iară cu cele două chipuri ale lui, unul tăiat în oglindă și celălalt luător deodată aminte la pasul mirelui, ca la mersul cuivà care ar trece pe funie o prăpastie. Mama se pitulase între lucruri și părea o îmbrăcăminte de zestre prinsă printre altele în perete. O fâșie piezișă de Soare-apune pătrunse pe geam. Ea se sfărâmà de creștetul plin de pietre și peste fluturii de aur ai împodobitei, luând ochii și scoțând-o și mai mult din lume. Mirele i se așeză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

alături. Se sfiă s'o privească. La urmă o întrebă după obiceiu, cum o chiamă. El abiă acum o cunoșteà și-i vorbeà întâiu. Și, cu toate că întrebarea fu mai mult o șoaptă, din gura lui Șefkì, mereu căutând să-și ferească fața, răsună glasul dulce al Florichii.

Anca se uità și nu-și credeà ochilor. Voise să întrebe cevà, căutà la toți copiii aceia dimprejur, crunți sub hainele lor de împrumut. Șefkì? Dar așà toate se lămureau, atâtea fără înțeles, și puteau să fie împăcate! Șefkì! Și aceiaș nume i se duceà și i se întorceà prin minte, ca într'un danț de baiaderă.

Atunci joc de nuntă și gânduri ale Anchii furà întrerupte pe neașteptate. Un după't de pași se auzì în tindă, zgomot de uși trântite, și Florea urmat de Vanci răsărì la intrare. Erau galbeni încă de frica trasă și gâfâiau de alergătură. Liniștea din odaia gătită, cu fete tăcute ferindu-se prin unghere, îi potolì deodată. Florea trecù fără sfială, cu ghetele lui prăfuite peste covoare și se aplecă la mangalaș după o țigare. Vanci nu se mai săturà, plimbând pretutindeni ochi lacomi și răi.

Anca își venì în fire cea dintâi și le tăè calea:

— „De unde-mi scăpărăți, flăcăilor, că dați așà busna? Se ține cinevà după voi? Eu credeam că altfel se intrà într'o casă de oameni".

— „Il vezi pe Șefkì, Floreo? Și noi cari gândeam că-l înecarăm în șanțul cetății", rânji Vanci înaintând spre Florica.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce-i cu Șefkì?" strigă Umurli trezită din nemișcare și venì tremurând până în fața lui.

— „Ce să fie? Văd că ți-l făcuși însfârșit bărbat. Să-ți trăiască!"

— „Ai să-mi spui tu ce-i cu Șefkì? Glumele lasă-le pentru prietenii tăi", izbucnì încă odată fata. Glasul îi erà sugrumat și mișcările fără cumpăt; numai obrazul rămăsese, în nepotrivire cu starea de suflet, sub aceeaș mască de aur nepăsătoare.

— „Liniștește-te, Umurlì!" se amestecă Florea. „Mare lucru nu e, cu toate că ar fi fost mai bine să nu fie nimic. Ți-am fi spus și singuri, că pe la voi trecurăm, dar nu găsirăm pe nima".

— „Nu e mare lucru, zici tu?" făcù tovarășul lui. „Umurlì, ascultă Umurlì! Dacă nu-i dădeam eu drumul lui Șefkì — uite, cu mâinile astea îl ținui de funie pe bedèn! — acum ți-aduceam peșcheș de nuntă puii eretelui din zid. Așà, îi rupseră numai pieptul cu ghiarele, bietului Șefkì, care pe deasupra mai băù și apă cu lipitori din șarampoi".

— „Floreo, te rog, spune-mi tu ce se întâmplă lui Șefkì", se întoarse către acesta Umurlì, înebunită de flecăreala sălbatică a lui Vanci, care nu vorbise pentru ea, ci pentru Florica.

— „Ce poznă măi făcurăți, spânzurații lor?" zise și Anca. „Pune țigarea la o parte că nu-i de nasu-ți, și fă bine și te spovedește. Nu vreau să chinuie cinevà în casa mea pe Umurlì".

— „Ce vreți să vă mai spuiu, Umurlì și tu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1901-1932

mamă? Auziți pe Vanci. Asta e. Ba mai e cevà. Uite basmaua de mătase în care trebuià să înfășurăm și să-ți aducem acasă puii eretelui. Puii i-aruncă la urmă Șefkì, înecați. Basmaua i-a ta: ia-o. I-aș fi dat-o poate lui, dar nu-mi preà fu atunci la îndemână. Ce zici, Vanci?"

— „Zic că pescarii umblă mai repede în apă decât pe uscat. Din doi pași îl pierdurăm".

— „Eu mai bine m'aș duce să mă culc. Imi tremură toate oscioarele. Florică dragă, schimbă-te! Nici în pielea ta nu vreau să văd pe Șefkì. Àla dacă ne-o prinde vreodată, n'are să ne fie moale. Și zău n'o făcurăm dinadins! Intrebați și pe Vanci".

Umurlì stăteà cu basmaua în mâini. Nu se mai zbăteà. Ințelesese. Părea, acoperită cum erà de aceeaș mască, o mireasă care s'a sculat în toată găteala ei, ca să fie privită. Singurul lucru care-i lipsise fusese năframa, și iată că niște soli ai drumului mare i-o aduseseră în fugă, pescheș al unui depărtat, pierit iară în depărtarea lui, dupăce-l trimisese! O duioșie molești-toare, la fel cu cealaltă, când se întorceà în barcă dela Golea, o cuprinse. Ar fi râs, ascunzându-se de toți ochii. Ah, ce caraghioasă erà Florica, în hainele scumpe ale celuilalt! Și mama ei, care sărise cu gura pe cei doi strengari! Viciè, isteața, mistuită iară sub feregeaua ei săracă! Petrìa, desbrăcată iute, de rușine, din straele de turcoaică bătrână!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar ea, ea ce rost aveà în mijlocul acestor oameni? Intârzià, mireasă de batjocură, înaintea lui Florea și a lui Vanci, cari aveau să ducă vorba în mahalà! Și se uità ca apucată la basmaua de mătase, luată din port dela cine știe ce negustori din alte țări de Șefkì anume pentru ea! Șefkì nu se pricepuse astăzi să se ție și se dăduse în gura bazarului. Teama ei se împlinise. Martori străini se amestecaseră într'o pricină care fusese până atunci numai a lor și abià de ei bănuità. Mâine aveà să vuiască cerșia și ulița. Eretele fusese zburătăcit de pe locurile unde se pripășise. Fâlfâitul aripilor lui puternice o lovise și îl duceà acum către maluri necunoscute Cum puteà să-l îmblânzească iară? Când să-l mai vadă? Se uità rătăcità împrejur, măsură pe toată lumea și se opri la Florica.

Fata o priveà cu ochi miloși. Nu-și mai dădeà seama de hainele ei băețești, și nici de ce puteau ele să am'ntească prietenei. Simțeà nedeslușit că Umurlì sufere și că în toată această pățanie, nedeslegată destul, se ascundeà o durere pentru ea. O priveà rugătoare, numai dor și mângâere. Și ceeace nu făcuse nici vorba lor dinainte, nici înjghebarea aceea în joacă de nuntă, cu povești cu tâlc, din Bagdad, și nu făcuse năvala lui Florea și a lui Vanci, dupăce-l batjocoriseră și-l speriaseră pe Șefkì cu vreo mișelie care să le semene, făcù aceà privire. Umurlì se simți slabă, singură și pierdută. Ea izbucnì într'un plâns nestăpânit, își căută zăr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păcită feregeaua, și, dumirindu-se abià atunci că e descoperită, plecă printre oamenii și omuleții, cari se dădură temători la o parte. Fata se depărtà încet, cu basmaua albastră la ochi și rezemată de Florica, pe treptele de piatră, pe subt bolta de viță, pe poarta scundă dintre curți răzbită de vișin, măreață în bindaliul ei greu, cu flori și împletituri de fir.

Fără să știe ce fac, rămașii în urmă se aplecară pe ferestre și se uitară după cei doi miri închipuiți, până pierirà dincolo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
— CLUJ —

— „Se înserează. Vezi să ai barca și fanarul gata, Șefkì. O ții în susul malului până la bechet și de-acolo intri în șivoiu și-l tai slab, ca să te scoată la căsuța părăsită. Nu trebue să strigi, nici să sări pe pământ. Aprinzi numai feștila retezată pe jumătate. Așà nu arde mare nici nu fâlfâe. Călugărul are să vadă și să iasă. Dar fii cu ochii în patru la întoarcere. Dacă zărești aici foc, bagă-te în Golea și adastă, sau vino întâiu singur. S'ar puteà să avem oaspeți și le-ați cădeà în palmă ca rațele bete de lumină".

— „Nu știu de unde-l mai născocirăți voi și pe călugărul ăsta! M'aș lipsì bucuros de el. Dar dacă nu se poate altfel, m'oiu repezi și l-oiu aduce".

— „E un prieten al Antonovei, Șefkì, și nu trece acum întâia dată. De rău, nu face niciun rău. Nu-i place lui numai, să dea ochii cu vameșii și grănicerii. In fiecare an pe vremea asta ne trimete vorbă, și pe o noapte cum are să fie noaptea de diseară trage cu dăsaga lui de cărți la cortul nostru. Tu n'apucași să-l știi, pentrucă

591.918

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tocmai trecuse când venișì la noi. E un creștin mucalit și de treabă. El ne povestește ce mai e prin lume".

— „Se împlinì anul de când pescăresc pe-aici cu voi!"

— „Se împlinì, Șefkì, și parcă e atunci. Iară ești zgâriat și cojit tot pe obraz și pe mâini. Și iară nu vrei să spui de unde ai atâtea răni".

— „Le am tot de-acolo de unde le aveam pe ale de an. Și mai am una, mai mare decât toate, pe care n'o cunosc decât eu".

— „Iți place să le vorbești cu chee, Șefkì. Dar vezi să nu-ți scape odată cheia pe drum, să-ți descuie toți trecătorii cuvintele și să se uite în ele, și numai tu să nu știi și să stai între ei, fudul".

— „...Ce mai erà în bazar?"

— „Lume și marfă, ca în oricare Vineri".

— „Cu cine mai vorbișì?"

— „Intreabă-mă cu cine nu vorbii! Habar n'am de ce astăzi atâția îmi dădeau ghies. Trebuì dela un timp să le spui să mă lase'n pace ca să poț să-mi văd de treabă. Și, nu știu de ce, ăi mai mulți mă scotoceau despre tine. — Unde-i Șefkì? De ce nu venì Șefkì? Ce-i cu Șefkì? Erà acolo Antonova și copiii ei, erà Viciè și Alì. Și cred că zării pe departe, necutezând să se apropie, și pe Umurlì sperioasa. Stăteau toți împrejurul meu cași cum ți s'ar fi întâmplat cine știe ce și numai eu puteam să le dau deslușiri. — „Dar astâmpărați-vă odată cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mdrr1901-1932

Șefkì!" Mă jurai pe Alah că te lăsasem bun, zdravăn la otac între vinteare, cosând la plase și cătrănind la bețe. Ca apucat de-o veselie fără rost Florea se încărcă atunci cu peștele hogii, care nu lipseà nici el, și i-l duse acasă".

— „Pentru treaba asta am să-i mulțumesc eu, cum am să-i mulțumesc și pentru altele".

— „Tu făcuși cevà în bazar săptămâna trecută, Șefkì. Mi-aduc aminte cum te întorseși, zdrențuit, sângerat și furios, și cum nu fuseși om toate aste șapte zile. Strângi dinții și nu vrei să spui. Dar lumea vorbește".

— „Ce vorbește lumea?"

— „Lumea vorbește de doi băeți nebuni și de un pescăraș, care se aruncă de sus de pe bedèn în șanț și gândì să vie înot din șarampoi până la otacul lui".

— „Lumea e zăpăcită și n'o s'o îndreptăm noi".

— „O fi, dar ea nu începe niciodată să vorbească degeaba. E preà proastă pentru asta. Trebue să-i dai cevà de unde să pornească. Și dacă nu fu nimic, ce-ți cășună așà din senin să nu vrei să mai calci prin Dii? Ori n'o fi nici atât adevărat, că tu astăzi rămăseși aici, iar eu mă chinuii singur cu peștele și cu toți câți năvălirà să mă întrebe de tine prin bazar?"

— „I-adevărată asta și mai sunt adevărate și altele, pe care nu pot să ți le spuiu. De toate și de cât bine îmi făcurăți de-un an, cred să nu mor până nu vă mulțumesc. Am și eu necazurile mele. Mă ard în tot felul. Dau să mă îngenun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

che. Mă împing la rele. Dar orice-aș face și oricât m'aș înrăi, de una să nu vă îndoiți: că Șefki ține minte și că vă e credincios ca un câine".

— „Ia lasă asta, Șefki. N'ai tu să ne mulțumești de nimic. Te trudiși un an de zile dimpreună cu noi și mai îți sântem datori și simbrie, iar nu să ne fii ca un câine. Dacă aș mai aveà cevà cu tine ar fi să te sfătuiesc să fii mai puțin ascuns, pentru binele tău, că-ți chinuești inima, și poate și pentru binele nostru, că s'ar puteà să fim toți înecați într'o bună zi ca subt un zăpor de atâta rău cuibărit și năduf... Stăm pe-aici pustii. Din jos se vede brâul de piatră al cetății cu minaretele deasupra ca niște suliți în găurile unui cuer de arme. Parcă e un oraș al strămoșilor ieșit din apă și care acum, acum are să se scufunde iară. Sau o șaică de răsboiu plutind la vale, către Mare, în hagialâc de o mie de ani și cu lopătari cari înălțară lopețile ca închinare prin fața Soarelui. Dincolo e malul de grinduri și sate străine, bălți și măguri de nisip zburătoare cu scaeți și gomotârn. Indărăt, sălcii și plavie. Dunărea singură curge și spală. Curse și spălă stăpânirea noastră, pașalele cu multe tuiuri și roatele de spahii, tabiile cu tunuri și porturile cu corăbii. Bate și azi în zidurile lui Pasvanoglu și are să le ia, noroește satele unde se mai păstrează doar numele nostru. Nimic n'are să mai rămâe din ce strălucì odată. Nici pietrele cu turbane din cimitir. Are să ne ia la urmă și să ne noroiască și pe noi"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Să ne strângem atunci mai bine tot ce mai avem și să plecăm. Mi-e dor de Stambulul tău și de locurile vechi din Anadol".

— „Ce să strângem? Câtevà haine si unelte? Astea le putem, și nu ne sânt de nici un ajutor. Sau isprăvile de demult și veacurile petrecute de Osmanlâi pe-aici? Pe ele nu le putem, și ele nu ne iartă să plecăm. Sântem azi portarii casei unde furăm stăpâni și de care nu ne mai îndurăm să ne despărțim. Și o să pățim ca bietul tata la șaptezeci și opt".

— „Ce păți tată-tău la șaptezeci și opt".

— „Când năvăliră Românii — țerenii, cum le zic ai lor de-aici — în Dii., după înălțară ai noștri steag alb pe Baba-Vida și plecară pe la țigănie, fu spaimă destulă. Și țerenilor le luă locul Muscalul. Numai ce bătea unul la o ușă și scoteà Turcul tot, ca să scape. Atunci veniră și la tata și ridicară dintr'un zâmnic ascuns, așà un sandâc de fier, înalt cât barca asta. Il luară de alcale mari și-l duseră din Cetate. Erà plin de lire de aur și-i fusese dat în păstrare de Izet-pașa. El stăteà în prag și se uità după ei, cum se depărtau. Nu se mai gândeà la pagubă. Așa-i războiul, și cu războiul e învățat Turcul. Ești mulțumit dacă-ți lasă viața. Dar mai târziu, când se puseră Bulgarii să dărâme zidurile de-afară, tata ieșeà pe pod, se așezà pe o piatră și se uità la lucrători. Nu ziceà nimic, singur cu ciubucul și gândurile lui. Și într'o zi nu se mai mișcă de-acolo. Murise de inimă rea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căzuse și el sub cazmalele care dărâmau arșin după arșin. Il găsii lăsat puțin pe-o parte, cu ochii deschiși, țintă la mărețele metereze. Azi, urmașii beilor, câți nu plecară, umplu sacalele în Dunăre sub grădina orașului, sau duc poveri în port, deapănă mătănii de chihlibar în cafenele sau, când sânt mai fericiți, aruncă după pește ca noi, cu prostovolul, departe de oameni, tot ca pe vremuri, și în calea corăbiilor. Până când s'or prăbuși ca tata la șaptezeci și opt... Și tu suferi de inimă rea, Șefkî!"

— „Lasă-mă pe mine!"

— „Ce să te las! Spusei: stăm pustii pe-aici, pustii și pe ducă. Și când e vorba să trăim, nu ne mai pricepem. Ne întoarcem încolo, ne sfâșiem singuri și viața chiamă degeaba. E și în asta blestemul nostru. Scris e să pierim. Și, uite, pierim pe toate căile".

— „Tu mi se pare că ne ocărăști, staroste, pentru ce-avem mai bun. Mă uit la ăilalți. Grăbiți și zgomotoși. După care să te iei? Pe Costantin al lui Drakulis îl cunoști. Marfa de ne-o puse pe brațe s'o trecem dincolo eră contrabandă sadeă. Pe-acî, pe-acî să ne dea la întoarcere pe mâna grănicerilor! Când e la Calafat pentru sare și blăni sau petrol de lampă, când la Nicopol cu tutunul, și acum încarcă un vapor de grâu la Varna, acum tocmește pește mai mult cu Românii din Tutracan. Înșală ici, fură dincolo, minte pretutindeni. Stă în casa lui cu balcon de fier la râu, vânătă ca noaptea, să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu se vadă în întuneric, leit ca un pirat din insule. Lumina se mută pe sub streașină dela fereastră la fereastră, cu stăpânul mâncat de lăcomie și muncit de socoteli, ca un semnal mincinos. Câte odată l-auzi întrebând fără pricină, aplecat peste zăbrele: — „Care ești acolo? Ia ieși, Gheorghe, în uliță cu pușca". In uliță nu-i nimeni, și Gheorghe, logofătul și mâna lui dreaptă, o fi cu negustoria la două zile de Dii. Iar șirul șlepurilor lui Drakulis întinse la cheiu se face tot mai lung. Cu Hagi Petcu și-ai lui ți-aduci aminte câte avurăm de tras? Dacă ar fi putut ne-ar fi vândut bărcile și ne-ar fi gonit dela Dunăre numai pentrucă nu le lăsam lor tot vânatul pe preț de nimic. Dacă-i ocolești tu, dau ei busna peste tine. Iar când afli cevà al tău și vrei să-l ocrotești, ți-l smulg și asupra ta ridică ciomagul. Lasă mai bine să rămânem cum sântem, liniștiți, de cuvânt și păgubași".

— „Eu nu zic ba, Șefki. Adică zicem amândoi tot una! Ne purtăm numai altfel. Eu, uită-te la mine, albii. Nu mă albi cumvà șederea pe vatră, huzurul și nevestele, ci alergătura, vremea rea și oamenii. Dar nimeni nu-mi călcă până astăzi dreptul".

— „Și crezi că mie mi-l călcă cinevà? Ai răbdare până la urmă! Nu știu ce auzișî. Știu numai ce fu. Și îți zic: adastă! Ai să mi-l vezi pe fiecare plătit cu măsură dreaptă, chiar dacă după ce s'or încheià toate, tot noi ar fi să fim păgubiți. Paguba e la lucruri. Dreptul, la oa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

meni. Pentru drept, care e al meu, pot să sfărâm toate lucrurile, fie ale cui or fi".

— „Nu-i adevărat că bunică-ta fu Craioveancă. Să trăești, Șefkì Tu ești Turc din creștet până'n talpă. Lasă-ți ochii aprinși așà! Și tremură ca acum! Așà te vreau!... Dar ia să-mi spui tu acum, ce e de făcut cu hoțul de pește, care ne calcă de trei zile în fiecare noapte? De douăzeci de ani puiu cârlige de somn și întind vinteare sau dau după nisetru pe locurile astea și nici din povestit nu pomenii de-așà ispravă. Vine în crăpatul zorilor sau mai știu eu când, caută ce-i mai bun, deșartă în barca lui nevăzută și piere. Azi aici, mâine dincolo, la cele mai bune vaduri. Și când îl căutăm într'o parte, el ne lovește unde nu ne gândeam. Il păzirăm de două ori până acum, cu ceaușul, pe după sălcii! Cum nu se vede sufletul când dormi și el colindă, așà nu-l văzurăm nici pe hoț. E un tâlhar iscusit și îndrăsneț. Spune, ce-i de făcut?"

— „Să-l prindeți și să-l pisați cu ciobârneacele, asta e de făcut!"

— „Apele încep să scadă. Grindul de duce la salcia cu țâțe începù să fie călcat de stârci și bâtlani. Ca mâine are să se usuce. Incă o săptămână așà, și trebue să ne mutăm mai sus. Dar până atunci putem fi păgubiți bine. Și nu vreau maicuseamă să lăsăm pe vidra asta de sat să se învețe cu năravi. Diseară o să pândim iară. Din două părți. Să-i vedem numai urmele de mustăți undind apa, și-o tăem noi dela

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scorbură. Uită ea drumul mai curând decât îl deprinse".

— „Pândiți. Imi pare rău că trebue să mă duc după călugăr, că v'aș ajută și eu. Trebue să fie vreun flăcău din Șeu sau din Stanotârn, la care-i e pe jumătate de furat și pe jumătate de bătut joc. Inmuiați-i oasele! Și o să scăpăm și de el și de alți oaspeți, cari pe urmele lui s'ar mai puteà ispiti".

— „Eu tot nu sânt în stare să mă dumiresc ce să fie. De douăzeci de ani mi se întâmplă întâia oară. De hoți de pește mai auzii eu. Dar nu și de așà îndrăsneală și stăruință în loc. Ceaușul nu-și mai vine în fire. Bate și ziua balta, fără rost. De cât foc face noaptea are să ardă tot stuful și să afume întreg neamul țânțarilor. Numai de țânțarul ăsta al miezului nopții nu poate să scape".

Tăcură amândoi cu gândurile lor.

Starostele umpluse cu teiu niște crăpături la lotca veche trasă la uscat pe tălpi de brad. Bătuse apoi umplutura încet cu un maiu și-i retezase mustățile cu cosorul. Erà un cosor adus și strălucitor de ascuțime și de tăeturi, ca o lunănouă. Mânerul de lemn singur ieșeà, scurt și repede la apucat, din brâul roșu. Acum dădeà cu catran cald, în sus și în jos peste locul cârpit.

Șefkì legà pe cerculețe ochiurile de plasă ale vârșei. Mâna lui mergeà ușoară, înodând și descurcând. Fața se păstrà încruntată, de luare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir1901-1932

aminte, dacă nu de râșnița care, înăuntru și ascunsă de orice privire, îi măcină măruntaele.

Lucră din obiceiu. Nu se uită. Dupăce starostele tăcuse, și mai puțin. Mintea lăsată în sfârșit în voe, rătăceà. Poate că erau de vină nopțile nedormite, poate Dunărea care umpleà îndărătul lucrului lui toată vederea. Numai la marginea cerului zidul cetății stăteà roșu de înserare, ca un stăvilar sub trandafiri agățători. Visà. Visà mai frumos decât în poveștile hogii și ale căpitanilor. Și visul îl dureà cum dor visurile de friguri.

Vedeà o apă de mătase verde în umbra de plopi bătrâni. Plopii de pe un mal și de pe celălalt făceau boltă, foarte sus. Și se vedeà pe sine la intrare, în soare, cu barca tocmai smolită, necutezând să pătrundă ca să nu sfâșie luciul sau pentrucă uitase să mai mânuie lopata. Inaintea lui, în miezul acestei Dunărițe de viitură, un stânjinel galben ieșit din vreun trunchiu înecat și nevăzut, se înălță drept. Se înălță drept și vegheà în singurătate. Când și când tremurà ca de propriul răsuflet sau de răsfrângerea curgerii de undă. El îl priveà neclintit. Primăvara îl înconjurà de pretutindeni și-l îmbătà. Primăvara erà mai mult decât floarea deschisă în umbră, dar nu se lăsà văzută decât în aceà floare, și floarea erà toată primăvara.

Țineà ochii în acea vedenie, pe când mâinile lucrau înainte. Privelișlea se schimbà. Erà ca într'un cort auriu. Aerul păreà de miere topită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lumina se clătină roate, roate împrejur, ca niște flori-ale-soarelui mari coapte, într'o adiere. Stăteà îmbrăcat în atlaz ca șofranul și-i auzeà fâșiitul la orice mișcare. Mânecile largi căptușite cu verde îi frecau genunchii. Păsări oprite în văzduh fără să zboare, ciuguleau în piscul acelui cort părelnic și le simțeà ciugulitul în creștet. Intrase în împărăția stânjinelului galben, după ce portari străvezii îl înveșmântaseră cum se cuvine. Și își aminteà că dusese odată o fată, galbenă dela iminei până la feregeà, încet pe sub maluri înflorite. Cu o clipire de pleoape dărâmà tot, speriat fără să se dumirească de ce.

Se aplecà mai mult peste lucru. Nările i se umpleau de mirosul iute al catranului. Câte un pitpalac treceà cântându-și numele între două sălcii, limpede sau slăbit, după cum veneà neîmpiedecat sau de după vreo perdeà de frunze. Vânticelul serii se jucà prin plasele înșirate pe bețe și urechia prindeà o șoaptă subțire. Bâzâià și ea de oboseală, ca la un început de durere de dinți. Sângele duceà cu el leșin prin vine.

Dunărea se albeà. Iarna șuerà tăioasă din ùniile Doljului. Veneà vârtej, se opreà ca într'o răspântie, de iuțeala ei rotundă singură făcută, și porneà apoi mai turbată. Până erà spartă și risipită de un bubuit de sfârșit de lume. Zăporul! Ghiața porneà. Apa își făceà loc înspumată și rupeà cu ea la vale bucăți din podul care-o acoperise. Pe muchia lui sedeau corbi mari nemișcați, privind înainte. Treceau ca niște plu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tași ai întunericului și ai cobei. Pâcla pe urma lor se îndeseà. Minaretele Vidinului și turnurile pătrate ale Babei Vida se scurtau și cădeau în sine. Lumea se scufundà. Și numai croncănitul mulțumit al corbilor, nevăzuți acum și trecători pe-alături, în gâlgâitul de valuri, umpleà malul și întăreà pustietatea.

El o lua la fugă prin zăpadă, orb, ca să scape de-o mână care se întindeà să-l apuce, ciolănoasă și cu țurțuri. Uità de copca tăiată în ghiață. Își pierdeà uneltele. Sus pe o măgură, o fată subt pulbere albă de geruială, cu rochia înghețată, zbătută lemnos, așteptà în vânt.

Alergà mai departe, și, pe când mai alergà, locul i se schimbà subt pași. In dreapta și în stânga se limpezeà. Deoparte sclipeà dedesubt șarampoiul cu meterezele de cărămidă și de piatră mucezite. Dincolo erau căsuțele în grădini, cu olanele vinete de umbra liliacului în scuturare, din Cetate. Alergà pe beden, rupând maci în picioare. Alergà fără spor. Casele nu voiau să se apropie. Gâfâià, se sileà. Macii săreau, spre șoseà și spre apă, în unde și clăbuci de sânge. Iar la margine, înainte, lungind parcă o funie de care trebuiau să-l tragă și să-l aducă în pragul porții cu streașină și zăbrele unde copilărise, râdeau învârtind dintr'o basmà albastră cu pui de erete sugrumați, Florea și Vanci. Numai macii țâșneau de pretutindeni, în stâlpi roșii cari la urmă ascunseră totul.

— „Lasă, Șefkì! Nu se mai vedè", zise sta-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rostele, desmorţindu-şi oasele într'o întinsoare, de atâta şedere pe vine.

Şefkì îl privì fără să-l cunoască. Trebuià să vie întâiu îndărăt de pe unde se pierduse. Ca discul ceasornicului lor de lemn, se legănà mereu între aceleaşi două margini, una moleşala dulce la gândul lui Umurlì şi alta răzbunarea pe care de-o săptămână şi-o pregăteà. Şi între ele, peste plimbarea aceea mută, neîmpiedecată şi deopotrivă, cucul la răstimpuri, strigându-şi catifelat numele! Tinereţea dornică de viaţă, pornită pe faptă şi întemniţată de moşteniri!

Se sculă, strânse şi se îndreptă spre lădiţele negre dela polog. Ţânţarii începuseră să se lipească de piele. Repede aţâţă focul dintr'un pumn de stuf de anul trecut şi din trei noduri de salcie puse cruciş. Fumul se bulbucì uşor spre baltă. Apoi îşi băgă tot capul în Dunăre şi stătù aşà cât putù să rabde, ca să scape de piroteală.

Colac adusese proaspăt starostele dela oraş. Deşertă din ploscă apă în ceaun şi frânse un şold de săculeaţă de orez în ea. Din plasa lăsată în râu scoase un crap viu de două, trei kile şi-l meşterì de fript în ţăpuşe, curăţindu-l, întinzându-l, salamurându-l. Până să se facă jarul culese vinteareţle zvântate de pe prăjini şi le împărţi pe a doua zi, cu iarba în ele, gata de aşezat. Işi suflecă mai sus şalvarii şi se dădù la partea dinainte a lotcii. Puse amândouă mâinile în coama ei şi se opintì odată, se opintì de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

două ori, voinicește, pe spate. Dela celălalt capăt starostele împingeà și el, și nu prea împingeà. Dupăce trase lotca bine pe apă și o legă la protap, se frecă de smoală cu nisip ud și se duse să aștearnă de cină.

Se mișcà ușor, după treburi cunoscute. Rostul lor liniștit și acelaș, îl potoleà. Fluerà slab un cântec de port. Afară de gândul pe care-l aveà de câtevà zile, nu-l mai munceà acum nimic. Il așezase ca o merinde în traistă la cuiu. Isprăvise. Celelalte aveau să vie dela sine.

Otacul se pregăteà de noapte.

Pe-aproape apa curgeà caldă și fără șopot. Ea trăià, își aveà adâncimile și viața, după care cârligele și plasele lor întindeau curse istețe. Câte un ochiu fără pricină se melcuià și fugeà lărgindu-se sau sfărâmându-se fără zgomot, ca o alunecare unul în altul de solzi de zale sau ca o zbârlire de blană. După care unda se așezà iară, cu line clătinări poleite. Inconjurà ostroave, se rezemà în maluri, treceà pe sub minarete, întârzià prin locuri cu lumini, sta să asculte vreun cântec din umbră.

Șefkì se ridicase dela vatra unde crapul se rumeneà sfârâind și se uità odihnit la Dunărea înserată. La Dunărea care arătà închisă de toate părțile de măguri și sălcii, pe când zile și nopți de plutire nu i-ar fi dat de capăt. Și încă odată, înainte să se întunece, ea atât de cunoscuta, pe care o țineà în lopata lui, îl umplù de un fior nedeslușit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O viermuială neagră veneà din fund. Creșteà treptat. Se legănà cu sclipiri. Mugeà întrerupt. O sută, două sute de bivoli ieșiseră din ostrov și se duceau înot spre ceair. De câteori nu fusese între ei, ca ăi trei băeți goi, călări pe spatele a trei din frunte și de pe lături, de-i mânau cu strămurări și chiote! Dar acum erà altfel. Cireada ajungeà în dreptul lui, cu coarnele crețe lăsate pe grumaz și cu ochii bulbucați întorși toți în aceeaș clipă spre neașteptații oameni. Parcă aduceà noaptea. Parcă lua râul, ca un năvod, cu ea. Parcă aveà să calce totul în grelele copite.

Fu ca o răscolire de miresme de iarbă coaptă și de flori de apă, care nu erau poate decât în unghiile lor. Nările băiatului tremurară. Pieptul i se umflă de o răsuflare mai adâncă și mai întârziată. Apoi pufăitul și freamătul acela de patimă se îndepărtară și zarea căzù, ca o perdea trasă pe belciuge de luceferi.

Ceaușul sosì neauzit, în lotca mică, chiar sub foc. Băețașul care dormeà noaptea cu câinele dela otac după pânza pologului, iar ziua colindà sau se jucà cu Șefkì, încălecă și el, încurcat în sfori și cârlige, muchia lustruită a lotcii.

— „Sânt rupt de osteneală, Șefkì!"

— „Las'să fii! De ce n'ascultași de mine, să rămâi? Șezi ici pe macat. Ai să mănânci boabe de nisetru fripte, cum îți plac ție".

— „Boabe fripte? Și'ncă de nisetru? Parcă știam eu de ce ți-aduc cevà din Coșava!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Să văd!"

— „Lasă-l Șefkì! Că întâiu trebuie să asculți de unu, Ion Desculțu, și-ți piere pofta de dar. Mai bine scoate peștele d'n protap și aruncă-mi și mie un artan. Nu vă văd de foame!"

— „Ceaușe, ce ai tu cu Ion Desculțu?"

— „Bine, dar cine e Ion Desculțu?" întrebă Șefkì rupând crapul, zemos și crud la carne ca puiul de găină.

— „Până azi dimineață nu știà nimeni pe toată Dunărea și până acum trei ceasuri nu știam nici eu. Ceaușul se dusese cu coșarca la fabrica de bere. Eu îi veneam pe urme încet. Aveam să ne întâlnim la cârciuma dela puț. Vindeam peștele și ne întorceam în lotcă, la otac".

— „Să știți că nu ne mai culcăm azi. Iară o luă dela început. Guralivule! Eu cred că-i un basm al tău și că pe Ion Desculțu să-l tot cauți și nu l-ai găsì".

— „Basm zici tu, ceaușe?" strigă piciul și sări de jos ca și cum n'ar fi fost el frântul de șale de-adineauri. Alergă la lotcă, săltându-i-se ușor pe deasupra ca peste o prăjină, cotrobăì după cevà înăuntru și ridică fălos un caval în văzul tuturor.

Șefkì se luă după el și-l aduse râzând în cârcă, îndărăt la foc. Erà un strengar vioi spirt, de zece, unsprezece ani, găsit de ceauș mic și creț ca o căpățână de varză lângă patul de moarte al unei surori uitate. Crescuse de atunci cu peștii și țânțarii. Se țineà de Șefkì cum se țineà de el câinele și toți de ceauș.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Ion Desculțu e un sătean de dincolo", începù el cam împotilat, după ce se cuibări din nou lângă foc, îndesându-și cu degetul arătător boabele fierbinți de nisetru pe felioara de colac. Povesteà bătrânește, foarte pătruns de vorbele lui și mai mult pentru Șefkì, către care sta aplecat. „Fugì aznoapte cu o barcă, din sus, tocmai dela Gârla-mare. Norocul lui să se oprească la Coșava! Fără lopată și fără hârtii. In loc de hârtii o urmă de pumn vânătă în obraz. Nu mai putù să rabde pe ciocoiu și trecù la noi. Ajunà de două zile și nu știà șatră de om unde să poposească. Dormeà în iarbă cu părul ieșit prin căciulă și cu opinca spartă. In spărturi se prinseseră fire de burueni, parcă omul ar fi fost mort de mult și dăduse colț din ele. Ii dădui un pește și o îndreptare la hanul lui ba' Anghel din Kumbair. Trebuià să-l fi văzut cum se ridicase rezemat în palme și lăsat puțin pe spate. Mă sorbeà cu ochii. Neras, pământiu și cu ochii ca jărăgaiu'. Ziceà că lăsase un băiat ca mine acasă. Ii mai dădui un pește. Mi se păreà că-l dau lu' tata. Tot ce aveà el erà cavalu' ăsta. Și se plăti cu el, oricât nu voii eu la început. Dacă îl primii la urmă, nu-l primii decât gândindu-mă la tine, ce bucuros ai să fii, Șefkì. El l-a crestat. Ia-ți-l!"

— „Ii luași cavalul de geaba, limbă-iute. Trebuià să-i dai și sare să-și sare peștele. Până mâine, pe drumuri, prin dogoare, se 'mpute. Nu știi că ghiaurii postesc Vinerea? Dacă erà mort

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de foame, când îl găsiși, tot mort rămase și după ce-l lăsași. De-aia se uită Ion, Desculțu ăla cu opinci, la tine, așà de pământiu, rezemat în mâini pe spate. Nu se gândeà el la copilul lui, ci la turculețul prost care-l amăgeà cu carne de apă într'o zi oprită. Ne făcuși neamu' de râs, fârtate!"

— „Ceaușe, ceaușe, ți-e necaz de ăi doi pești de-i dăruii?" se smorcăi copilul cu pâinea cu icre pe jumătate în gură. Plângeà de inimă rea, că nu se gândise la blestemata zi de post și erà acum de batjocura tocmai a ceaușului, pe care-l iubeà. I-ar fi făcut nu știu ce rău, l-ar fi zgâriat, ar fi lovit cu piciorul în cenușe, să-i strice mâncarea. Dar nu făcù nimic din toate astea, ci-l apucă numai, de-o ureche, pe câine, care așteptà după obiceiu alături, să-i cadă cevà, și-l răsucì odată, de-și uită de flămânzeală și alergă chelălăind încolo.

Ceaușul trăgeà cu dinții lui rari carnea de pe șira spinării crapului și păreà așà că râde de două ori, mărind ciuda lui nepot-su. Îl văzuse dârdâind de nerăbdare tot drumul pe apă. Ion Desculțu, cavalul și Șefkì erau ca niște scuturături de friguri, care nu-l mai slăbeau. „Ce ai tu, băete? Bine, dă cavalul și lasă-mă'n pace! Să se ducă în treaba lui și Ion Desculțu. Noi ne-avem grijile noastre. Ce te-aprinzi așà? Vezi că-ți fac vânt în apă, să te răcorești. Ține mai bine cârma și să aud că-ți tăcù pliscul!"

Șefkì îl împăcă numai decât, luând cavalul și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

minunându-se. Aveà de ce! Erà întâiu lung bine. Brațele lui păreau aproape scurte când se întindeau după găuri. Douăzeci și trei de brâne și de câmpuri îi erau arse cu un vârf foarte ascuțit, inele, inele peste trup. Brânele din dungi, colți și cerculețe picate, iar câmpurile cu băiatul împăratului sub căciulă cu pană ungurească. în cel dintâiu, sau cu cântărețul cu coamă de fulgi pe spate și pasărea măiastră pe piept, în al doilea, sau cu flori și frunze în fel de fețe și caturi de caturi, dela suflătoare până la fund. Sunetul ieșeà adânc și ascuns, ca după multe ocoluri, tot prin alte cotloane, de unde primeà culori deosebite. Erau cotloane de lemn și cotloane de suflet. Un glas nou venise de departe, închis în sulul de frasin, și vorbeà oamenilor de la foc de lumea lui de departe.

Intâia încercare de cântec avù cevà mirat și izbucnitor. Ceaușul însuși se oprì din mâncat o clipă. Starostele zâmbì numai și pisă înainte puțin mujdeiu într'un ciob de troacă. Băețelul își uitase și de boabe și de pică, și se lipise de genunchii lui Șefkì, cu ochii țintă la el.

— „Să ne faci cântare după cină, Șefkì. Lasă acum cavalul lui Ion Desculțu deoparte. Mie-mi plac oamenii carì la masă au poftă de mâncare, când cască n'aud și când râd nu văd. Ailalți, prefăcuții și întorșii, or fi ei buni de orice, dar nu de pescari. Și mai ales n'au ce căutà la baltă, cu cerul și cu Alah în față".

Simțirà că ceaușul nu erà în toane bune. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ținea el, dar tot răzbeà, oricât de picurat, ca umezeala printr'o găleată de piatră.

Mâncară în tăcere până la urmă. Focul se făceà tot mai roșu și scânteile începeau să se vadă. Oamenii creșteau în pâlpâirile flacării sau se albăstreau și se pierdeau în umbră. Balta se umpleà de susur. Când vreun zbor înoptat mai tăià văzduhul, toate amuțeau. Liniștea parcă asculta. Și numai decât apoi, când zborul se opreà scurt, ca speriat de câtă pace și cât gol făcuse, miile de focuri și de suspine porneau să sclipească și să freamăte. Licurici și trestii, putregaiu aprins și fluturi cu fosfor în perișorii din ceamă, vâlvătăi de apă stătută și pas de lup bătând marginile, își amestecau fâlfâitul, pâșpâșul, tresăririle de lumină neașteptate. Oamenii nu se mai vedeau. Ceasul acesta îi acopereà cu aceeaș undă, pe ei și ale lor. Viața ieșeà din toate scorburile și se revărsà în voe. Tăcuse soarele, cu miile de mii de ciocane de argint ale lui, izbind deodată pe ilăuri și punând toate în măsura lor. Păsări s'ar fi putut lăsà pe umăr pustnicilor acestora ai Dunării, otacul să plece la vale cu stârcii lui albi moțăind într'un picior și păzind nemișcați întunericul, broaște țestoase să iasă din mâl și să treacă printre ei, mușchii să le urce pe țârloae, lianele să-i lege. Nu-i priveà. Stăteà fiecare singur cu sufletul lui.

Flăcările se zbăteau rar și înalt, ca niște țipete. Noaptea se dădeà puțin îndărăt și se întorceà iară, fără grabă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci răsună un glas, departe. Veneà și se'ntăreà purtat de apă, cu vorbe puține, prelungite. Erà de-așà departe, de pe malul de d'ncolo, dinspre Basarabi sau Golenți, că ajungeà aicĭ târziu și șovăelnic, în unde preà largi, pe o linie care parcă nu se mai puteà păstrà dreaptă. Incă un stânjin, încă un cot, și s'ar fi sfărâmat într'o pulbere surdă, de murmur fără înțeles. Apoi glasul amuți, ca sugrumat. Noaptea răsturnă în făgașul tras de el valurile ei de pace. Și, o clipă, pacea fu aceeaș, a greerilor și a pâlpâitului de pe boltă. Peștii intrau mustăc'nd în vârșele lor fără ieșire. Găinușa de apă bătea fără rost și cu spaimă balta. Numai o clipă. După care alt glas răspunse, de pe-aici de pe aproape, ca din mijlocul lor, din păpuriș. Erà un glas măreț, care se înălțà ca din clopotul întunericului. Tot aerul clocotì de el și nevăzutul șivoiu îl luă și-l purtă de cealaltă parte, într'un miros de măl'n scuturat. Și alt glas vorbi și alt glas răspunse, peste râu și peste ei.

Băețașul adormise pe genunchii lui Șefkì. Șefkì se uità în foc pe gânduri. Starostele și ceaușul pâcâiau din lulele un tutun gros și galben ca o iască de plută nouă, așteptând miezul nopții. Și în acelaș timp țineau urechea ciulită și prindeau tot, limpede cașì cum le-ar fi fost spus lor.

— „Auziți!" zise ceaușul, „Iară stau de vorbă țerenii cu Românii dela noi".

Zise și nimeni nu răspunse. Focul se surpà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

într'un jar mărunt și țiuitor. Spuza îl albeà repede. Șefkì mai aruncă în neștire o scurtătură, dar ceaușul o scoase.

— „De-acum nu mai e mult. Trebue să ne pregătim. Ție ți-au lăsat cavalul, Șefkì. Dar nu știu dacă ai să poți să le cânți din el cântecele lor. Alea ar fi de auzit! Au ei cevà dela o vreme și ar fi de aflat multe dintr'o astfel de sculă măiastră. Fierb. Ii văd cum tăinuiesc, rezemați în sapă pe ogor, câte un ceas, două, sau la Fântâna Banului în margine, pe unii, ca la o întâlnire ferită, sau pe la schelă, în Cetate, așteptând fără să știe ce, vreun noroc, niște lăzi de portocale dela Miazăzi sau alte prostii. Și sânt mai rupți, mai scofâlciți și mai arși de rachiu decât oricând. Doarme băiatu'?"

— „Doarme".

— „Uite-l și pe Ion Desculțu luând Dunărea în lung, dela Vârfu până la Kumbair! Il văzui și eu. Il îndreptai să doarmă în casa cu utrucanà de deasupra Cutovii, prin fânăria de sus. Altfel, în loc să ajungă la ba' Anghel, unde-l mânase piciul, nimereà în mâinile paznicilor. De ce și-o fi lăsat casa și copiii? Numai cu cavalul în mânà?"

— „Am să mă duc la Kumbair, să-i dau îndărăt cavalul", zise după un timp Șefkì, ca și cum și-ar fi vorbit sie.

— „Mai e și altă lume care nu-și găsește liniștea împrejurul nostru. Ieri scosei pe la moara din Florentin spre Novoselo pe o femee călare,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu părul luat de vânt. Veneà dinspre Negovaniț ca o ștafetă, într'o negură de pulbere. Oprì lângă mine, lăsată deodată din goană pe spate și proptită toată în scări, și mă întrebă de drum. Cred că erà chiar ștafetă. Poate aveà și pistol sub cingătoare, unde ar fi trebuit să-și ducă pruncul. Invață pruncii altora într'un sat de sub deal, pe lângă bălțile de jos, pe la Sinagovți sau mai încolo. Ca ea sunt mulți risipiți în toată țara, și unii și aici pe mal. Într'o zi au să se ridice cu steagul roșu, să ardă și să răstoarne. Zic să vie ei cu săracii, Domni, și să facă dreptate".

— „Dreptatea nu e de pe pământ", zise staroștele.

— „Când trecui mai târziu îndărăt, la casa unde o dusesem eu tot mai țineà sfatul. Dacă, în loc să-i leg la poartă calul, aș fi intrat, cum mă îndemnà femeia, aș ști să povestesc mai multe. Dar toate astea și altele se petrec peste capul nostru. Auziați cum vorbeau adineauri țerenii, pe lângă noi și fără să ne știe. Cum să ne amestecăm? Unii ne lasă cavalul, alții ne aruncă dârlogii, și ei se duc la o treabă pe care noi n'o pricepem. Noi cântăm sau stăm la poartă. Și ne întoarcem pe urmă să așezăm vintearele sau să batem apa cu vâslele".

Șefkì învârteà încet în mâini cavalul lustruit, ca și cum ar fi avut în gând numai să se uite la chipurile de basm sau la toate încondeerile de flori și de semne neînțelese de pe el. Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chipuri de basm și încondeeri nu se mai vedeau acum, iar gândul lui era în altă parte. Se gândeà că ceaușul nu vorbeà numai ca să vorbească. Vorba lui trebuià să aibă un tâlc mai depărtat. Băețașul erà preà fraged și dormeà. Nu vorbeà ceaușul pentru băețaș. Cu starostele, de care-l legà o viață în singurătate de treizeci de ani, se înțelegeà deadreptul, chiar tăcând. Nici pentru staroste nu vorbeà.

E drept că ei ajunseseră cu timpul numai niște martori ai vieții celorlalți. Luptele cele mari între aceștia se dădeau. Dacă erà să se urzească cevà, de-acolo porneà. Ei dormitau pe rogojini, în cerdacuri de cafeneà, cu papucii de lemn deoparte și cu narghileaua de cealaltă. Sau ca el, care se zbătеà de-atâtea zile, fără să ia o hotărîre netedă. Incepeà să-i fie silă de calea apucată. Erà mai mult o cale de haz decât de dreptate. S'o fi aflat ceaușul l-ar fi disprețuit, nu pentru faptă, ci pentru neîndrăsneala, ocolurile și micimile ei. A, ceaușul ar fi lucrat altfel! Parcă-l vede, fulgerând. Dar e preà târziu ca să mai schimbe cevà. Și nici nu vreà. Cu silă sau fără, trebue să iasă cum le potrivì el, iar de cumințit aveà timp să se cumințească și după. E atâta timp de pocăit și cumințenie, pe când nebunia e de-o clipă și nu vine de două ori în viață. Nici nu e în stare viața s'o îndure mai mult și în mai multe rânduri. Ea stă să cârpească numai, cu anii, la rupturile de chiot și de orbire ale nebuniei mari și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sălbatice de o singură dată. I se închină, cârtind-o. Ba o așteaptă, tânjind. Și o simte, cum și-o fi simțind poate o buruiană floarea, pentru care suge mustul pământului în suferință și trebuie să steà fără strălucire, anotimpuri.

Și Șefkì se umpleà și el dintr'odată de noapte, cu nelămuririle și vietățile ei de cuiburi și de vizuini. Iară nu mai erà în stare să se gândească anume la cevà. Patru zile dormise pe apucatele, iar trei cu ochii deschiși, ca acum, furat de vedenii. Toate câte erau în el scăpau din frâu și se învălmășau. Nu mai erau ale lui. Când se desmeticeà, căutà după o hotărîre, oricare, pe care s'o urmeze orbiș.

Trebuià să se ferească de lume. Lumea face mic. Durerea sau bucuriile cuivà, oricât de mari, duse între durerea sau bucuriile a o mie de oameni, se împart între toți, se schimbă, scad, până să-i fie rușine de ele. Orice lume. Ceaușul și el! O ameteală. Se lăsà învârtit. Parcă-l otrăviseră cu mușcătura lor toți țânțarii bălții. Ii sfârâià în oase. Aburi. Ca un cazan de stânci de unde sue ușor negurile. Sue, închid. Un țipăt ascuțit. O pârtie făcută de țipăt ca de un sul de soare. Aburii se despică. Jos, în fundul lor, capul înspăimântat al lui Umurlì, cu sprâncenele ridicate, cu feregeaua dusă în pumn la gură. Ea să țipe? Ea nu țipă niciodată! Incă un țipăt. Șefkì tresări. Capul se rostogoli îndărăt în aburi.

Când se uită buimăcit împrejur, văzù pe băe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țel sculându-se alb din cenușe. Tresărind, îl scăpase de pe genunchi. Îl văzù cum se scuturà și râdeà cu gura închisă, numai din ochi. Se trezise deabinelea. Aveà iară chef de vorbă sau de joc. Și se pipăià mulțumit, înfr'o parte a brâului. Șefkì erà mai mult posomorât și străin.

Starostele și ceaușul pâcâiau înainte și-l priveau. Fețele lor se arămeau de două ori, la câte un suspin al focului pe stinse sau la câte un tras mai adânc din ciubuc. Se arămeau întâiu prăbușit și fioros, iar apoi stăruitor și cald ca un zâmbet. Numai benghiurile negre din dreptul ochilor și de subt bărbie rămâneau la fel. Șefkì își trecù mâna pe frunte. Nu mai știà la ce popas hoțesc în ostroave fusese târît ca o bocceà pe un fund de luntre și ce turme sunau slab din clopoței, păscând nevăzute pe-aproape. Judecătorii erau aici și-l așteptau. Aveau să-l salte în funie de-o cracă sau să-l cresteze cu cosorul și să-i tragă smucit pielea de pe umeri. O înfrigurare îl scutură. Parcă i se și desgolise carnea și simțeà arsura iute a jupuelii, în care picăturile de sudoare sunt sânge și șiruie ca un pârâuaș de plumb topit pe făgașe roase până la os. Cu aceleași fețe, roșii pe rând și pe rând de umbră, după cum le cuprindeà văpaia sau le biruià benghiurile, cei doi pescari îl priveau. S'ar fi sculat să fugă, dar erà legat cu noduri de amorțeală. Poate că, în ciuda zbuciumului dinăuntru, în afară sta și el tot așà de netulburat ca ei, fără să arate prin nimic din obraz ce-l

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

munceà, cu aceleași două măști puse și scoase, de bronz și de fier, și-i priveà. Poate că ei nu-l pătrundeau, nici chiar ceaușul, cu privirile lui cenușii, scotocitoare, neabătute.

Cinevà îl trase atunci de mânecă. Se întoarse. Două rânduri de dinți ascuțiți râdeau în noapte. Erà o capră mică rătăcită prin rouă?

— „Hai!" chemă numai pentru el gura, fără să-și deslipească buzele.

Se ridică repede, ca după un descântec. Țiuind subțire, o cunună de țânțari se ridică odată cu el.

Nu erà poate așà, pentrucă după multă vreme își ieșise din obiceiu și nu mersese la bazar? Sau poate din cealaltă pricină mai ascunsă? Nu mersese la bazar, dar nu mai știà de câte ori făcuse în minte drumul până acolo, iar alte pricini îl căutaseră pe rând și-l brăzdaseră de valuri și de fulgere. Trebuià să se scuture ca un taur de lupul sărit în greabăn, să-l calce în picioare, să-l sfârtice cu coarnele și să se ducă să-și usuce sângele în pădure, departe de oameni și de fiare. Ca o capră mică roșcată, ucenicul de pescar îi pășeà mărunt alături. Zburdà.

Pologul albeà la o parte, subt ulmul care stingeà o aripă întreagă a cerului de stelele lui. Mișcarea îl împrospătà. Se simțeà iară ușor și gata de lucru. Pasul tânăr îi adusese îndărăt tinerețea. Prinse în brațe pe piciu, care atât așteptà și se zvârcoleà râzând fără zgomot, și alergă de trei ori așà cu el, în jurul culcușului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Erà dantul zguduit al somnului. Apoi dădù să-l pue jos chiar în ușă.

Dar celălalt, ființa de glumă care până acum se proptise în el și încercase prefăcut să-i scape, nu se lăsă. Il ținea strâns de gât. Nu vreà. Și gura lui mică se lipì de urechea lui Șefkì. In acelaș timp cu o mână căutà cevà în brâul încins de cinci, șase ori peste șalele înguste, găsì și dibuì după un deget al celuilalt. I-l nimerì și potrivì cevà in el.

Șefkì nu se mai mișcă. Rămase multă vreme așà. Erà fără viață și negru în frunziș, ca unul din trunchiurile de salcie ale apei. Ingheță. Își imțeà oasele goale, mărgelele și nodulețele palmei, încheetura pumnului, fluerele brațului, ciolanul umărului, cosul pieptului, șurupul știrb de lemn al șirii spinării, aripile șoldurilor, fără carne și fără zgârciuri. Le simțeà numai pentru că de ele ținea strâns pe băețel. Picioare n'aveà. Ar fi vrut să le încerce, să miște locul unde și le știà. Și-aduceà aminte de un cioc de corabie greacă, săltat pe cer de plimbarea vântului prin pânze. Acolo sus, cu capul pe spate de greutatea pletelor sau de dorul să privească la stele, se săltà și un chip cioplit de femee goală, cu sânii plini întinși înainte, cu brațele mult îndărăt încordate de înot, cu șoldurile rotunde și largi. Dar dela șolduri se prelingeà pe carină, spre val și luptându-se să-l ajungă, așà că de câte ori corabia își muiă ciocul în apă la legănările vântului părea că se întâmplă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

printr'o silință a acelui chip cioplit, nu tălpi frumoase omenești, ci o coadă zvârcolită de pește. Femeia era albă pentrucă se scăldă în fiecare zori de ziuă în cea mai curată spumă. Numai coada își sclipeà solzii de smarand.

Dar ce aveà el cu femeea de lemn din ciocul corăbiei? De unde-i venise în minte? Adierea bălții îi treceà prin oase ca prin zăbrele de fereastră. Șurupul gros al șirii spinării se învârteà încet, ca la un teasc de struguri, înjunghiindu-l la câte o buză știrbă, scurtându-i tot mai mult coșul pieptului. Il pătrunsese așà de adânc umezeala? Incepuse să sufere de aceà boală rea a apei, care zgârcește într'un colț pe pescarii bătrâni, trăiți tot afară, cu ploaia, cu vântul și cu peștii? Nu, nu erà asta! Un strop de lumină i se alegeà în cap și creșteà. Fusese otrăvit! Cinevà se apropiase din întuneric și-i picase pe ureche venin stors și fiert, ca să se facă mai verde și mai tare, dela douăzeci de șerpi. Il fripsese prin toate mădularele. Ii topise întâiu creerii. Ii topise inima. Ii topise cărnurile toate. Acum stropul de lumină se măreà și se rupeà în alți stropi, cari se scurgeau pe urmele focului de-adineauri, vindecând. Se simțeà înviind, întrupat mușchiu cu mușchiu din nou. Vedeà pe ba' Anghel zâmbindu-i. Hangiul din Kumbair e și lumânărar. Uite-l cum ia cu caucul ceară topită și toarnă subțire peste firele de bumbac atârnate de un fel de roată care se învârtește încet! De câte ori îl văzuse așà, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

geam, de lângă Florea și alți copii veniți prin grădini dela Dii după poame si joacă! Ceara se prelinge, răcindu-se și sleindu-se cu cât se lasă pe fir. Un fir alb de bumbac răsucit e și el. Ba' Anghel îi deșeartă în cap caucul clocotit. Se duce încolo cu alte fire alături, care-i brăzdează de dungi galbene ochii, se răcește și ajunge iară, sfiindu-se și opintindu-se să scape, în buza caucului lui ba' Anghel. Dar de fiecare dată e mai plin și mai greu. Acum întinde bine de feștila rămasă înodată sus. O foarfecă lungă se apropie, cască un plisc năclăit și se închide. Vrea să țipe, în gol deodată și căzând!

Pieri și ba' Anghel și pieriră și vergile galbene din ochi. Sta bine pe picioare. Nu mai vede nici femeea cu coadă de somn de pe corabie. Ține greu în brațe pe băețel. Ticălosul, el îl otrăvi! Il cumpărară haimanalele bedenului și veni aici zâmbindu-i și înșelându-i dragostea. Trezit deplin, Șefkì îl trânti în iarbă și se aruncă asupra-i cu pumnii încleștați. Ii vorbeà de-aproape, scrâșnit, ca să nu-l audă pescarii dela foc. La unul din degete îi scăpără ca un ochiu de vietate sălbatică piatra albastră a unui inel.

— „Cine te'nvață să-mi spui ce-mi spuseși?"

— „Dragă Șefkì!..."

— „Niciun dragă. Răspunde!"

— „De ce mă chinuești? Cât mă bucurai toată ziua că pot să-ți aduc o veste bună! Crezi tu că de caval fusei așà de nebun? Mi-erà frică să nu mă ghicească ceaușul și să-mi facă numai cu degetul, să-l scot. Mă doare mâna Șefkì!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Las' să te doară!"

— „Imi spuse ea Umurlì că ai să te înfurii!..."

— „Iară-mi vii cu Umurlì?" zise, dar începù să-l slăbească. „Spune mai bine drept și n'ai să pați nimic".

— „Ești nebun, Șefkì! N'am să m'apuc să ticluesc alta decât ce fu! Ascultă și crede. Eram cu starostele în b. zar. Așteptam pe ceauș să descarce, ca să plecăm cu căruța la Coșava. Aveam acolo barca la Ioniță Abrașu".

— „N'ai să-mi povestești iară și cum întâlnișì pe Ion Desculțu! Spune-mi de inel!"

— „De inel îți și spuiu, dar nu mă lași".

— „Te las. Spune ce vrei".

— „Cum așteptam pe ceaus să descarce, mă auzii chemat. Mă chemà cinevà încet pe nume. Mă uitai. Nu văzui pe nimeni. Dar glasul ăla dulce chemă încă odată. Și când mă uitai mai bine, dădui cu ochii de Umurlì, ferită după o magherniță cu stămburi. Cu o mână îmi făceà semn și cu ailaltă își țineà feregeaua. Ii știi apucătura ei!

— „Ei, și! Ce vreà?"

— „Mă apropiai. Mă întrebă de tine, ce faci și de ce nu venișì azi în bazar. Ii povestii ce ziceai tu, că n'ai să mai calci prîn Dii. — Mă gândeam eu! suspină Umurlì".

— „Zise ea asta?" țipă înfundat Șefkì.

— „Cum auzi și te-aud. Apoi scoase repede inelul pe care ți-l pusei la deget și mi-l pitulă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea singură într'o cută a brâului. — Bagă de seamă să nu-l pierzi! îmi vorbi lângă ureche. Dă-l lui Șefkì când nu v'o vedeà nimeni. Și spune-i că basmaua albastră de mătase e la mine".

— „Câinii i-o duseră și lătrară", mormăi Șefkì.

— „Eu așteptam să mai spue, dar nu mai veneà nimic", povesti mai departe băețelul. Șefkì nu-l mai ascultà. „Mă întorsei. Umurli pierise ușoară, fără să prind de veste. Numai urechea mi-erà caldă încă de răsuflarea ei".

Șefkì lăsă de tot pe băiat și se ridică. I se părù această ridicare fără sfârșit. Se mirà că poate să steà în capul oaselor. Se mirà și mai mult când păși. Nu se gândeà la nimic și știà că un gând cu toate astea a avut și că lui i se supune.

Plecă. Pe cer Grebla îl întâmpină micșorată. Își zise că trecuse de miezul nopții. Starostele și ceaușul aținiseră la celălalt capăt de otac. Mai aveau ca la un ceas până să iasă la pândă. Chemaseră și dela otace vecine ajutoare. Aveau să închidă locul și să se apropie din toate părțile tăcuți de șirele cele mari de vinteare. Pe cine l-ar fi prins la mijloc, vai și de laptele pe care-l supsese dela maică-sa!

Dar de-acum nu mai aveau să prindă pe nimeni! Nici azi, nici mâine, și nici niciodată! Hoțul de peste n'aveà să se mai întoarcă! Și nici să-i afle dela cinevà numele!

Peste o clipă se făcuse una cu noaptea. Băe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ţelul pusese urechea la pământ, fără să audă nimic. Talpa goală a lui Șefkì călcà fără sunet, într'un mers de umbră, pământul jilăvit. O vreme el acoperì, ca ulmul, câtevà stele, apoi stelele se arătară iară și făptura lui se șterse. Cotise sau se făcuse străveziu, destrămându-se? Băetelul încercă să cugete la cevà. Erà preà obosit. Cât de mulţumit se duceà acum Șefkì! Aveà să se suie în lotcă și să-și acopere și să-și strângă o mână cu alta. Și cum mai aveà să se joace mâine cu el! Știà un cuib de auşel într'o salcie. Aveà să i-l arate. Zâmbind și adormit se strecură sub polog. Ce sângeros se repezise dumnealui la el! Și fusese destul să-i zică: Umurlì! ca să se potolească. Ce-aveà el cu Umurlì? Și de ce se ţineà de el Umurlì? Se lăsă în așternut. Alături, de cealaltă parte a pânzei, se încolăcì vârându-și cu mârâeli slabe de mulţumire botul în coadă, câinele. Stăpân și slugă dormeau aproape. Răsuflările lor se auzeau amestecate, răspunzându-și. Băltăreţul suflà moale în pereţii de in și cerneà prin sita lor răcoare. Veneà cu un miros tare, de teiu înflorit; atât că teiul se trecuse de mult și mirosul erà numai un gust plutitor al verii lenevite de spice coapte.

Șefkì mersese drept. Ieșise dintre pomi la luminiș. La lotca lui micà, legănată de undă, nici nu se uitase. Locul să fi avut douăzeci de stânjini și i se păreà fără capăt. Erà un drum care-l scoteà dintr'o viaţă și-l duceà în alta. Il dureà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiecare pas. Călcă pe un troscot spinos, ori pe aşchii de blană, ori poate pe aceà muchie de sabie pe care Coranul o întinde peste prăpastia Iadului şi hogea le-o zugrăveà lucitoare în întuneric. Dela un timp uscatul încetă, dar Şefki nu se oprì. Apa îi cuprinse cald glesna. Iarba înecată îl mângâe catifelat. El se duse înainte cu acelaş pas. Se afundă până la genunchi şi ţinù grindul o bucată bună aşà. Intră, fără grabă, până la şolduri, până la mijloc, până la piept şi mergeà mereu. Mergeà, cu ochii la cetatea de departe, cu câtevà semnale de foc la colţuri. Mergeà într'o linişte deslipită de pământ.

Râul pe aici curgeà în albia lui şi încercà să ridice şi să ia cu sine pe ciudatul călător. Îi umflà hainele, îl săltà, îi şopteà la ureche. Piciorul i se înâlceà şi-i fugeà. Erà greu ca o plasă atârnată de pietre în calea peştilor. Încă o legănare, câţivà stropi şi o spumă deasupra luciului, ca dâra lăsată de o stea în cădere, şi nici el, nici nimeni n'ar mai fi ştiut de Şefkì. In aceeaş noapte Dunărea, după ce l-ar fi plimbat prin fundurile ei, pe unde îşi aruncà el orb vânzătoarele aţe cu cârlige şi miros de bolbotine, şi i-ar fi arătat peste acoperişuri de solzi şi de scoici ochii la pândă ai somnilor, l-ar fi scos deasupra plin de o nouă pace. Ar fi trecut încet pe dinaintea culelor de pe zid, în a căror uşe de piatră ar fi ieşit din vremuri vechi ca să facă de pază la ivirea lui nizamii morţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de o sută de ani. Ar fi grăbit supt de șivoiu dealungul meterezelor posomorîte cu o luminiță tresărind din loc în loc și întovărășindu-l de sus într'un amestec pâlpâit cu stelele. Ar fi alunecat mai departe cu aceeaș privire dreaptă și de sticlă, zguduit poate de o bulboană neașteptată, pe la poarta cu chenar alb în noapte, ca un cadru de lumină la ulița temn'ței, unde în fund sta stinsă sub geamie casa lor. S'ar fi ținut apoi iară în pasul dela început, după Carul-mare încărcat de toată floarea cerului și care pentru el n'avea să mai apuie nici să se abată d'n șleaul albastru podit înaintea lui. Și s'ar fi pierdut cu undele fâșiitoare, între malurile cu vămi de flăcări în câte o firidă, către Marea cea mare a Osmanlâilor de demult.

Șovăi și apa îi dădù peste cap. Ca la surparea unui butuc în jar, când o limbă de foc se înalță ascuțită și cioplește iară lucrurile împrejur din întuneric, așà și cu v.ața lui acum. Ea îi stătù toată înainte, subt un fulger lung. Erà ca la o icoană văzută de el într'o carte de povești arabe. Cavaleri în galopul cailor, șoimi, fântâni, flori, munți se așezau micșorați și în cerc pe lângă un duh în mantie neagră covârșitor la mijloc. Se vedeà în cerdac pe un genunchi al lui Alì, căutând să-l apuce de barbă. Mai încolo, treceà într'un amurg pe un pod, legat de samarul de tovar, între fuclì. Sunau butiile noui și sunau copitele cârlanului ca la o încurătură de Sân-Toader pe poiană, și i se nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zăreà că e sângele lui care-i băteà în gât cu gâlgâeli mari. Dacă ar fi deschis gura i-ar fi năvălit afară val. Căzuse într'o râpă, sus în deal, la lucrat lemnul și nu mai putuse să se ție pe picioare. Iată-l și mai ieri, oprit în cerșie, la mișcarea unei perdele. Parcă se cutremurase ulița și bolovanii ieșeau din caldarâmul bătut și șănțuit cu maiul. Nu puteà să fugă și nu trebuià să steà. Iar peste tot, pe celălalt genunchiu al lui Ali în întâia copilărie, ducând de căpăstru calul alături mai târziu, și netulburată în pătratul ferestrei acum în urmă, erà Umurlì sub feregeaua ei neagră, ținută cu mâna. Cum îi zisese băețelul dela otac? „Ii știi apucătura ei!"

Șefki bătuse odată din brațe, scosese șiruind capul și se îndreptase, cu râul pe la subțiori. Pornirea dintâi și obișnuința fuseseră mai tari decât hotărîrea care-l adusese până aici. Il usturau urmele rănilor din piept ale puilor de erete. De-atunci i se trăgeà tot necazul cel nou. Desmeticii de pe bedèn trebuie că știau acum de ce plecase de-acasă și aveau să umple cu bătaia lor de joc mahalaua. Erau să rușineze pe Umurlì! Unchiu-său aveà să ia încă odată drumul încoa, dar nu ca să-l mai aducă indărăt, ci ca să-l întrebe, dela om la om dacă erà adevărat. Ceaușul și starostele n'aveau să-l mai primească la focul lor. Până și băețașul din cort aveà să se uite după el râzând. Ce-i rămâneà de făcut? Cu degetul gros trecù peste toată veriga inelului, întreruptă de marea piatră. Erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru întâia oară de când îi fusese strecurat în deget. O făcu tremurând și adânc în apă. Și deodată ridică mâna în sus și o duse la gură. Poate ca s'o muște, poate ca s'o sărute. O stea albastră licări curând după ce umezeala se prelinse, lângă buzele lui. Nu, nu puteă s'o mai vadă! Nu puteă să se mai ducă pe ulița hogei, cu o spaimă tot atât de mare în toate mădularele că are să-i iasă înainte, dar și că s'ar puteă să uite odată și pe urmă să uite mereu să-i mai iasă înainte. Umurlî îi fusese până într'o zi ca o soră și din aceă zi nu-i mai fusese o soră. Ce-i eră din aceă zi? Simțeă de-atunci că-i ard ochii, că-i tremură mâinile și că toți oamenii îl văd, că și Umurlî are să-l vadă și să se mire, privindu-l fără să înțeleagă.

Și fugise. Hoinărise, se tăbăcise în vânt, se deșelase la magaziile din port, ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire. Ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire și ca să ferească pe Umurlî să afle. Dar peste tot Umurlî eră cu el. Îl chemă. Îl adusese prin minunate potriveli în ulița Cerșiei-mici. Îl întoarse înapoi, aproape fără altă schimbare decât a anilor și a pățaniilor, la el, și a mândreței și stăpânirii-de-sine, la ea. Dacă știă și fata fratelui tatălui lui ce-l alungă de ici, colo, ca pe o pasăre nebună, care înghiți venin, pe care craca o frige sub picioare și vântul o taie subt aripi? Dacă știă și ea ce știă el, sau chiar mai mult decât știă el? Dacă ameteala și nedumerirea lui, care-i stricau fi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rea lute și pornită, în mintea ei hotărîtă era dimpotrivă gând limpede și pus pe lucru? Nu, n'aveà s'o mai vadă! Il ghicise. Greșeala lui, să se încredințeze ca un copil prietenilor de peste gard, îi deschisese ochii. Mișeii! Ch'nuiau pe Umurlì! Il făceau de ocară! Trebuiau să i-o plătească. Inelul mamei ei! I-l trimesese lui! Nu, nu puteà s'o mai vadă! Erà mai bine s'o scape de orice vorbă pe viitor. Și plecase pe apă, aveà să calce mai departe și să umble așà până în lumea de dincolo, unde hogii cântă lui Alah între candele de cerdac de m'naret aprinse. Aveà să ajungă într'o seară, așezat turcește pe inel, cu piatra luminându-i prin văzduhul cu neguri și cu doi, trei pești vâslind de-o parte și de alta. Și mai făcù un pas cu apa la bărbie. Unda îl clătinà și-l dezgrădinà, ca pe un stâlp neînfipt bine în pământ. In clipa următoare aveà să-l smulgă și să-l ducă.

Atunci un sgomot veni pe râu.

Sunà aproape, ca în spatele lui, dar pe el, învățat cu ecourile văei, nu-l înșelà. Făcù un pas îndărăt și-și ascuți urechea. Erà ca un bălăcit slab, și apoi ca un plâns și o alergare pe marginea otacului, dela un capăt la altul. Și, după puținà liniște, iară bălăcitul, iară plânsul și iară alergătura. Cinevà de-acolo îl vedeà. Se simțeà stingherit subt ochii depărtați, pe cari-i simțeà umblând pe el, descoperindu-l. Un glas aveà să strige acum și pescarii și băeții să iasă cu fanarul la mal sau să se arunce în lotci. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întoarse și făcù doi, trei pași în sus. Stătea acum scufundat numai până la piept și se încruntà să deosebească cevà, fără izbândă. Abià puteà să aleagă între cer și apă linia neagră a ulmilor. Zgomotul se oprise. Ochi mai ageri decât ai lui îl priveau cum vine. Îl așteptau.

Inciudat și luător aminte numai la ce se petreceà acolo, Șefkì căută grindul și mergeà pe el către otac. Dacă stăteà mai mult într'un loc, zgomotul se auzià iară. Cum porneà, încetà. Iar, când ajunse la o aruncătură zdravănă de piatră, cinevà se lăsă pe apă și se îndreptă înot spre el. Șefkì ascultă puț'n și râse copilărește, neauzit. Nu erà decât până la cevà mai sus de genunchi și alergă, cu băgare de seamă să nu bălăcească, înaintea nodului de umbră care veneà. Îl prinse, îl ridică șiroind ca o stropitoare deasupra capului ș'-l încolăci pe după gât. Nu erà cu mult mai uscat decât el. După care, umblă liniștit înainte, sări pe prispa de iarbă și o luă spre polog. Aci descărcă povara în culcușul ei vechiu, o mângâe și o învelì cu un petec de macat.

Din cărările lui nesigure îl întorsese câinele otacului. Se sculase neastâmpărat și scurmase întâiu sub cort până putuse să-și lipească botul de băiat suflând și strănutând. Căutase apoi după al doilea culcuș, dar al doilea culcuș erà gol. Adulmecase spre focul stins, cu umbrele nemișcate ale pescarilor ațipiți. După ce umblà el, nu erà nici acolo. Ciulise atunci urechea, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capul pe-o parte, ascultând întins dinspre apă. Ceeace-ar fi scăpat oricărui auz, cântecul mai întărit al undei în jurul unei piedici care se duceà lin, mai mult dusă decât ducându-se, lui nu-i scăpà. Și nu-i scăpà nici altcevà, o știință a primejdiei citită în semne, pentru care oamenii nu mai au simțuri.

Ochii lui se opriseră țintă asupra acelei piedici. Cât Șefkì fusese până la șolduri, trupul rămăsese pe cele patru picioare ca turnat. Dar când începuse să scadă, o dârdâială de frig îl cutremurase. Și când se împuținase cu totul, câinele țâșnise mârâind la mal, ținând o urmă și alergând strâmb, ca luat de vânt. Dăduse să sară, se ferise îndărăt, se uitase din nou în larg, fugise ca după ajutor dintr'o parte în alta, încercase a doua oară fundul și se trăsese, ud și scuturându-se, pe uscat. Neputincios și speriat chelălăise ușor, chemând peste apă. Atunci îl auzise Șefkì și începuse drumul întoarcerii. Vietatea sprințară se potolise numaidecât și-l urmăreà. De cum îl vedeà întârziind locului, o cuprindeà acelaș zbucium. Până când, simțindu-l pe grind, se aruncase să-l întâmpine.

Șefkì se dădù pe la spatele pologului și trase schimburi de pe o culmie. Cu o țoală își frecà părul sălbatic. Ridică de pe jos cavalul. Intră în papucii de lemn. Se apropiè de foc și întinse peste scrumul cald mâini zgribulite de o înfrigurare care-l buburoșà tot si-i veneà dela un bulgăre de ghiață așezat subt inimă. O mare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oboseală îl biruise. Le făceà toate ca la poruncă. De unde se întorsese? Din moarte? Şi zâmbeà a milă, cu ochii abià deschişi, la gândul câinelui. Nu fuseseră toate visuri? Ca înaintea somnului, după multe nopți nedormite, când se întindeà pe câmp sub norii drumeți? Vântul şi soarele îi plămădeau în chipuri şi chipuri, de căruțe de argint, de peşti cu aripi, de lupte călărețe, până i se prăbuşeau în cap şi săreà din burueni trezit.

Se trezi şi-acum, târziu, cu toate arătările pirotelei lui, sfărâmate. Ceaușul strigase din întuneric, de cealaltă latură: „Haide!" şi se sculase împreună cu starostele. El îi priveà cu ochi mari, cum se duc, şi se desmeticeà. Când plescăi întâia lopată, porni limpezit.

Fiecare intrà în rosturile lui. Işi aveà şi el o treabă pusă la cale, care-l aşteptà. Pasul îi erà înfipt şi lung. Nicio îndoială nu-l mai moleşeà. Il legà hotărîrea dintâiu şi i se dădeà întreg. Nu mai vedeà îndărătul ei şi, ce puteà să iasă din ea, nu-l priveà. Zumzetul nesfârşitelor potriveli, care-l înconjurà de obiceiu, căzuse. Zbârnâià ca o coardă. Işi începeà acum drumul pe care aveà să-l ducă în linie dreaptă până la capăt. Il începeà în noapte şi duceà în noapte. Nu-i păsà. Licăreà în ea o piatră albastră de inel, ca un luceafăr. Luceafăr de zori.

— „Nu uità de călugăr, Şefki!" vorbì de pe apă, depărtându-se repede starostele. „In jos, la căsuța părăsită. Ospătează-l şi fă-i aşternut în cort".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Bine, staroste. Fii pe pace! Și să vă fie și vouă vânătoarea cu noroc".

Ceilalți abiă dacă-l înțeleseră. Barca se pierduse. Patru lopeți cu năduf o goneau.

Șefki rămase o clipă pironit locului, în fața golului care o sorbise. Ridică apoi din umeri, la un gând fără noimă venit de-acolo și se îndreptă liniștit spre priponul unde lotca îl aștepta gata. Puse un picior înăuntru, dar și-aduse aminte de cevà și se întoarse. Cotrobăi puțin, fără s'aprindă, în sculele din cort. Fanarul erà spânzurat în cuiul lui de lemn. Într'o cutie de plută stăteau puse în talaș un priboiu, o daltă și un ciocănaș. Le luă și luă și umplutură de astupat vreo gaură în pântecele lotcei, de colț de piatră de var sau de glonț de grănicer. Când trecù pe lângă polog, se aplecă și potrivì macatul pe câine, care se învârti de două ori, scheunând a mulțumire, și se încolăcì în acelaș loc. Ascultă puțin și răsuflarea adâncă a băiatului de după polog și plecă.

Lotca fugeà purtată cu meșteșug prin ape iuți și prin ape mai line. Se fereà însă de larg și parcă-și uitase de bechet. Ținù o vreme dreapta grindului, pe-afară, și pe urmă tăe drept, către pădurea de porumb înalt din coasta Cutovei. Ca după o perdeà trăiau la adăpostul ei, nevăzuți. Lunca nu-i știà. Acì lopata se făcù aproape vie, căzând la fund neauzită ca un braț. Lotca însăș parcă scăzù și se strecură într'un plutit frânt pe sub coturile de umbră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lotcarul se subțiase și se făcuse mic. Erà în ar'a marilor șire de vârșe.

Șefki scotocì cu ochii lui ascuțiți de jur împrejur. Se oprì apoi și ascultă, cu fața lângă râu. Nu s'auzeà nimic. Ba s'auzeà când și când un freamăt, dar depărtat și risipit. Trebuià să fie dela locul de întâlnire a pescarilor. N'aveà încă de ce să se teamă. Și înfipse încă odată voinicește lopata în Dunăre, făcù două,trei salturi negre până în inima luminișurilor și se îndoì în afară iute, rotindu-și lotca de pe-acì. pe-acì s'o răstoarne.

Pătrunsese între două, între patru rânduri de bețe. Pe câte unul, ca un mâner de schiptru al craiului apelor, ședeà bulbucat în șideful lui cu vine, un melc mare. Câte o coamă de mătase de iarbă de baltă flutură slab de altul, la o adiere nesimțită nici de pielea obrazului. O pasăre tăcută își lua zborul de pe al treilea. Peste un ceas aveà să înceapă a se crăpà de ziuă. Trebuià să zorească.

Scoase smucit un băț, prinse sfoara legată de el, trase afară botul vârșei zvârcolită toată de bătaia peștelui, și desfăcù nodul. Crapi voinici, câte un somn fioros, știuci lăptoase, șalăi cu solzul mic luminos săriră în arc sau alunecară tainic îndărăt, în slobozia mută a adâncului. Pe după vreunul încurcat în ochiurile plasei Șefki nu pregetà să vâre mâna, să-l desfacă și să-l arunce după ceilalți. El își făceà la fel de credincios, ca treaba din slujba ceau-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mcr1901-1932

șului, și această treabă ascunsă, din slujba dreptății. Zece, douăzeci de vinteare fură golite așà. Nu le deșertà nici în vreo târnă, nici peste crivacele lotcii, ci mereu deadreptul în apa lui Dumnezeu, ca un pescar smintit al miezului nopții sau ca acel craiu al râului care-și înălță schiptrul și mântuià vietățile lui din prinsorile mincinoase ale omului.

Când i se părù destul, rotì iară privirea, gâfâind puțin de munca multă și pripită. Priviril i se lipirà de un loc și grumazul i se încordă. Se deosebeà rar și un fâșiit, ca o tăetură furișă de apă cu un piept de barcă. Brațul drept căută singur lopata, pe când capul rămâneà întors la locul cu primejdia. Cu o mișcare rotundă smulse lotca dintre bețe și o strecurà iară în umbră. Liniștea fu scămoșată acum de trei, patru bătăi gonite, ca de aripi. Erau poate pămătufurile florii de porumb, înfiorate de presimțirea diminetii, dar erà poate și altcevà. Șefkì fugi, subțire și în linie, spre grind, și peste el în larg. Un „care-i acolo?" răsună pe urma lui și numaidecât apoi trei, patru glasuri răgușite, din trei patru colțuri, tot altele. Erau între ele și glasuri iubite.

Șefkì erà departe și se lăsà în șivoiu, către malul întunecat dimpotrivă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A doua zi Șefki trecea prin dosul curților din Șeu, tovarăș călugărului până la hanul lui ba' Anghel. Călătorul cunoșteà, fără nicio stare în cumpănă, locurile, dar l-apucase pe el deodată un dor să plece dela otac și să-l ducă. Erà un amestec de gând al lui, o socoteală care să-l scoată în căile băeților fără să lase bănueli pentru mai târziu, după faptă, și de farmec al sfântului acestuia, care bătea pământul fără grijă cu papucii cu ținte și cu toiagul de cioban de suflete. De sub comanacul moale și ascuțit, mai curând ca o căciulă cu moțul înăuntru sau ca un fes negru, ochii răscoleau neodihniți. Vorba destăinuià multe, din rătăciri prin cea lume și din cugetare peste vechi scripturi.

— „Și zi, turculeț al lui Dumnezeu, care dulceața sfintei aghiazme nu o ai cunoscut și deaceea nici pajiștele Raiului n'ai să le calci, vrei să-mi iei încărcătura și s'o porți mătăluță? Uite un lucru care nu se poate! Am aici tot cărți dumnezeești, cu chirilica înflorită a lui Șaguna. Eu l-am mai apucat pe bătrân, dragul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eram un frate fraged pe-atunci. Și știu dela el că ar rămâne foaia albă, să le așez unuia ca tine în cârcă. Ori te-ar dobori subt ele, că fulg sânt pe spate de dreptcredincios și plumb și aramă pe unul de păgân".

Și bătea cu mâna, zâmbind, dăsaga ardelenească aruncată pe umăr.

— „A fost la noi în spre părțile Ardealului de unde sânt veniți mai de mult și unii creștini ai voștri din pădure, o biserică. Lăcaș al Domnului mândru, cu tindă pe stâlpi și tâmplă aurită. Avea hram Adormirea Maichii Domnului — lăudată fie cea plină de dar! La jumătatea lui Gustar se strângeau în curtea lui și pe drumuri douăzeci de sate din trei văi. Icoana cea mare din stânga ușilor împărătești era făcătoare de minuni. Găuri scobiseră în piatra dinaintea ei, ca niște cupe de rugăciune, genunchii îngenunchiaților. Dar într'o seară, preotul cel tânăr, om altminteri cu frica lui Dumnezeu și păstrător al oricărei rânduieli, a uitat, ieșind, ușa dela intrare deschisă. Stătuse înăuntru până târziu ca să primească mărturisirea păcatelor unei neveste de douăzeci de ani. Iar duhul cel rău, care atât așteaptă, o deschizătură de ispită în viața noastră, a luat chip de om și s'a furișat fără spaimă peste prag. Candelele s'au stins toate. Nu mai ardeă decât blana lânoasă dela șolduri în jos și copitele de capră ale Marelui Vrășmaș; că nu putuse să ia întreagă făptura binecuvântată. Pereții cu sfinții se ascunseseră în întuneric. Spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ziuă, când soarele a pătruns pieziș pe geamurile colorate și a întins pe lespezi covoare de lumină, din icoana făcătoare de minuni, grea de salbe și de galbeni, Maica Domnului a coborît cu Pruncul în brațe, a călcat fără să se pângărească pe razele așternute pentru ea și s'a dus. De-atunci o tot căutăm în lume. O caut și eu, pe aici și prin alte părți, și nu știu dacă are să se îndure a se lăsà găsită și înturnată".

Șefki ascultă și se minună. Călugărul, cu ciudățenia sosirii lui, cu purtarea dreaptă și viteză de om al drumurilor, cu câte lucruri nebănuite știà să povestească, îl încântă ca un basm. De aceà ținere în bătaia plesnei nu se supără, nici nu fugeà. O simțeà binevoitoare și glumeață. Nu vrea să-l doară, ci să-l ție treaz. Sub fes mai păstră închisă o sărutare pe frunte, dela datul jos din barcă la otac. Și cât îl lăudase ceaușului, venit mahmur dela pânda lui pentru trecerea lină și fără primejdii!

— „Să intrăm în Șeu, Șefki. Am prieteni aici și cine știe dacă mai aflu după aceea timp să-i văd".

Cotiră la dreapta, lăsând balta cu aburi și Dunărea galbenă îndărătul ei printre pâlcuri de sălcii și grinduri de iarbă. Din curți ieșeà fum. Ardeau turtele de tizic pentru gonirea țânțurilor. Boi mari trăgeau înaintea arilor întâia încărcătură de snopi de grâu. Copiii începuseră să forfote pe drum. Când văzură pe cei doi tovarăși, atât de nepotriviți și de rari, se strân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seră pe lângă șanț, lăsându-i să treacă, și pe urmă se luară ceată după ei. Alții, scorniți dela indeletnicirile lor, se iveau cu câte un băț în mână pe care-l încercaseră pe coastele vreunui viței sau cu vreun căruț după ei, se uitau din poartă și, fără să întrebe nimic, mergeau cu vecinii. Călugărul se oprì dela o vreme și se întoarse. Copiii se opriră și ei.

— „Ce să facem cu alaiul aista, turcule de apă, care n'ai vrut să fii pescar de oameni?"

— „Dacă vrei, om al lui Dumnezeu, să le cânt eu cevà din caval". Șefkì l-aveà în mână și-l apucă mai din jos, cu o sclipire de zeflemeà în ochi, care arătà că numai la cântare n'aveà de gând să-l întrebuințeze.

Călugărul se făcù că nu pricepe.

— „Lasă cavalul, că scoli satul. E vorba tocmai să ne strecurăm fără multă zarvă. He, copiii!" le strigă, „nu e vreunul de-ai lui Cioarec între voi?"

Copiii nu răspunseră. Dar se vedeà că nu le place o astfel de scotocire. Descopereau apoi că oamenii nici nu erau atât de străini cât arătau. Puteau și să-i spue pe-acasă și nici nu mai aveau haz. Călugărul nimerise bine. Ceata se sparse încet și ei își puturà căutà nesupărați de cale.

La casa din răspântia șleaului, cu drum scurt de baltă până în luncă, intrară. Un câine hămăì de două ori, ca un clopot de poartă, și tăcù. Nu se vedeà nimeni. Călugărul bătù cu toiagul în stâlpul scării dela foișor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Hei, Chivo, ți-au venit oaspeți!"

— „Auzi, omule, pe părintele Antim! Iți spusei eu că de cum o da paiu'n copt, Sfinția sa de loc vine".

Femeia vorbeà cuivà din ogeac, dar ieșise numai decât în prag și le râdeà întâmpinându-i. Se plecă adânc pe mâna omului bisericii și i-o sărută cu zgomot. Apoi îi luă dăsagii în brațele ei voinice cu cămașa suflecată până peste cot și-i rezemă într'un colț. Aduse, minunându-se mereu: „Ce gând bun avuși să ne cinstești pe noi întâiu! Ce-are să se bucure Gheorghe când te-o vedeà!" un lighenaș, săpun în cutie de tablă, ștergar pe braț. Ii dădù o cană și lui Șefkì, care se spălă din mână în curte. Abià acum își simțeau arșița pe piele și cărările în călcâe. Gazda scoase și un astal de șezut, la umbră în foișor. Din pătulul de porumb se ivìră doi flăcăi. Altă lume țâșnì din gârliciul beciului. Gheorghe se arătă și eì, bucuros dar lin'știt. Purtà o chebă subțire pe umeri. Îl prinsese odată o ploaie pe câmp și se alesese de-atunci cu o tuse și junghiu în dreapta pieptului. La câte o răceală nouă scuipà și puțin roșu.

— „Nu mai suferam balconul, cum îi zicem noi bugărește, fără dumneata. Acum mi-e iară drag. Imi venì mie un merac să-l fac. Intră în el de toate părțile răcoarea. Dar tot omul sfințește locul. Și-ți duceam dorul, părinte".

— Ia să nu mai vii cu „dumneata", ca pe la alde cuscru din Ciuperceni! Se vede că se duce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe la țereni, părinte! Te rog să-mi lași acum pe oaspe să guste ceva și să-l mai ierți cu vorba".

Femeia nu stătuse în timpul acesta. Întinsese o față curată pe o măsuță, primeà din mână în mână o cană de sticlă dela fântână, iar din casă câtevà ouă, un piept de pui.u, o lespede de brânză albă, un blid de caise altoite.

Șefkì se așezase pe marginea foișorului și se uità de departe la toată această frământare veselă. O mulțumire și o odihnă, pe care de mult nu le mai cunoscuse, îl făceau bun. Ar fi cântat încet, cu picioarele goale deasupra curții și cu ochii mici fără vedere, de privirea înăuntru. Parcă erà acasă, între ai lui, atunci când s'ar fi întors și el, și se bucurà în gând, pentrucă cealaltă întoarcere, adevărata, nu puteà să se mai întâmple niciodată.

— „Tu iară uiți, Chivo, că nu beau rachiu. Bade Gheorghe, întâiu să ne sculăm și să mulțumim Domnului că ne-a dat prânzul aista".

Cu vorbe limpezi și adâncite deodată de credință, călugărul cerù coborîrea de sus a binecuvântării și o împărți merindei. De partea cu umbră a foișorului stăteau în picioare copiii mari ai casei și argații. Peste capetele lor se încovoiau, sub aflarea de față a Celui chemat la acest prânz-de-taină de popas de drum, gazdele și doi, trei vecini vestiți pe furiș. Praful bătăturii făceà cruci cu umbrele de brațe. Numai Șefkì rămăsese nemișcat lângă stâlpul lui, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o podoabă cioplită care ţmeà pe umeri toată clădirea. Tresări fără să înţeleagă, la cuvântul care trebue să-l fi privit pe el:

— „Nu vă uitaţi la Eutichie al nostru. E şi nu e cum îl arată pe celălalt Faptele. Eu când l-am văzut întâiu erà de catran şi parcă ieşise din Dunăre, ca un duh al trestiei şi al mâlului. Miroseà a baltă. Acum e cu părul roşu şi stă legănat ca tânărul din Troada, cu care seamănă şi care, ascultând pe apostol, a adormit şi a căzut de pe pridvoare, dela al treilea cat. Păgân va fi fost şi acela, numai că cine treceà pe acolo atunci, în zilele minunilor, botezà cu foc. Pe-al meu l-am văzut la treabă, că doar el m'a adus. Aista nu cade! Iar noi să frângem pâinile ca atunci, şi nu ca atunci".

S'aşeză călugărul şi s'aşeză şi gospodarul. Femeia rămase în picioare, gata să pue mâna la nevoe. Ceilalţi nu se clătiseră din loc.

— „Văd că ogoarele sunt bune".

— „Slavă Domnului! Grâul are bob greu şi porumbul îl văzuşi. E pădure. Vinul, n'o s'a vem unde-l pune. De vite îţi saltă inima. Vrù Dumnezeu cu noi anul ăsta. Şi mai cumpărai dela un cumnat şi vreo treizeci de decăre arătură. Am acum mirazul pentru fata a mare, fără să-mi stîrbesc nimic din moşie. O vacă şi ţoale se găsesc ele-acolo. Ginerele lucrează prin curte şi-aşteaptă".

— „Ca Iacov la Lavan în Mesopotamia, când argăţeà între Lia şi Rahila ca să-şi ia luiş

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soață. Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și erau înaintea lui ca niște zile puține pentrucă o iubeà pre dânsa".

— „Are să-și ia, și bună".

— „Binecuvântată să fie casa cea nouă. Dacă-i puneți temelie în două luni, mă opresc la întoarcere, să-i citesc și eu câtevà foi dintr'o carte, cum spuneai că n'ar fi decât la muntele Atos".

— „O găsișì, părinte?" Gospodarul se aprinse deodată și se ridică pe jumătate de pe scaun.

— „Stai să le luăm încet. Vezi bine că am găsit-o. Și e și cu buchile de le pricepeți voi și le-am învățat și eu în tinerețele mele, acù treizeci și mai bine de ani. Sfânt lucru e cartea, care păstrează suflarea Domnului. O deschizi, și din foile grele, cu rânduri negre și roșii, vântul ei te umple ca o pădure. Domnul e în tine și tu ești în Domnul. Rătăcește iară pe pământ între ucenici. Vorbește pe munte deasupra lacului, noroadelor multe din Galileia și din Decapole și din Iudeia și din ceia parte de Iordan, cum scrie Matei la cap cinci, șase și șapte. Invață pe-ai lui cum să se roage, ca în Matei la cap șase și în Luca la cap unsprezece, și nenumărate buze de oameni și de prunci umplu după el pământul și văzduhul de Tatăl Nostru. Strigă în ceasul al nouălea: Eloì, Eloì, Limà Savahtanì; catapiteazma lumii crapă, gura ni se umezește și nouă de oțet. Și toate, numai dacă întorci foile până la Marcu, la cap cincisprezece, stih treizeci și patru, unde evanghelistul, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lângă leul înaripat, sapă cu condeiu de aramă vorbe care pătrund mai departe, pentrucă răsună prin veacuri, decât răgetul sălbatic unii".

— „Stau și mă gândesc uneori, speriat să nu cad în păcat, dacă nu ești cumvă un ucenic vechiu întors între noi", zise zâmbind slab, aproape îndurerat, cum își făcuse obiceiu dela boală încoace, Gheorghe Cioarec.

— „Sânt numai un ucenic nou și nevrednic, bade Gheorghe. Dar credința mea e tare și vreau să fiu un ostaș al lui Cristos, neodihnit".

— „Iară nu-ți închiotorași bine cheba, omule! Mi se pare că tu ești mai mirat de venirea părintelui decât alții, și-l ții de vorbă în loc să-l lași după îmbucătura asta să se așeze puțin odihnii", se amestecă femeia cu pică prefăcută, ajutând lui bărbatu-său să se scape de sfială.

— „Bată-te norocul, Chivo! Ochii tăi pândesc și gura ta umblă ca a Reveichii care născuse pe Iacov cel fără vicleșug și pe Isav cel cu blană roșie, și i-a trecut, cât te-ai șterge pe buze, pe cel dintâiu în locul celui de-al doilea, de a rămas unul, până azi vânător hrănit cu rouă, iar celălalt s'a făcut părintele Israelului. De unde vezi tu că mă plâng de neodihnă și că vorbele badei nu mi-ar plăceà? Dumnealui e mai norocos decât mine, că a putut să urce până la Sfântul Munte și să facă hagialâcul cel mic. Eu pot numai să-mi iau ca un asin samarul cu dăsagii în spate și să colind drumurile bătute ale pământului. Sunt zece zile de când am por-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nit din Sibii și să nu mă întrebați unde am să fiu peste alte zece, unde am să-mi așez capul și prin câte vămi ale cucului am să mă strecor. Dar, uite, ceaslovul cel mare l-am descoperit în sfârșit și vi-l aduc".

Din dăsagi ieși o carte mare, cu scoarțe de lemn și încuetori ferecate. Nu era un lucru de târg și nici din veacul de acum. Oamenii dela scară scărțâiră cele șapte trepte sub tălpile lor si-și căutară loc printre cei de sus, cari stăteau roată și aplecați peste foi. Călugărul citeă rugăciunea ceasului și a zilei, rar și cu odihnă, prin rândul cu cerdacuri iscodite parcă anume pentru popasuri și lăsare gândului văzduh de zbor.

Șefki rămăsese mai singur și mai neluat în seamă decât oricând, numai cu turturelele și, de sus, de unde se cățărase, cu vedenia abia ghicită a Dunărei și a puhoiului ei de apă. Nu urmăreà ce se citeà. Limba aceia de demult și de departe, de pe locuri cu mecete mari și popi mulți ai Românilor, îl legănà ca un cântec. Vorba își pierdeà în parte înțelesul. Se prindeà cu somn în pleoape și se căsnià să afle cine putuse fi și ce făcuse acel Eutichie de care pomenise omul sfânt. Apoi își uità de sine și când se trezeà, poate numai după o clipă, se mirà că încă nu căzuse. Până tresări, cu palma lui rece pe grumaz.

— „Să plecăm, fiu al lui Agar. Ziua n'a ajuns pentru noi la capăt. Nevasta lui Anton, gazda mea, m'așteaptă".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Îi petrecură toți până la poartă. Stăpânul casei voise neapărat să înhame caii la căruță. Femeia pregătise o săculeață cu de-ale gurii. Călugărul îi împăcă pe toți cu o binecuvântare și cu făgăduiala întoarcerii în două luni, și porni pe jos, cum venise, cu Șefkì alături, către Kumbair. Ceaslovul și amintirea trecerii lui, ca într'un cearcăn de aur de icoană, rămăseseră îndărăt.

Hagiul n'aveà să mai lucreze în ziua aceia. Calendarul lui se îmbogățise cu o sărbătoare. Muntele Atos spălat de Marea albastră, cu certurile Podromului dintre călugării moldoveni și cei munteni, cari nu vorbeau decât bulgărește, junghiul înfipt între aceleași coaste, fata lui cu coada ca mătasea porumbului fraged, lăsată pe spate, îi erau mai aproape. Isi țineà viața ca în pumni. Domnul dăduse pe la poartă și nu-l ocolise. O luă încet, cu teamă să nu fie cumvà zărit, pe urmele sfântului ca să-l vadă cum se micșorează pe poteci și pe lângă ape, în lumea largă. Și se opri lângă acelaș gard de răchită din margine, îmbătat ca de un vin de mirosul puternic al bălții, care se ridică într'un zbor de gâze și de berze. Rămase până târziu după ce drumeții cei doi pieriseră spre stânga, în jocul dogoarei. Mai auzeà vorba de glumă de-adineauri, care trebuie să-și fi avut ea tâlcul său: „Stai în balconul tău, bade, unde-ți vine de toate părțile răcoare, ca Zaheu în dud, cap de vameși care dijmuești grâurile câmpului! Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iată că un păcătos om al Domnului a stat azi la masa ta și casei tale s'a făcut mântuire".

Șefkì nu vreà nici să-l scoată pe călugăr pe Părăsita și de acolo în Dii, nici să intre în drumul mare. El ținù mijlocul prin ceair către grădinile Lepădaților, trecù pe sub pâlcul de mălini de pe malul din sus și lăsă pe dreapta Kirimbegul. In față creșteà mereu turla rotundă a bisericii din Kumbair. In mai puțin de un ceas aveau să ajungă.

Peste Dii păzeau trandafirìi minaretele. Soarele le bătеà dintr'o parte și le făceà parcă ușoare și străvezii. Ochii lui Șefkì căutau într'atâtea pe unul și, după ce-l găsiră, nu se mai putură deslipì de el. Călugărul își aveà de povestit pățanii de-ale lui din alte călătorii sau lucruri de-acasă, dar nu-l auzeà decât la răstimpuri, pierdeà legătura și nu se mai pricepeà să răspundă. Când își veni în fire grăbeau printr'o pădure de nalbe mari, învoalte pe la nodurile tulpinilor, care le treceau cu mult peste capete. In aerul închis și conabìu de răsfrângerea florilor, căldura se întețise. Bâzâiau albine. Erau dela stupii lumânărarului. Aveau să mai dea pe sub vișinii prin cari se spânzurase de atâtea ori cu Florea și cula erà să le steà deodată înainte cu rufele ei întinse la uscat ca niște steaguri de semnale.

— „Mi se pare că sosim. Mi-e dor să scot cărțile și să le așez undevà pe rafturi. S'or fi tescuit și ele de atâta purtat peste munți și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

peste râuri. Incepe să-mi fie greu, parcă aș sui dela Secu spre Agapia, pe la poala codrului, cu Sihăstria în fundul văii și cu turnul Mitrofanei în spate. Știi tu cât a țesut cu roabele în turn semeața tovarășe a lui Ureche, pentrucă i-au plăcut ochii unui diacon? Nu știi? Nici nu trebue să știi! Tu să știi numai atât că nicăeri nu mă opresc mai cu drag decât la ba' Anghel, unde mă scoți acum, și care are un han cum nu se află două până la Timoc sau dincolo în părțile sârbești și până la Kula și Lom. Prin multe mi-am purtat an'i și n'ai de ce să te îndoești cu ochii tăi de leuștean, rotunjiți cât îi ține plecapa, la mine. Ai să vii înăuntru și-ai să vezi!"

Când ieșiră din nalbe dădură în straturile de maci. O femee stăteà încovoiată printre măciulițile lor prăzulii și pliveà cevà cu un cuțitaș ruginit.

— „Ce faci, lele Ioană? Mai doru-te dinții?"

— „Ei, că mă speriași, părinte. Bată-i păcatele de dinți, cum îi mai ții minte? De m'ne-i mai ușor, că dacă-i uit eu, nu mă uită ei pe mine. Uite și pe Șefkì! Dar de unde ieșiți pe-acolo, peste garduri, ca oamenii ăi răi?"

— „Spune-mi numai atât, dacă ați primit cuvânt și lumea m'așteaptă?"

— „Primit și adastă, cum nu. Lăsaț'-mă numai să 'zvârl cuțitașu', să mă clătesc puțin pe mâini și să alerg înainte".

— „Ce să mai alergi înainte? Stai mai bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu noi! Om merge împreună și ne-i povesti ce-a mai fost de-acum e anul pe la voi".

Femeia își șterse mâna pe șolduri în jos, fără trebuință, ca de lutul rămas pe degete.

— „De-acum e anul? Ți-o fi povestit el tot drumul flăcăul cu care vii".

Șefkì o măsură cu ochi speriați. Ce vreà să zică sora Antonovei?

— „Aici n'ai nimerit-o, lele Ioană. Te înveninezi degeaba asupra noastră. Pescarul nopții e mai mult tăcut, ca și ceasul la care l-am întâlnit întâiu!"

— „Pescarul nopții nu pescărì toată viața. Ai aflat dela el sau dela alții și ce-mi făceà înainte să steà pustiu pe apă".

Din l'niștea de-adineauri, de tot drumul, de azi noapte, de când încărcase pe călugăr în barcă, nu se mai păstrase în Șefkì nimic. Sângele se zbăteà în el nebun, parcă vreà să scape, sub vorbele femeii din răzorul de maci. Îl frigeà privirea întrebătoare a tovarășului de drum. Cu toate că pornind se pregătise de orice întâlnire, întâia, neprevăzută, îl luà preà repede. Și chiar întâia îl lovì din plin în creștet ca un maiu.

— „Nu, n'am aflat nimic", zise rar călugărul.

— „Atunci ești un om cu adevărat sfânt. Îl aduseși îndărăt pe dungos, fără să-ți dai seama. De luni de zile se căsnește o lume să-l descopere, să-i vorbească, să-l înmoae. Și-acum vine singur, umilit, ca un câine. E fugit de-acasà fără să știe nici el dece, de pe când plecași,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e anul, dela noi. Din băiat de gospodar, ajunse sălbăticiune de stuf. Rupse inima taică-su, strică rostul unei căși. Și nu știe nici el de ce!"

Călugărul nu-și luă ochii dela Șefki. Femeia vorbea înainte și altele, dar el n'o mai asculta. Apoi se apropie, îl sărută pe frunte, în acelaș loc de ieri, își scoase dăsagii și-i puse lui pe umeri. Era ca o îmbrățișare de hirotonire, care-i înfioră pe amândoi, de fiori deosebiți. Nimeni nu zâmbea, nici chiar leica Ioana, înrăită de durerea de dinți și de frigurile mlaștinilor. Șefki se strânse puțin de greutate sau se stăpâni numai, să nu îmbrățișeze pe bătrân. Avea în ochi acum bunătatea căprie a ochilor lui Ali.

— „Iartă-mă!" zise. „Am bănuit că suferi, dar n'am fost destul de tare să și știu. Mergeam cu durerea alături și am râs. Să fim de azi ca doi drumeți ieșiți după aceeaș treabă, care împart pe din două tot ce le-aduce drumul. Acum mi-aduc aminte. Tu ești vecinul casei unde trag. Ești și nu mi-ai spus. Nu odată am vorbit pe vremuri de tine. Iar azi am fost aș'șderea însoțitorului lui Tovie către Ecvatana, cum scrie la cărțile noastre sfinte, dar fără să mă fi luminat Domnul ca pe Rafail îngerul. Credeam că mă duci tu și iată că te duceam eu. Peștele cel mare din Tigru, care era să te mânânce, l-am tras pe mal și m'am fost mirat eu, și nu tu, de ce-i luam fierea, inima și ficatul, pe când carnea o crestam și o frigeam. — Lele Ioană, tu n'ai de unde să le înțelegi toate astea și poți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-ți faci liniștită cruce! Cele vechi nu sânt moarte, ci se întorc. Altfel de unde ar veni sfatul și ce putere ar mai aveà pilda? Sântem ca apele care intră în albii făcute și numai așà pot să curgă și să nu-și risipească izvorul. Noi, cari ne-am închinat altarului, trăim întru totul după viața lui Isus. Îi știm de lungă citire cuvintele pe dinafară, iar în faptele lui ne adâncim cu desfătare. Niciodată nu ni-e mai bine decât dacă simțim cum ne sparge carnea pălmii și trece prin oase pironul răstignirii. Pentrucă oamenii nu trăesc în fiecare zi. Trăesc din când în când, în vreunul mare al lor, ființă pământeană sau Dumnezeu coborît între noi și făcut om, și apoi toți calcă prin veacuri pe urmele lui, spun ce-a spus el, fac ce-a făcut el. Lumea trăește o vreme ca să se potrivească învățăturilor lui. Până când stăpânul țăriilor socotește zodia încheiată și trimete pe altcinevà să sfărâme tiparul și să toarne altul. Oamenii se nasc atunci din nou prin el. Noi ne-am născut prin voia fiului de tezlar din Nazaret, ai lui sântem și din ce-a pus el atunci așezământ, stropindu-l cu sânge, nu putem ieși. Toate se întorc. Și așà am putut să fiu eu Azarie și să scot pe Tovie dela Ninivei, ca să găsească soție, talanții împrumutați de taică-su și vederea aistuia, mai înainte plină de albeață, de când, adormit fiind afară, păsările de pe perete i se găinățaseră fierbinte în ochi. Iar tu poți să fii, grădinărind pe-aici, Marta care așteaptă pe Dom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nul și se umple de spaimă mare, când îl zărește, că n'are bucatele gata".

— „Iartă, părinte, că-mi fac mereu cruce ca o proastă. Vorbele pe care Sfinția ta le spune sunt cu adevărat minunate. Asta cu Tovie, mai ales. Parcă ai fi în toate socotelile noastre și n'ai fi lipsit nici dela mine aseară, nici dela sor'mea alaltăseară. Despre un Tovie cu alt nume ne frământăm și noi. Și nu ne închipuiam, păcătoase ce eram, că îngerul care să-l aducă, pornise".

— „Ca să nu dăm numai din buze și să știm și ce vorbim, ar trebui să mai începi și tu, Șefkì, turcește. Eu m'am uluit de tot. Ori că m'a ajuns căldura, ori că dăsagii au fost preà grei, ori că lelea Ioana mi-a făcut vreo făcătură nefăcută, cu cuțitașul ei plin de sângele rădăcioarelor. Să intrăm iară în casele oamenilor, ca să putem fi iară ca ceilalți oameni".

Porniră pe potecă, femeia în frunte, încă mirată, călugărul senin pe urmele ei și Șefkì la coadă, plin de cărți ca un știubeiu de cântăreț de biserică. El duceà toată legea veche cu corturile lui Ismail și ale fiilor lui, coborîți dealungul Mării Roșii, și duceà Patimile Fiului Omului din Galileia, florile Sfântului Ion Gură-de-aur și înțelepciunea atâtor sfinți Părinți. Gândul lui erà departe și, sub gând, drumul n'aveà măsură. Cula răsărită la o cotitură peste șovăiala porumburilor, se legănà ca o corabie albă. Adierea mișcà pe marginea ei de jos frun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mcrr1901-1932

zele ca niște valuri verzi. Apoi se ivì dintr'o parte un corn de casă bătrână, cu grinzile negre și olanul crescut cu mușchiu. Grădina se oprì la un gard mai scund. Șefkì stătù la îndoială încă odată înainte să treacă. Dincolo se vedeà fântâna cu colac de piatră, jgheabul de vite, groparul găinilor, un car dejugat, securea rezemată de scara prispei. Numai Antonova mai lipseà, cu limba ei ca foarfeca.

— „Adineauri pică și sor'mea", zise lelea Ioana ca un răspuns, deschizând portița. „O lăsai în han. Dacă vrei intră, pân'o chem, în soba de oaspeți, părinte".

— „Ba n'oiu intrà în nicio sobă de oaspeți! Bine că oamenii sânt aici! Deacum știu eu unde să-i găsesc".

Și călcă sigur, ca la o casă cunoscută, până la ușa cea mare din dreapta, care de pe prispă dădeà în prăvălia hanului. Deschise și rămase o clipă în prag, fără să vadă. Înăuntru erà aproape întuneric. Lumina nu puteà să-și facă loc decât anevoe pe subt șatra aplecată mult dela drum, iar, câtă își făceà loc, trecând prin sticlele cu rachiuri de izmă, de vișine sau de prune din rafturile ferestrei, se colorà în fâșii verzi, roșii, galbene. Unele cădeau tocmai în fund și tremurau pe perete ca un chilim în vânt. Altele se opreau pe tabla cu zimți a cortului unei lămpi de tavan, râzând ca din dinți de smarand în mijlocul odăii. Altele se amestecau în vreo pădure de păr și învălvorau fruntea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cuivà dintr'o ceată nelămurită, cu un cerc de sfânt viforos. Ochii, până să se dedeà cu întunericul, îl descopereau cu tot ce cuprindeà în adâncime, după aceste semnale luminoase, aprinse la depărtări deosebite și mereu în alte chipuri. Călugărul le priveà pe rând, nesupărat. Lumea erà preà lipită de buzele unuia dela masă, ca să-l bage pe el de seamă, așà cum umpleà ușa, cu mâna pe clanță.

— „Fugeam cu căruțele noaptea".

Povesteà omul cu foc în păr. La mișcările capului, lumina roșie îl mângâià pe obraz sau pe gât, ca și cum ar fi pierdut sânge dintr'o rană groaznică. Mânuià graiul ascultătorilor cu stângăcie.

— „Fugeam cât puteam. Ținusem o bucată Neva în sus și pe urmă o luaserăm rasna. Roțile nu făceau zgomot din șine pentrucă pământul erà jilav. Dar alergam într'un zgomot de alte fierării, care ne împuià urechile și nu ne lăsà să ascultăm. Eram singuri cu stelele, mari, licăritoare împrejurul nostru ca niște ochi de fiare. Băteam caii cu desnădejde. Ni se păreà că sântem urmăriți de un galop de cazaci sau de un zbârnâit pe firele de telegraf ale câmpiei, care mergeau cu noi și ne legau drmurile. Atunci nevasta, care boleà pe o cergă, țipă deodată tare. Mă întorsei și o pipăii în hurducăturile goanei, care ne aruncà unul peste altul: murise. Vizitiul oprì. Oprirà și alte căruțe. Doi oameni se dădură jos și se apucară să sape grăbiți pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mântul înghețat. Eu luasem copilul dela sân și-l țineam în brațe în neștire, lângă săpători. Mă uitam ca la o treabă care nu mă priveà și nu rupeà inima nimănui. Copilul se zvârcolì prin scutece, ca și cum ar fi încercat să sară. Se zvârcolì odată în sus arc și apoi pe-o parte. Il simt încă aici, pe stânga. Parcă îl mai țiu și azi, mai strâns, cu frică. Atunci scâncì întâiu slab, scâncì mai supărat, plânse. Plângeà prin scârțâitul sapelor, în noaptea albă, și-i înfiorà și-i sperià pe toți. Fui urcat mai mult cu sila în căruță. Văzui cum îmi pun femeea în groapă și dărâmă bulgării peste ea. Vizitiul trase biciu cailor. Copilul se mai zvârcolì odată. Vreà pe mă-sa? Ce erà să se aleagă de el, curând, peste un ceas, două? Și azvârlii din fugă pruncul peste mamă. Bulgării cădeau tot mai repede. De subt ei se auzeau țipetele cărnii mele. Câini eram toți, cu inima de piatră. Le aud și azi. Pe popa Gapon cu crucea ridicată înaintea soldaților, îl văd în zăpada de Ianuarie, în Duminica roșie, ca într'o icoană de gazetă, de parcă nu i-aș fi fost și eu acolo alături. Văd și oameni zdrobiți sub copitele cailor și înțepați de săbii, fără să mai sufăr nimic. Numai plânsul ăla, mic și crud ca o floare, care rămase îndărăt pe câmp, abiă acoperit de pământ, venì cu mine întreg din Rusia și din revoluția asta din nouăsute și cinci, și mă macină".

Un plâns de femee izbucnì în suspine mari.

— „Sărace Vasile Ilici, sărace!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Hai taci, fată!" zise un glas aspru și un om înalt se sculă din umbră.

„Uite pe părintele Antim. Ce faci, călugăre? Indrăsnește!"

— Bine te-am găsit ba' Anghel, și pe ceilalți toți. Domnul fie cu voi și binecuvântarea lui asupra casei aistea".

— „Căzuși bine, părinte. Altfel trebuiă să auzim bocetele Ancăi și poveștile muscălești de-o căpeică bucata, ale lui Vasile Ilici. Nu scoate nici rachiul pe care-l bea! Ia șezi pe scaunu-ăsta, rogu-te. Și spune-ne ce mai e pe la Neamțu, pe la mânăstirea cu Maica Precista făcătoarea de minuni?"

Și ba' Anghel trase un scaun și-l șterse cu mâna lui scorțoasă. Vorba îi sună uscată și luătoare în râs. Uscat și luător în râs îi erà și obrazul ras proaspăt, cu mustățile țepoase, pe care le netezeà din când în când cu dosul palmei, fără să aibă de ce, ca scaunul de adineauri. Numai ochii rămași tineri se deschideau în înalt sub sprâncenele viforoase, ca o tufă de liliac înflorit într'o poartă cu streașină de șindrilă. Ii adusese dela Jii ca băiat acum patruzeci de ani, în căruța cu cergi albe a părinților plecați în pribegie. Cu umezelile și ascuțirea lor neîntreruptă, ei arătau o bunătate ferită și înfrânată.

Călugărul întinse mâna. Ba' Anghel o apucă repede și dădù s'o sărute, dar nu fu lăsat. Din umbră își făcù loc și se lăsă la genunchii sfinți, Anca lui Anton, mama Floarei, a lui Florea și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a Petriei, cu marama vărgată încă la gât, cum picase de pe drum.

— „Scoală, femee, că încă n'am fost la Ierusalim. Vezi mai bine de Șefkì, care mi-a adus dăsagii cu cărți sfinte. Am în ei și icoana Cuvioasei Paraschive, cum ai cerut-o, schimnică, după tipicul nostru bizantin, și nu bucălată și trandafirie, cu coadele galbene în testemel, ca mucenicele care vă vin dela Kiev. Cuget s'o slujesc și s'o așezăm în bisericuța din pământ a lui Matei Voevodul. Poate că odată, în vreo oprire la București, să deschid ochii Domnilor de-acolo și să câștig pentru voi acel locaș vechiu, zidit de-a noștri și împuns tot de sulițele necredincioșilor".

— „Șefkì, unde-i Șefkì? Drăguța de cuvioasa Paraschiva! Vai, părinte, cum să-ți mulțumesc? Dar cum nimerì el aici?"

— „Despre necazurile lui vom vorbì două cuvinte la urmă, numai noi doi și el", zise călugărul, îndemnând-o să se ducă.

Anca se zăpăcise deabinelea și se strecură către ușă vorbind fără șir.

Rezemat de ușorul ei, subt încărcătura de cărți și icoane, stăteà Șefkì. Femeia se oprì înaintea lui ca înaintea unei arătări. Se temeà să nu piară.

— „Dar ornicul meu ăl mare, cu sfinții de toată ziua, sosì, părintele?" întrebă alt glas, apropiindu-se.

— „Ce, aici erai, Dinule? A sosit și ornicul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mare și au sosit și mineele pentru Kirimbeg, cazania Sfântului Vasilie pentru Gânzova, bez cărțile de învățătură pentru cele sălașe de băeși din Țara sârbească".

— „Parcă ești Sfântul Cristofor, de care ne vorbeà pe vremuri popa unit. Treci Dunărea și alte ape și ne aduci pe umeri pe Isus", zise cu glas puțintel logofătul de strană din Kumbair.

— „Pavele, tu tot cu slăbiciunile tale ai rămas? Eu în rătăcirile mele am fost la Blaj sau la Cluj și am intrat prin casele de rugăciune lipsite de podoabe ale lui Luter, prin Sibii și aiurea, pe la cei cari își pun păcatele ca pe un măgar pe Cristos, să li le ducă el, că de-aceea a fost trimes, și ei, curați și sprinteni, să-și vadă de treabă cucerind lumea. Învățați mai citiți decât noi și ostași buni ai bisericii i-am fost cunoscut pe cei de-acolo. Nu m'am sfiit, călugăr nedăruit ce mă găsesc, să stau cu ei la stat prin bibliotecile cu nume mari sau prin trapezele cu ziduri de cetate. Dar tu, cu dragostea ta față de cele mai răsnite oi ale Evangheliei, mă covârșești. Ce făceam eu erau numai niște plimbări și agape frățești, pentru care starețul și duhovnicul meu mă ceartă la fiecare mărturisire. Tu bați drumuri apostolice și te gândești la o unire care mă sperie".

— „Are să-mi iasă cartea pe care o dădui la tipar în Dii și ai să vezi atunci mai bine ce cred. Dar chiar dacă ar fi să mor logofăt de strană sau ascultător cu luleaua de mucărit lu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

minile de sub sfeșnice, clopotar, îngrijitor de morminte sau cerșetor cu săculeața, și să nu mai ajung la drepturile mele preoțești, cum mă amenință Vlădica, și tot n'are să-mi intre în cap că, oricât se depărtară ei unii de alții, creștinii de orice rit, n'ar fi o singură obște, trup văzut al lui Isus, sfântă și sobornicească biserică, una! — Lasă că nu m'aprind și țiu eu seamă și de ăilalți! — Știu că ei ar fi gata, așà cum îi vezi, Oltenii noștri, puși pe altele decât pe ale sufletești, să mă toace cu ciobârneacele cum le-aș ieși în ușa altarului, cu odăjdiile dinainte de se sfărâmară icoanele la Țarigrad, dar nu pot altminteri. Sunt și eu Oltean ca ei, și când îmi intră cevà în cap trebue făcut".

— „Puteà să-ți intre altcevà".

— „Bine, bine! Vezi numai că ai să te duci la Bregova. Acolo se pripășiră de astăprimăvară doi băeți veniți de peste Mare. Ăștia nu cred ca niciunul din noi. Făcură școală de biblie și osul, pe care noi îl tot sugem și dupăce nu mai rămase carne pe el, ei știu să-l bată și să scoată măduvă neașteptată. Ai să asculți ce propovăduiesc. Și ai să asculți mai ales câți îi urmează de pe acum".

— „Când te-i duce la Bregova, decât să te întâlnești cu pocăiții lui Pavel..." apucă să-i spue hangiul.

— „Pocăiții mei începură mai de mult să se strecoare și în Ardeal, prin părțile Ardealului, și părintele Antim are să-i întâlnească așà sau așà..."

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Ai să mă lași să vorbesc și eu, Pavele?" făcù țeapăn ba' Anghel, zbârlit deodată și cu ochii puși ca două sulițe pe logofătul de stranâ. "Când te-i duce la Bregova, vezi de te abate pe la un lucru mai de minune decât pocăiții lui Pavel. Sânt pe râulețul care iese din niște cișmele de sub Gânzova șapte pâlcuri de sălcii și de mălini. La fiecare pâlc de sălcii și de mălini stă câte o moară. Una din ele e a noastră și în ea ai să găsești pat și masă, la o parte de priviri. Cum pot ele de șapte ori să-și dea din roată'n roată un pumn de apă și să miște cu el atâtea pietre ferecate, nu cred să fie minte să priceapă. La una din mori, apa, și așà, puțină câtă e, piere cu totul. Mustește ea mai încolo și se alege iară, într'o albie cu pietricele de var, dar în locul ăla nu se mai vede nici de cuș. Numai pământul e umed și mincinos. Dacă pui piciorul îl acopere cu răcoare și fuge încet subt el. Când vrei să-l tragi, nu mai poți. Sub talpă te suge, iar pe țârloiu urcă un inel rece. Sare cinevà să te scape, fără să se apropie cumvà de tine, bine; nu, te duci, și dus rămâi. Zilele trecute își pierdură în gaura aia de noroiu niște băeți din Balei un bou. Intinseră ei blăni deasupra, aruncară cu arcanul pe după coarnele vitei, îi rupseră picioarele, ajutând-o: de geaba! Dacă te duci cu Florea al nostru, cum auzii că e vorba, ți-arată el locul. Și dacă întâlnești pe pocăiții lui Pavel, dă-le drumul pe lipiciu-ăla, la fund. Poate se întorc la el și-i spun ce găsiră acolo".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Ocoliți Ciorocălina, dacă luați drumul Gânzovei", zise un glas subțire de femee, tocmai de lângă peretele dindărăt.

— „Dar ce e în satul de douăzeci și cinci de case, Florentinova?" întrebă călugărul.

Florentinova, către care se întorsese cu scaunul, acesta, nu mai apucă să răspundă. Ușa de la uliță se deschise de perete și soarele puternic al după amiezei năvăli întăuntru cu suluri de pulbere luminoasă. Acum se deslușì tot soborul, de după mese și de pe lavițele dela spate, oameni amestecați, târgoveți, femei și mai cu seamă săteni. Trei inși noui intrară, cu părul mare, retezat pe frunte și la ceafă. Intrară la rând, de aceeaș înălțime, la aceeaș depărtare unul de altul, cu aceeaș umbră între ei și aplecându-se deopotrivă sub pragul de sus, deși, chiar drepți rămași, nu l-ar fi lovit. Erau cei dintâi trei epitropi ai bisericii. Negreșit că-i mânase încoace vorba Ioanei, care se simțeà pe-afară, umblând și punând la cale. Erau cunoscuți vechi ai călugărului și își dădură binețe bucuroși. Ba' Anghel le împinse înainte o măsuță joasă, cu păhărèle pline de o zeamă gălbioară.

— „Luați că e rachiu de cocoane, cu ananas și alte dănănăi în el, bun de bătârni".

— „Nu uità, ba' Anghel, decât să mă ispitești cu spìrtul dumitale, să-mi pregătești un fedeleș de apă, cu toarte și țâțână bună. Eu mâine pe la ceasul aista gândesc să plec. Dacă vine Florea cu mine, l-încingi pe băiat cu el".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Șefkì, în colțul lui, simți că-i pune cinevà mâna pe dăsagi. Rămăsese până acum acolo, cu ochii mari în odaia hanului, fără să se gândească să-și lase jos povara. Erà o lume nouă, aceea în care căzuse. De unele lucruri și de unii oameni de-aici auzise numai din zvon. Drumul lui fusese mai mult furiș, împrejurul hanului, peste garduri și prin grădini. Pe bătrânii aceștia în alb, ca tăiați din piatră, abià dacă-i zărise de departe. Ba' Anghel îl sperià cu singur numele.

Când se întoarse, văzù pe Antonova. Anca îi stătuse toată vremea alături, fără să cuteze să i se arate. In mintea ei Șefkì erà fugitul, pe care ai casei și poteri puse pe urmă, nu-l putuseră prinde. Pescarul cu părul galben își croise o viață a lui, depărtată și grea la descurcat. O milă nouă de Umurlì o cuprinse, privindu-l din preajmă și nevăzută, pe flăcăiașul acesta voinic și ars de vânt, care abià dacă mai aduceà cu copilul de-acum un an. Cum să ajungă la el și cum să-l ție? I se îngrămădeau zece începuturi deodată în gură. Dar dacă, la vorba ei, simțind ce i se pregătește, ar fi sărit ca din arc și s'ar fi oprit drept în răchitele și între lotcile lui? Niciodată, dela fugă încoace, vreunul de-ai lui nu se găsise așà de aproape de el.

— „Dragă Șefkì, lasă jos dăsagii".

Voise să zică altcevà și se mirà și ea de ce ieșise.

Șefkì tresărì, se uità pe el, văzù dăsagii și-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scoase. Nu știa unde să-i așeze. Anca îi arătă o firidă în perete. Îi tremurau picioarele. Îi era frică de urmare.

— „Bună ziua, Șefkì".

Șefkì o privì lung.

— „Bună ziua, Antonova".

— „Auzișì ce zise părintele: aduseși și icoana mea. Îți mulțumesc". Se prindeà vorbindu-i ca unui domn și cerându-i aproape bunăvoința. Nu știà dacă trebuià să-i fie necaz ori să râdă, dar nu puteà altfel.

— „N'o adusei prea de departe".

— „De mâine ai să scapi. Trimet pe Florea călăuză și ajutor. Destul bătù el drumurile cu hoții de cai în Sârbìa și trecù Timocul înot, cu unda subțioară, ascultând fâșiitul malului și cotind după zgomot. Să-și spele acum păcatele alături de omul sfânt. Ajunsei și eu până la Mocraina, dela Bregova, acolo, unde mai marele gării, unul Ristici, pusese să tae pomii ca să nu mai aibă umbră Românii din satele dimprejur și să se mai îndemne să vie cu trei, patru ceasuri înaintea trenului, dela Negotin sau dela Zaicear. Ne deprinsese limba, bată-l, și numai rău și nărod nu erà. Dar plugarul, ca plugarul. Îi umpleà locul de dăsagi și de traiste și, de unde se sculà, lăsà coji și semințe de lubeniță. Și-i dăduse gândul ăla hain prin cap, de stă fără bătae de frunză, în inima câmpului".

— „Vine Florea aici?"

— „Vine, da. El te căută și ieri în bazar, dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu te arătași. Nu știu ce fu între voi acum e săptămâna și tare îi erà dor să te vadă. Tu îl cunoști! Il mai are și pe dungosul ăla de Vanci cu el! Cum e mai nimerit ca să-mi rid ce toată mahalaua în cap! Altfel erà când vă aveați voi bine! Il mai țineai tu. De când plecași, multe nu mai sânt cum trebue în ulița Cerșiei-mici".

— „Ascultă, Antonova. Eu nu cred că Florea ar vreà chiar atât să mă vadă. Uite ici!"

Și își deschise cămașa la piept. Urme de răni nebune, ca un joc de copil cu condeiul, îl brăzdau în toate felurile. Dela câte un loc, de unde ghiara trăsese, lipseau bucăți mari de carne. Anca se înfrigură și își înălță ochii la Șefkì. Ochii pe cari-i întâlnì erau însă plini de zâmbet.

— „Bietul băiat! Și cine te spălă de sânge, te unse și te legă? Singur, în bălțile-alea blestemate?"

— „Rănile astea mi le făcù el și cu Vanci. Le vezi, sânt aproape cojite. Carnea uită. Uitai și eu".

Zise, mai adânc și mai prelung, și se închee la loc.

— „Auzii eu cevà de niște pui de erete. Dar cum îți făcură băeții rănile? Poate din alta să ai necaz pe ei. Cât înțeleg, tu te apucași să vâri puii luați din cuib, în sân. Ce erau să facă decât să te zgârie? Mă mir că nu te gândișì".

— „Vezi că nu prea fu cum zici, Antonova! Puii nu-i băgai în sân decât la urmă, când Florea și Vanci mă țineau deasupra șanțului și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu mai trăgeau. Vream să mă agăț cu mâinile de bedèn și să ies singur. Trăsei din cămașe puțin afară și lăsai puii acolo, într'un fel de groapă, ca să steà așà și să nu m'ajungă. Tocmai atunci ei deteră drumul. Dar nu-i nimic. De asta nu le port nici o pică".

— „Tu ai tot inima bună pe care ți-o știam, Șefkì".

— „Antonova, îmi cerură băeții atunci cevà. Mi-o cerură pentru a nu știu câtea oară. Nu-ți mai spuiu ce. Nu e vreun lucru mare. Dacă nu Florea, Vanci nu se poate să nu-și aducă aminte. Ca dovadă că uitai de pozna lor, zi-le că sunt gata să le fac ce-mi cerură".

— „Bine, dragă Șefkì, le zic. Le trimet chiar acù vorbă să vie. Nu știi cât m'aș bucurà să te legi iară de lucrurile de care te rupseși de un an de zile! Și mult aș da să mă pui să chem și pe alții, nu numai pe Florea și pe Vanci".

Anca ieșì repede, aproape încurcată. Ea, așà de bună de gură și de desghețată, se temeà că spusese prea mult și nu nemereà vorbele. Pusese atâtea la cale despre Șefkì, toată săptămâna, și mai ales de ieri încoace, de când văzuse că nu mai are de gând să dea prin bazar! Se învinovățeà că nu făcuse destul înainte. Cum putuse să lase o fată fragedă, ca Umurlì, nedumerită de ce se petreceà cu ea, și pe un om haihui, ursuz și stângaciu, ca Alì, să încerce singuri desnodarea unei atât de încâlcite trebi? Se uitase numai de peste gard, cum li se dăra-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până rosturile, își frânsese și ea câtvà timp mâinile și apoi se culcase pe urechea aia. Nu simțise că alături fierbeà o durere mai grea. Abia întâmplarea cu băeții și purtările tainice ale lui Viciè îi trăseseră pânza de pe ochi. Și i se păreà acum că toți știau mai mult decât ea, și Florica ei, și vecinii, și Șefkì, și trebue să se ostenească îndoit, ca să-i ajungă, lar el stăteà înaintea lor, ca o pasăre sălbatică bălană, cu alte obiceiuri, și ei căutau s'o prindă și să-i bage piciorul în inel, întinzându-i pe palmă nade mincinoase. Să nu bage numai de seamă, să le tragă un cioc de fier prin oase și să-și ia zborul, răsturnând tot împrejur cu aripile furtunoase!

După plecarea Antonovei, Șefkì se rezemă ca înainte de stâlpul lui și se uită iară în odae. Erà liniștit ca după orice punere de treabă la cale. Aștèptà.

Călugărul tocmai se întorceà dela cei trei epitropi, cu cari vorbise până atunci și căutà din ochi pe Florentinova. Florentinova erà o fată puțintică, răsărind ici, răsărind dincolo, totdeauna urmărită de o nevoe. Tată-său se trăgeà poate din satul de piatră de pe Dunăre, al cărui nume îl purtà, dar așezat de mult în Dii luase acolo slujbe de ale stăpânirii și se ferise să mai spue cuivà că e Valah; la fel fetele lui, că sunt Vlaince. La moartea lui, copilele, două, crescute pentru alt traiu, se treziseră fără nimic și se apucaseră de orice, ca să scape. Scriitoare pe la poștă, învățătoare prin sate, sau pierite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câtevà luni prin alte orașe pe la rude închipuite, rămâneau la fel de șui și de aprige. Aveau un simț rar de adulmecat întâlnirile și praznicele, unde puteau să se arate între oameni și, ca o cinste făcută acestora, să se ospăteze. De multe ori nici nu mâncau decât dela un praznic la altul. Se fuduleau ca niște regine și sărăcia nu le umileà. Le împiedecà mândria. Nimeni, afară poate de Anca, nu le văzuse acasă. Iți făceai loc printr'o ușiță deschisă într'o poartă de lemn, mare cât depărtarea între cele două clădiri de care se rezemà. Săreai ca pe un pârleaz pragul de jos înalt până la genunchi. Partea întâia din curte erà oarbă, între două dosuri de casă netencuite. Fàceai la dreapta prin gunoiu vechiu. pene de gâscă răvășite, talaj ud și putrezit, scamă de pustiu. O scară lipită de zid începeà, cu trepte lipsă. Ferestrele dela pământ, unde fusese poate pe vremuri o tâmplărie, erau bătute în scânduri. Florentinovele ar fi fost în stare să vorbească și de acolo, de pe pridvorul spart, cu ostrețe de pălimar numai din loc în loc, oricui ar fi întrebat de jos de ele, cu aceeaș măreție. Călugărul le întâlnise de multe ori și le cunoșteà bine.

— Și de ce ziceai, Florentinova, să nu dăm prin Ciorocălina?"

— „Poate unde e numai câtevà căși acolo, ca o caraulă", zise logofătul de strană. „Ea nu trece de douăzeci și cinci de căși. Iar, când trece, ăi de trec mor, și Ciorocălina rămâne iară

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cu blestemul ei și cu ale douăzeci și cinci de căși, câte trebuie să aibă".

— „Nu de-aia", răspunse repede Florentinova, și-și strânse pe sub rochiță umerii ca de friguri. Ne duserăm acolo cu soră-mea, călare, acum câtevà zile. Ea fu numită învățătoare în sat și vreà să-l vadă, și să vadă cum e școala și locuința. Dacă nu erà să-i placă, stăteà mai bine acasă sau plecà iară la ruda noastră, la doctorul, în Craiova. Lumea ne primì bine. Ne ieșiră înainte primarul, țăranii, se făcu praznic. Erau veseli parcă nu-i mai călcaseră oameni. Mâncarăm, băurăm, văzurăm ce-aveam de văzut, le mulțumirăm și încălecarăm de întoarcere. Pe lângă cai ne însoțeà toată Ciorocălina cu pâini și colaci și ne rugà să-i luăm. Și când ne uitarăm râzând la ei, abià atunci văzurăm că erau cu ochii plini de puroiu și cu obrazul de bube vinete. Mâinile care se întindeau la noi, întindeau cu pâinea și colacii, și vărsatul negru. Izbirăm caii în pântece și fugirăm țipând. Când căutarăm îndărăt tot satul mișcà din steguleţele roșii puse la cele douăzeci și cinci de căși, pentru fereală de boli lipicioase, iar femeile și bărbații strigau după noi cu brațele încă ridicate. Plânserăm toată noaptea în așternut și a doua zi nu știurăm cum să ne îmbrăcăm mai repede, dârdâind toate, ca să alergăm la altoit".

— „In fiecare primăvară se umplu satele de steguleţele roșii ale scarlatinei și bubatului, iar spre vară se înalță cârdurile de țânțari și de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

muște, care aduc din Dunăre frigurile. Oamenii sunt învățați și Dumnezeu îi apără", vorbi logofătul ca o mângâere, dar cu mintea în altă parte.

— „Le vom duce noi cuvântul care mântue", răspunse călugărul, privindu-l cu stăruință. „Ce pot să însemne toate bolile aistea vechi și suferințele de azi, alături de veșnicia lui senină? Doftorii de suflete ne lipsesc, și drumurile dela cer, pe care umblă ei, sânt cele grele! De ceilalți, dacă nu poartă de grijă azi Chezarul, are să poarte de grijă mâine și steagurile roșii scoase în calea molimii au să cadă într'o singură zi. Steagurile negre ale împietririi de inimi și ale diavolului, fâlfâe pretutindeni. Ca să le dăm pe ele jos, sântem noi aici, Pavele! Și mai bine te-aș vreà clopotar, care să tragă toată ziua clopotele primejdiei, decât preot cu cartea ta cea nouă, de unire a credințelor, în mână".

— „La Roma ca și la Țarigrad, Isus e unul, și una cartea cu învățătura lui".

— „Eu nu vreau să mă războesc, logofete, cu părerea ta. Aproape îmi place că te aflu tot unde te-am lăsat. Știu că în sufletele în care o rătăcire sau un adevăr sunt zdravăn înfipte, cine dărâmă, greu poate să așeze altcevà în loc, ci lasă răni și ruini. Numai că ce sfătuiești tu e o nouă depărtare de Ierusalim. Alături de alte erezii, o nouă erezie. Lângă atâtea biserici de târguri și de înălțimi, un paraclis mândru și sălbatic de baltă. Credința noastră e cea de demult, cum au primit-o dela apostoli sfinții pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

rinți și ne-au dat-o moștenire. Ea e bătrână ca noi, cu bărbi lungi, aproape de Dumnezeu, tare pe litera dela început și pe tipic, fără adânciri și fără ispite..."

— „Nici eu nu zic altfel".

— „Bine, lasă-mă să vorbesc! Alții au pus-o pe a lor să umble pe pământ, au dus-o mai departe, au subțiat-o. Sfinți noui au umplut calendarele, mânăstiri au cugetat și au învățat învățături cu alte tâlcuri, știința crucii s'a luat la întrecere cu știința lumii, cârja a vrut să se facă sabie și rugăciunea pentru Dumnezeu lege a vieții de aici. Din toate n'au ieșit decât o oboseală și o sete de Cristos, care, ca să se potolească, umblă, cum umbli tu, după o întoarcere la curățenia dela început. Noi n'avem trebuință de nicio întoarcere. Unde sântem e bine și putem să rămânem. Ieslele cu pruncul iată-le lângă noi, și lângă noi drumul pe care Domnul abiă ieșit din mormânt, calcă necunoscut între Simon și Cleopa, către hanul din Emaus, al destăinuirii. Intre el și noi nu mijlocesc decât cei ce l-au văzut, și câțivă schimnici și visători, mai mult ai deșertului și afară din biserică. Biserica, cetatea celorlalți, cu oști de călugări sau de doftori după ziduri sau în înaltele ei școli, la noi n'a putut să se nască. Biserica a rămas o săracă poartă, cu ușorii mâncați de cari, numai de trecere, dar de trecere către cer. Credința duce pe sub aceà poartă!..."

— „Atunci ea ar puteà să-și aleagă și alte porți decât aceea a bisericii?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „De ce vrei să mă abați, Pavele? Tu știi ca și mine că la noi credința s'a amestecat cu viața, și uneori ca un vrej scump nu s'a sfiit, în ridicarea ei, să se împletească pe după erezuri. Numai că vrejul se deosibește ca aurul și vrejul nu-i strică. El amintește de timpul strămoșilor dintâiu, de când pe alte tărâmuri, peste Mare, Scriptura legii celei vechi abiă veneà anevoe cu Macaveii către deșertul unde Ioan se brăneà cu mierea viespelor. Ceeace a fost se păstrează în ceeace e și firul care s'a tors de aceleași degete veșnice nu s'a rupt. De aceea și eu, care nu sânt un om al bisericii ci un om al credinței, viu cu cele mai bune azime ale ei, pe unde ele lipsesc mai mult. Sânt supus chezarocrăesc, dela sfânta mânăstire a Neamțului, pentrucă noi de mânăstiri n'am fost învredniciți, și pogor la voi, ascultători de stăpânirea dela Sofia, trecând pela frații noștri slobozi de peste Dunăre, cum aș trece pe la ceice se închină Țarului tău, Vasile Ilici, sau cum am să ajung pe săptămâna cealaltă la descălecații prin plaiurile sârbești. Toți stau de vorbă cu Dumnezeu în acelaș graiu și oriunde răsună el sântem acasă. Cine m'ar prigoni pe mine ar prigoni cuvântul, și cine l-ar prigoni pe el, l-ar prigoni pe Dumnezeu, iar cine prigonește pe Dumnezeu nu lasă în urmă nici pulbere. Eu leg de trecut și ies din Evanghelie, Pavele!"

Toți ascultau. Călugărul nu se încălzise, dar nu mai zâmbeà. Vorbise anume pentru logofătul de strană, cu toate că se sileà să nu pară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In odae lumina scădeà. Pe o poliță un șoarece mic ieșise pe marginea scândurii și mustăceà la oameni, cu ochișorii lui ca două alice.

— „Uite la el! Noi facem zdăniile cu cheltuială, și șobolanii stăpânesc geaba!" strigă o femee în rochie cu flori, de târg, atunci intrată prin fund.

— „Șobolanii mânâncă din averea mea și tu n'ai să te amesteci, barză!" o tăè ba' Anghel, supărat că spărsese cu glasul ei liniștea. Dar „barza", cum îi ziceà moașei satul, aveà pliscul rău și nu se dădù bătută.

— Să-l vezi, părinte, pe ba' Anghel, când adastă pe la ușă vreun nou nepot și eu sânt înăuntru și i-l primesc. Atunci nu se mai strâmbă la mine ca acum, când dau după un șoarece, să nu mă amestec. Mai bine mi-ai pune și mie o bucată de pastramă și un păhărel, ghiuj ursuz ce-mi ești!"

— „Babă Leanco, tot așà de ascuțită ai rămas?" o înteți binevoitor călugărul.

— „Tot, și mai supărată încă pe bărbați. Săracele femei, câte mai văzui și anul ăsta suferind sau murind pentru ei! Când e vorba de ținut gospodăria, ele! De făcui copii, ele! De îngrijit de ale sfinte, ele! Zău că nu mai știu la ce e bun bărbatul! Eu nu-l întâlnesc decât în cârciumă sau când e de înfruntat o femee bătârnă".

— „Sau când e să-i pue pe taler de lemn o bucată de pastramă grasă de capră și un pahar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de vin înainte, ou fără plod ce-mi eşti!" o întrerupse ba' Anghel, bufnind şi făcând ce ziceà.

— „Nu ştiu zău, părinte, la ce-ţi mai pierzi vremea să le spui lucruri sfinte bărbaţilor! Posturile noi le ţinem, pomenile noi le facem, bisericile noi le umplem. Noi aprindem candelele la icoane şi punem pe Tatăl-nostru în gura copiilor. Biserica o duce femeia pe umeri. Dacă i-ar scăpà ei, nu bărbatul ar sări s'o ţie. Creştini nu mai sânt nici câţi pe vremea întâelor Rusalii, ale lui Sâmpietru. Creştinele acopăr pământul, ca Amazoanele din Alicsăndria, într'o luptă de fiecare zi cu păgânii, cari sunt bărbaţii lor".

Ba' Anghel nu zise nimic şi deschise numai uşa. La casa de peste drum tocmai se întorceà la cuib, în împletitura de coceni şi de răchită de pe cutrupiş, o barză. Clămpăneà osos şi des. Oamenii râseră. Moaşa întoarse spatele uşii şi hangiului şi se aplecă spre gustare.

— „Eu vă ascult pe toţi", zise Dinu Chilipir din Coşava, un prieten vechiu al lui ba' Anghel, „şi mă tot gândesc ce păcat că Românii de dincolo nu-şi întinseră ţara şi peste cotu-ăsta. Sarea e la ei, gazul la fel, blănile nu mai puţin. Şi sufletul nostru e tot acolo. Noi sântem nişte bieţi catâri. Azi luăm dela Bugari una, mâine alta. Câte se schimbară numai de când trecui eu în Cetatea, cumnat-de-mână de doisprezece ai! Trebue să fi fost băetan frumos şi deştept, cu limba mea iute şi cu ochii albaştri, cari n'a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

veau ațele roșii de azi, ca de smalț plesnit. După ce fârși nunta, la trei zile, nu vrură să mă mai lase îndărăt și mă băgară acolo în școală. Până atunci nu știam buche. Și-mi căzù cartea așà de dragă, dar mi-erà și de casă așà de dor, că peste un an fugii, învățat, încoace. Cu cât apucai în anul ăla în Cetatea și cu cât mai citii eu singur, sunt învățător la mine în sat de patruzeci de ai, mii de copii mi se vânturară prin mâini și nu mă pricep să zic după atâtea petrecute decât, ce păcat că țerenii la vremea aia nu-și întinseră țara și peste cotu-ăsta uitat!

— „Să se fi întâmplat cum zici tu, Dinule, Ion Desculțu trebuià să se lase ieri mai jos pe Dunăre", râse mânzește ba' Anghel.

— „Eu știu că n'am să mă bag la școala ta, bade Chilipir", zise de pe laviția lui omul, săltându-și sumanul petecit pe umeri cași cum s'ar fie pregătit de plecare. „Pentru boala mea sânt mai bune leacurile muscălești ale lui Vasile Ilici. Și când s'o înroși într'o noapte tot malul de dincolo să vă gândiți la îndrumările pe care le primii aici. N'am să mor până nu le-oiu întoarce-o cu vârf și îndesat ălor de mă goniră dintr'ale mele și-mi lăsară copiii și nevasta la mila satului".

— „Ioane tu vorbești ca un tâlhar de drumuri. Pune cuvintelor tale de ură zăbală și, dacă n'ajunge, ia biciul și te lovește", îl înfruntă călugărul.

— „Părinte, ăl mai mic dintre copii mi se jucà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în praf lângă poarta casei, când mă luară vechilul cicocoiului cu doi oameni la curte, pentru nu știu ce blestemate de învoeli. Bătură la mine ca la făsui, de geaba. Ce-mi arătau în condica lor nu erà drept și cât mă scoteau dator nu puteam să cunosc, sau mă robeam tot anul viitor. Și pe când le ziceam, cu pumnii după ceafă și peste gură: stați, mă oameni buni! dați mai cu milă fraților! dar, fir'ați ai cutăruia, n'ăți vreà să mă schilodiți? ei își căutau de treabă. Până mă repezii la gard, plin de sânge, smulsei o șipcă și, când mă învârtii odată, ia-i de unde nu-s! Trăsei de necaz și în vreo trei geamuri dela conac și o luai spre Dunăre. Copilul erà tot în praf și se uità mirat la mine. Intrai în casă să-mi iau cevà și nu nimerii decât sumanul ăsta, că în vânzoleală mi se ferfenițise cămașa de tot, și cavalul dela grindă. Jandarmii și argații erau pe urmele mele, cu frânghii ude. Sunt trei zile de-atunci. Nu mă născui tâlhar, ci băiat de gospodari. Alții mă făcură tâlhar".

— „Știu eu pentru tine niște pietre cu tufișuri deasupra Ohridei", se băgă în vorbă încă cinevà din ceata tăcuților. Picioarele lui lungi întinse sub masă mișcau pe când vorbeà ca din clopoței fără sunet din iminei negri foarte adusi, cu ciucuri mari de ață în vârf. O mână se oprise pe mătănii, iar alta căută cevà în seleaf. Minteanul flocos îi ajungeà până la marginea fustanelei: „Dar cavalul poți să-l lași liniștit cuivà de aici. Din alte unelte cântăm noi pe munte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

când se arată jos, pe drumul lat abiă cât încape o căruță de poștă, vreo caraulă de arnăuți sau de Cerchezi dinspre Corcea. Hai să fii macedonean cu noi! Peste trei zile mă întorc. Te fac ajutor de chirigiu și într'o săptămână ai să vezi Presba și oamenii noștri veniți să scoată din dăsagii de pe caii de tovar praful și plumbii de pușcă. N'o să-ți pae rău! Ți-o spune Apostol Doda. Ce le făcură maimuțele galbene Muscalilor putem să le facem mai bine noi, Turcilor, și să scăpăm de ei Macedonia și pe creștini".

Ajuns aici Doda își oprì jocul ciucurilor de scamă și se întinse înainte pe masă, descoperind bine sub colțurile ilicului brâul puternic până sub coșul pieptului. In el erau umflături care puteau da de gândit și unde o mână deprinsă găseà repede la o nevoe, ce-i trebue. In mijlocul odăii venise ușor un turculeț, ca la o chemare. Erà un băiat bălaiu, cu fesul roșu pe un păr ca un scul de mătase încurcat, încurcat ca de degete de fată, care s'ar fi jucat în el. Ochii lui nu vedeau decât pe Ion Desculțu, care-și aduceà din când în când, cu aceeaș mișcare smucită, sumanul pe umeri.

— „Uite-ți cavalul, bade Ioane".

— „Il dădui pe un pește într'o zi de post și nu mai e al meu. Dar tu de unde ieșișì?"

— „Auzii de-aseară că nu luași altcevà de-acasă și ieșii din baltă să ți-l aduc".

— „E crestat și ars de mine într'o varà la oi. Eram flăcău cevà mai răsărit decât tine. Câte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cântece mai curseră prin găurile lui! Pe urmă, ia, mă cutrupiră necazurile și din brâu, cavalul suì la grindă. Numai iarna, când bufneà moș-crivăț prin pod și guiță ca purceii de-o lună, ridicam ochii și dam de el. Il luam, îl încercam, dar nu mai ziceà ca pe vremuri. Răgușise lemnul, iar sufletul din mine nu mai erà ca argintul, să-l curețe. Il puneam la loc și mai treceà un an. Până venì furtuna asta și plecai, fără să știu cum, cu el în țară străină. Ține-l tu, băete, e mai bine".

— „Și eu am să plec în altă țară. Ție-ți aduce aminte de acasă, unde ai să te întorci".

— „Când m'oiu întoarce eu, n'are să-mi mai ardă de cântat. Pe multe căși de ciocoi are să bată atunci din aripi cocoșul roșu. Cum ne spuneà Vasile Ilici că făcură țăranii la Muscali. Dar, dacă vrei tu, uite ți-l iau, și de-oiu mai suflà vreodată în el, am să mă gândesc la tine".

— „Imi furași cu cavalul tău un comitagiu, păgânel de baltă", mormăi Doda și se lăsă iară pe spate, clătinându-și imineii cu canafuri.

Șefki nu mai auzi ce zise Aromânul, după cum n'aveà să mai audă nici altă vorbă spusă de cinevà vreodată în han. Cu pașii grei ieși pe ușa dela curte. Toată latura cu umbră, plină de capete nelămurite, se uità după el. Vasile Ilici, Rusul, care trecuse prin amândouă revoluțiile, din Ianuarie și din Octomvrie, se făcuse câtvà timp lipovan pe la Periprava prin Deltă și ajunsese, tot urcând pe Dunăre, la Dii; Ion Desculțu,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țăranul din Mehedinți, care dupăce în Maiu umblase rara, rara, prin expoziția din București și încremenise subt balonul de mătase galbenă dela poarta cu turnulețe și steaguri, veni'se în sat și la sfârșitul lui Iunie fugise la Bulgaria de rău ciocoiului; Apostol Doda, Fărșerotul, plecat după ajutoare și sfaturi spre Miază-noapte cu roți de cașcaval și gata să ia drumul îndărăt cu puști și ghiulele de mână; ba' Anghel Lepădatu, care-și aduceà aminte că odată fusese tânăr și fără griji, pri'n luncile cu sălcii și anini ale Jiului, până când o fată focoasă de dincoace, mai Olteancă decât el, îl luase dupà ea și luat rămăsese; Pavel al Băsului, logofătul de strană, care zidise d'n cerșit prin țara-românească biserica din Kumbair, și din alte rătăciri, acestea sufletești, râvneà acum să ridice biserică nouă, de gând, cu turle necunoscute; Dinu Chilipir, învățătorul de buchi, muncit de suferința că e străin la el acasă și că numai o mică revărsare de țară l-ar puteà cuprinde; Dumitra lu' Ghioldâș, „barza", care n'aveà decât milă de atâta adunare de bărbați colțuroasă și stângace; Natașa Florent'nova, fata fără vârstă, cu ochii aprinși deodată de vedenia fulgerătoare care se depărtà într'o rază de asfințit.

— „Bietul Șefki!" zise călugărul dupăce băiatul trăsese ușa în urmă. Noi pentru el sântem veacul nou, raiaua care s'a sculat și-a izgonit stăpânii. Trece prin lume ca un om mutat în somn pe alte tărâmuri. Il vezi că nu înțelege ori

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cât e de ager și se silește, iar de întrebat e prea mândru să întrebe. Toată istoria mai veche se crapă și cade cu el și cu toți Turcii câți s'au mai păstrat pe-aici, cum crapă și cade câte un colț din cetatea Diului. Nimeni nu mai caută să-l ție".

— „Din an în an se fac mai puțini", suspină Florentinova.

— „Ei își duc viața lor, și toate ale țării, oameni și lucruri, trebue să se arate altfel, privite de ochii aiștea de sub fesuri și turbane, decât ni se arată nouă. Noi între noi și abiă ne ghicim, că ne sântem cei mai mulți rude, și creștini toți. Vine unul, spune cevă, s'adună mai mulți, se despart iară și fiecare duce acasă vorba ca o bucată de azimă, tot din alt grâu și cu alt gust, pentrucă a trecut prin palmele lui tot de alt om. Bulgarii ar judecà toate cele de aici într'un fel, de nu le-am recunoaște puse subt ochi; Românii, după gospodăria lor mai strimtă și mai mult țărănească și cu ce mai știu de-acum o sută de ani sau mai trece Dunărea de dincolo; Spaniolii Sefardim din Cetate, cum îi arată Talmudul și sinagoga după a doua ieșire, de acum patru sute de ani, din pământurile regelui creștin; Turcii, ca foști domni, departe și prin credință și prin timp, cum îi privim și noi pe ei, ca pe niște călăreți țesuți în covoare. Stau cu sulița la șa, pe calul cu coada fuior, găurindu-te cu ochii; te dai la o parte speriat, dar nu trec; fierb în loc, fără ființă și numai cum vor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fi fost odată; Turci de poveste și de lână colorată. Aceeaș lume ar ieși în patru, fără să semene două împreună deși înaintea lui Dumnezeu e neschimbată și una singură".

— „Lasă-i Ântime, cu soarta și cu legea lor", zise făcându-și loc printre mese ba' Anghel, „să se ducă și ei cum simt că mă duc eu. Oasele încep să-mi scârțâe și cutrupișul hanului să se burdușească, amândouă ca de un vânt, de vântul anilor. Ca mâine are să fie o casă părăsită la o margine de drum, și nimeni n'are să se afle care să-și mai aducă aminte de noi și de vorba noastră de astăzi. Eu subt o cruce în curtea de-alături, iar voi cine știe pe unde. Dar până atunci să ne ținem dârji și să ne împlinim rostul. In soba a mare încap numai bine după cină zece bărbați. Alor de lipsesc le trimet eu până la vremea aia cuvânt. Avem de isprăvit oarecari treburi, și, dacă le isprăvim, mâine, părinte, poți să pornești iară în căile tale!"

Șefki dăduse din pridvor în curte și din curte în șoseà, cu acelaș mers de cale lungă. De cum intrase în han, îi sunaseră în ureche vorbele de-aseară dela foc. Lumea aceea se zbătea, colindà locuri necunoscute și cu primejdii, iscodeà, întărâtà, mișcà stâlpii pe cari stă pământul, iar el, cu toți ai lui, priveau. Nimeni nu-i vedeà și nu-i chemà. Erau ca niște năluci străvezii întoarse după sute de ani între oameni, cari își căutau de ale lor alături sau treceau prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ele fără să le bage în seamă. Pățise și el ca băiețelul otacului, când nu putuse să ia dela Ion Desculțu decât cavalul, și încă după ce hotărîse să cânte din alte scule, și ca ceaușul care ținuse de dârlogi calul învățătoarei socialiste dinaintea casei unde se chibzuiă despre o nouă așezare a vieții. Dăsagii de cărți ai călugărului îl apăsaseră, acolo în ungherul lui, mai greu decât povara lucrurilor dinăuntru. Iar când, îi luase de pe umăr, se simțise ca o barcă din care ridici deodată, cu o macară, toată încărcătura. Abiă se mai răbdase în casă. Vreà să plece, să răsufle lacom, să cânte. Erà ușor, erà tare, erà slobod. Aveau și ei o lume, unde le priă, și n'aveà decât s'o caute. Ea îl așteptà în altă parte, prin orașe cu bolți albe și prispe înalte în soare, și pe corăbii la țărmuri cu smochine.

Ii veneà în minte cafeneaua joasă, de lângă vamă, pitulată între pomi, pe unde trăgeau în scurtul lor popas drumeții apelor. Acolo trebuiau să se găsească și acum, la filigenele de cafeà, trei, patru căpitani mustăcioși, cu fețe ploeite de vânt și roase de sare, ca niște bani de aur ai Mării. De câteori stătuse jos pe un colac de papură și-i ascultase! De câți nu se îndrăgostise și nu s'ar fi rugat să-l ia, spre Trapezunt sau altă gaură de stâncă, din Arhipelag! Până când la urmă, neputându-se îndurà să se rupă de-aici, nimerise sub cortul ceaușului, în marginea Cutovei.

Astăzi se judecà și-și dădeà seama de gre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șală! Fugise, dar n'avusese inima să fugă până la capăt. Se abătuse pe subt un cotlon de mal pe-aproape, de unde mai putea să vadă acoperișul cu turturele de sub geamie. Aveà un gând și nu îndrăsneà să și-l mărturisească! Fuga aceea țineà încă. Țineà cu ocoluri și întârzieri, în văzul unei întregi mulțimi, care încununà bedenul și făceà haz. Trebuià să se hotărască și s'o apuce iară drept, peste orice piedici și cu orice sângerări. Să iasă la un liman și să stea locului însfârșit, scăpându-se pe sine și scăpând și pe alții de ceeace erà scris, dar nu se cuveneà să se întâmple.

La început voise să piară în adevăr, punând la mijloc mări și țări, și nu pierise decât în închipuire. Arătase mai mult printr'un semn că se socotește plecat, și rămăsese. Treceà printr aceiași oameni, cași cum ar fi avut pe cap tichia care face nevăzut a basmului. Il vedeau toți și se învoiau toți să tacă. Il așteptau să se vindece de toana-i copilărească și nici că mai încercau să-l aducă îndărăt. Unde să-l aducă odată ce nu plecase?

Trebuià să piară acum aevea. Să nu se oprească decât pe la Rodos, pe unde, după spusa prietenilor lui Spanioli, sunt oamenii cei mai înalți de pe pământ, sau pe la Beirut și mai la Miazăzi, pe unde poporul pentru care s'a făcut lumea aleargă după orașul Kiteș, ieșit cu finici și cu fântâni din deșert și surpat iară, când îl calcă întâiul pas, cu finici și cu fântâni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în deșert. Un căpitan dintre cei patru aveà să-l scrie într'o condică. Zece oameni cu fesul pe o parte, desculți și cu mâinile proptite în brâu, aveau să-l privească urcând, dela catarg, de pe punte și din marginea copăstiei și să judece după pas vlaga noului tovarăș. Iată-l sus! De bucurie se repezeà la întâiul marinar și-l sărută pe amândoi obrajii. Apoi se aruncà, sărind câte două trepte, dedesubt în odaia mașinilor. Marinarul se ștergeà de pupătură, se uità la ceilalți și deodată izbucneau în râs toți. I-ascultà, de jos, și cum alergau la treaba întreruptă: unul la zvârlit găleata pe scânduri, unul la scos gluga de mușama de pe roata cârmei și altul la desfăcut și tras parâma.

Aveau să pornească. Să plece către Mare, iar el să steà în fund, ca să nu vadă și să n'audă locurile copilăriei, cu chemarea lor de ziduri, de minarete și de feregele.

Trecuse de pământul bisericii și grăbeà acum pe creasta șanțului. Până seara puteà să isprăvească. Se întorceà apoi la han, să încheie celelalte socoteli.

Celelalte socoteli se vede însă că nu voiau să mai aștepte. Șefkì își încetinì fără voe pasul. Un tremur de cârcel îi scuturà pulpa dreaptă. Pe partea cu porumb a șoselei veneau trei inși. Dând din mâini și vorbind, în frunte erà Antonova. Se dusese chiar ea după ei. Indărătul Antonovei băteau marginile Florea și Vanci. Il zăriseră înainte să-i descopere el. Se codeau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

printr'o silinţă a acelui chip cioplit, nu tălpi frumoase omeneşti, ci o coadă zvârcolită de peşte. Femeia era albă pentrucă se scăldă în fiecare zori de ziuă în cea mai curată spumă. Numai coada îşi sclipeà solzii de smarand.

Dar ce aveà el cu femeea de lemn din ciocul corăbiei? De unde-i venise în minte? Adierea bălţii îi treceà prin oase ca prin zăbrele de fereastră. Şurupul gros al şirii spinării se învârteà încet, ca la un teasc de struguri, înjunghiindu-l la câte o buză ştirbă, scurtându-i tot mai mult coşul pieptului. Il pătrunsese aşà de adânc umezeala? Incepuse să sufere de aceà boală rea a apei, care zgârceşte într'un colţ pe pescarii bătrâni, trăiţi tot afară, cu ploaia, cu vântul şi cu peştii? Nu, nu erà asta! Un strop de lumină i se alegeà în cap şi creşteà. Fusese otrăvit! Cinevà se apropiase din întuneric şi-i picasè pe ureche venin stors şi fiert, ca să se facă mai verde şi mai tare, dela douăzeci de şerpi. Il fripsese prin toate mădularele. Ii topise întâiu creerii. Ii topise inima. Ii topise cărnurile toate. Acum stropul de lumină se măreà şi se rupeà în alţi stropi, cari se scurgeau pe urmele focului de-adineauri, vindecând. Se simţeà înviind, întrupat muşchiu cu muşchiu din nou. Vedeà pe ba' Anghel zâmbindu-i. Hangiul din Kumbair e şi lumânărar. Uite-l cum ia cu caucul ceară topită şi toarnă subţire peste firele de bumbac atârnate de un fel de roată care se învârteşte încet! De câte ori îl văzuse aşà, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

geam, de lângă Florea și alți copii veniți prin grădini dela Dii după poame si joacă! Ceara se prelinge, răcindu-se și sleindu-se cu cât se lasă pe fir. Un fir alb de bumbac răsucit e și el. Ba' Anghel îi deșeartă în cap caucul clocotit. Se duce încolo cu alte fire alături, care-i brăzdează de dungi galbene ochii, se răcește și ajunge iară, sfiindu-se și opintindu-se să scape, în buza caucului lui ba' Anghel. Dar de fiecare dată e mai plin și mai greu. Acum întinde bine de feștila rămasă înodată sus. O foarfecă lungă se apropie, cască un plisc năclăit și se închide. Vreà să țipe, în gol deodată și căzând!

Pieri și ba' Anghel și pieriră și vergile galbene din ochi. Sta bine pe picioare. Nu mai vede nici femeea cu coadă de somn de pe corabie. Ține greu în brațe pe băețel. Ticălosul, el îl otrăvì! Il cumpărară haimanalele bedenului și veni aici zâmbindu-i și înșelându-i dragostea. Trezit deplin, Șefkì îl trântì în iarbă și se aruncă asupra-i cu pumnii încleștați. Ii vorbeà de-aproape, scrâșnit, ca să nu-l audă pescarii dela foc. La unul din degete îi scăpără ca un ochiu de vietate sălbatică piatra albastră a unui inel.

— „Cine te'nvață să-mi spui ce-mi spuseși?"

— „Dragă Șefkì!..."

— „Niciun dragă. Răspunde!"

— „De ce mă chinuești? Cât mă bucurai toată ziua că pot să-ți aduc o veste bună! Crezi tu că de caval fusei așà de nebun? Mi-erà frică să nu mă ghicească ceaușul și să-mi facă numai cu degetul, să-l scot. Mă doare mâna Șefkì!"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Las' să te doară!"

— „Imi spuse ea Umurlì că ai să te înfurii!..."

— „Iară-mi vii cu Umurlì?" zise, dar începù să-l slăbească. „Spune mai bine drept și n'ai să pați nimic".

— „Ești nebun, Șefkì! N'am să m'apuc să ticluesc alta decât ce fu! Ascultă și crede. Eram cu starostele în b. zar. Așteptam pe ceauș să descarce, ca să plecăm cu căruța la Coșava. Aveam acolo barca la Ioniță Abrașu".

— „N'ai să-mi povestești iară și cum întâlnișì pe Ion Desculțu! Spune-mi de inel!"

— „De inel îți și spuiu, dar nu mă lași".

— „Te las. Spune ce vrei".

— „Cum așteptam pe ceaus să descarce, mă auzii chemat. Mă chemà cinevà încet pe nume. Mă uitai. Nu văzui pe nimeni. Dar glasul ăla dulce chemă încă odată. Și când mă uitai mai bine, dădui cu ochii de Umurlì, ferită după o magherniță cu stămburi. Cu o mână îmi făceà semn și cu ailaltă își țineà feregeaua. Ii știi apucătura ei!

— „Ei, și! Ce vreà?"

— „Mă apropiai. Mă întrebă de tine, ce faci și de ce nu venișì azi în bazar. Ii povestii ce ziceai tu, că n'ai să mai calci prin Dii. — Mă gândeam eu! suspină Umurlì".

— „Zise ea asta?" țipă înfundat Șefkì.

— „Cum auzi și te-aud. Apoi scoase repede inelul pe care ți-l pusei la deget și mì-l pitulă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea singură într'o cută a brâului. — Bagă de seamă să nu-l pierzi! îmi vorbì lângă ureche. Dă-l lui Șefkì când nu v'o vedeà nimeni. Și spune-i că basmaua albastră de mătase e la mine".

— „Câinii i-o duseră și lătrară", mormăì Șefkì.

— „Eu așteptam să mai spue, dar nu mai veneà nimic", povestì mai departe băețelul. Șefkì nu-l mai ascultà. „Mă întorsei. Umurli pierise ușoară, fără să prind de veste. Numai urechea mi-erà caldă încă de răsuflarea ei".

Șefkì lăsă de tot pe băiat și se ridică. I se părù această ridicare fără sfârșit. Se mirà că poate să steà în capul oaselor. Se mirà și mai mult când pășì. Nu se gândeà la nimic și știà că un gând cu toate astea a avut și că lui i se supune.

Plecă. Pe cer Grebla îl întâmpină micșorată. Își zise că trecuse de miezul nopții. Starostele și ceaușul ațipiseră la celălalt capăt de otac. Mai aveau ca la un ceas până să iasă la pândă. Chemaseră și dela otace vecine ajutoare. Aveau să închidă locul și să se apropie din toate părțile tăcuți de sirele cele mari de vinteare. Pe cine l-ar fi prins la mijloc, vai și de laptele pe care-l supsese dela maică-sa!

Dar de-acum nu mai aveau să prindă pe nimeni! Nici azi, nici mâine, și nici niciodată! Hoțul de pește n'aveà să se mai întoarcă! Și nici să-i afle dela cinevà numele!

Peste o clipă se făcuse una cu noaptea. Băe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țelul pusese urechea la pământ, fără să audă nimic. Talpa goală a lui Șefkì călcà fără sunet, într'un mers de umbră, pământul jilăvit. O vreme el acoperì, ca ulmul, câtevà stele, apoi stelele se arătară iară și făptura lui se șterse. Cotise sau se făcuse străveziu, desrămându-se? Băețelul încercă să cugete la cevà. Erà preà obosit. Cât de mulțumit se duceà acum Șefkì! Aveà să se suie în lotcă și să-și acopere și să-și strângă o mână cu alta. Și cum mai aveà să se joace mâine cu el! Știà un cuib de aușel într'o salcie. Aveà să i-l arate. Zămbind și adormit se strecură sub polog. Ce sângeros se repezise dumnealui la el! Și fusese destul să-i zică: Umurlì! ca să se potolească. Ce-aveà el cu Umurlì? Și de ce se țineà de el Umurlì? Se lăsă în așternut. Alături, de cealaltă parte a pânzei, se încolăci vârându-și cu mârâeli slabe de mulțumire botul în coadă, câinele. Stăpân și slugă dormeau aproape. Răsuflările lor se auzeau amestecate, răspunzându-și. Băltărețul suflà moale în pereții de in și cerneà prin sita lor răcoare. Veneà cu un miros tare, de teiu înflorit; atât că teiul se trecuse de mult și mirosul erà numai un gust plutitor al verii lenevite de spice coapte.

Șefkì mersese drept. Ieșise dintre pomi la luminiș. La lotca lui mică, legănată de undă, nici nu se uitase. Locul să fi avut douăzeci de stânjini și i se păreà fără capăt. Erà un drum care-l scoteà dintr'o viață și-l duceà în alta. Il dureà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fiecare pas. Călcà pe un troscot spinos, ori pe aşchii de blană, ori poate pe aceà muchie de sabie pe care Coranul o întinde peste prăpastia Iadului şi hogea le-o zugrăveà lucitoare în întuneric. Dela un timp uscatul încetă, dar Şefkì nu se oprì. Apa îi cuprinse cald glesna. Iarba înecată îl mângâe catifelat. El se duse înainte cu acelaş pas. Se afundă până la genunchi şi ţinù grindul o bucată bună aşà. Intră, fără grabă, până la şolduri, până la mijloc, până la piept şi mergeà mereu. Mergeà, cu ochii la cetatea de departe, cu câtevà semnale de foc la colţuri. Mergeà într'o linişte deslipită de pământ.

Râul pe aici curgeà în albia lui şi încercà să ridice şi să ia cu sine pe ciudatul călător. Îi umflà hainele, îl săltà, îi şopteà la ureche. Piciorul i se înâleà şi-i fugeà. Erà greu ca o plasă atârnată de pietre în calea peştilor. Încă o legănare, câţivà stropi şi o spumă deasupra luciului, ca dâra lăsată de o stea în căderea, şi nici el, nici nimeni n'ar mai fi ştiut de Şefkì. In aceeaş noapte Dunărea, după ce l-ar fi plimbat prin fundurile ei, pe unde îşi aruncà el orb vânzătoarele aţe cu cârlige şi miros de bolbotine, şi i-ar fi arătat peste acoperişuri de solzi şi de scoici ochii la pândă ai somnilor, l-ar fi scos deasupra plin de o nouă pace. Ar fi trecut încet pe dinaintea culelor de pe zid, în a căror uşe de piatră ar fi ieşit din vremuri vechi ca să facă de pază la ivirea lui nizamii morţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de o sută de ani. Ar fi grăbit supt de șivoiu dealungul meterezelor posomorite cu o luminiță tresărind din loc în loc și întovărășindu-l de sus într'un amestec pâlpâit cu stelele. Ar fi alunecat mai departe cu aceeaș privire dreaptă și de sticlă, zguduit poate de o bulboană neașteptată, pe la poarta cu chenar alb în noapte, ca un cadru de lumină la ulița temniței, unde în fund sta stinsă sub geamie casa lor. S'ar fi ținut apoi iară în pasul dela început, după Carul-mare încărcat de toată floarea cerului și care pentru el n'avea să mai apuie nici să se abată din șleaul albastru podit înaintea lui. Și s'ar fi pierdut cu undele fâșiitoare, între malurile cu vămi de flăcări în câte o firidă, către Marea cea mare a Osmanlâilor de demult.

Șovăi și apa îi dădù peste cap. Ca la surparea unui butuc în jar, când o limbă de foc se înalță ascuțită și cioplește iară lucrurile împrejur din întuneric, așà și cu viața lui acum. Ea îi stătù toată înainte, subt un fulger lung. Erà ca la o icoană văzută de el într'o carte de povești arabe. Cavaleri în galopul cailor, șoimi, fântâni, flori, munți se așezau micșorați și în cerc pe lângă un duh în mantie neagră covârșitor la mijloc. Se vedeà în cerdac pe un genunchi al lui Alì, căutând să-l apuce de barbă. Mai încolo, treceà într'un amurg pe un pod, legat de samarul de tovar, între fucii. Sunau butiile noui și sunau copitele cârlanului ca la o încurătură de Sân-Toader pe poiană, și i se nă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zăreà că e sângele lui care-i băteà în gât cu gâlgâeli mari. Dacă ar fi deschis gura i-ar fi năvălit afară val. Căzuse într'o râpă, sus în deal, la lucrat lemnul și nu mai putuse să se ție pe picioare. Iată-l și mai ieri, oprit în cerșie, la mișcarea unei perdele. Parcă se cutremurase ulița și bolovanii ieșeau din caldarâmul bătut și șănțuit cu maiul. Nu puteà să fugă și nu trebuià să steà. Iar peste tot, pe celălalt genunchiu al lui Ali în întâia copilărie, ducând de căpăstru calul alături mai târziu, și netulburată în pătratul ferestrei acum în urmă, erà Umurlì sub feregeaua ei neagră, ținută cu mâna. Cum îi zisese băețelul dela otac? „Ii știi apucătura ei!"

Șefki bătuse odată din brațe, scosese șiruind capul și se îndreptase, cu râul pe la subțiori. Pornirea dintâi și obișnuința fuseseră mai tari decât hotărîrea care-l adusese până aici. Il usturau urmele rănilor din piept ale puilor de erete. De-atunci i se trăgeà tot necazul cel nou. Desmeticii de pe bedèn trebuie că știau acum de ce plecase de-acasă și aveau să umple cu bătaia lor de joc mahalaua. Erau să rușineze pe Umurlì! Unchiu-său aveà să ia încă odată drumul încoa, dar nu ca să-l mai aducă indărăt, ci ca să-l întrebe, dela om la om dacă erà adevărat. Ceaușul și starostele n'aveau să-l mai primească la focul lor. Până și băețașul din cort aveà să se uite după el râzând. Ce-i rămâneà de făcut? Cu degetul gros trecù peste toată veriga inelului, întreruptă de marea piatră. Erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru întâia oară de când îi fusese strecurat în deget. O făcù tremurând și adânc în apă. Și deodată ridică mâna în sus și o duse la gură. Poate ca s'o muște, poate ca s'o sărute. O stea albastră licări curând după ce umezeala se prelinse, lângă buzele lui. Nu, nu puteà s'o mai vadă! Nu puteà să se mai ducă pe ulița hogei, cu o spaimă tot atât de mare în toate mădularele că are să-i iasă înainte, dar și că s'ar puteà să uite odată și pe urmă să uite mereu să-i mai iasă înainte. Umurlì îi fusese până într'o zi ca o soră și din aceà zi nu-i mai fusese o soră. Ce-i erà din aceà zi? Simțeà de-atunci că-i ard ochii, că-i tremură mâinile și că toți oamenii îl văd, că și Umurlì are să-l vadă și să se mire, privindu-l fără să înțeleagă.

Și fugise. Hoinărise, se tăbăcise în vânt, se deșelase la magaziile din port, ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire. Ca să se înzdrăvenească și să-și vie în fire și ca să ferească pe Umurlì să afle. Dar peste tot Umurlì erà cu el. Il chemà. Il adusese prin minunate potriveli în ulița Cerșiei-mici. Il întoarse înapoi, aproape fără altă schimbare decât a anilor și a pățaniilor, la el, și a mândreței și stăpânirii-de-sine, la ea. Dacă știà și fata fratelui tatălui lui ce-l alungà de ici, colo, ca pe o pasăre nebună, care înghiți venin, pe care craca o frige sub picioare și vântul o taie subt aripi? Dacă știà și ea ce știà el, sau, chiar mai mult decât știà el? Dacă ameteala și nedumerirea lui, care-i stricau fi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rea iute și pornită, în mintea ei hotărîtă eră dimpotrivă gând limpede și pus pe lucru? Nu, n'aveă s'o mai vadă! Il ghicise. Greșeala lui, să se încredințeze ca un copil prietenilor de peste gard, îi deschisese ochii. Mișeii! Chinuiau pe Umurlî! Il făceau de ocară! Trebuiau să i-o plătească. Inelul mamei ei! I-l trimesese lui! Nu, nu puteà s'o mai vadă! Eră mai bine s'o scape de orice vorbă pe viitor. Și plecase pe apă, aveà să calce mai departe și să umble așà până în lumea de dincolo, unde hogii cântă lui Alah între candele de cerdac de m'naret aprinse. Aveà să ajungă într'o seară, așezat turcește pe inel, cu piatra luminându-i prin văzduhul cu neguri și cu doi, trei pești vâslind de-o parte și de alta. Și mai făcù un pas cu apa la bărbie. Unda îl clătină și-l dezgrădină, ca pe un stâlp neînfipt bine în pământ. In clipa următoare aveà să-l smulgă și să-l ducă.

Atunci un sgomot venì pe râu.

Sunà aproape, ca în spatele lui, dar pe el, învățat cu ecourile văei, nu-l înșelà. Făcù un pas îndărăt și-și ascuți urechea. Eră ca un bălăcit slab, și apoi ca un plâns și o alergare pe marginea otacului, dela un capăt la altul. Și, după puțină liniște, iară bălăcitul, iară plânsul și iară alergătura. Cinevà de-acolo îl vedeà. Se simțeà stingherit subt ochii depărtați, pe cari-i simțeà umblând pe el, descoperindu-l. Un glas aveà să strige acum și pescarii și băeții să iasă cu fanarul la mal sau să se arunce în lotci. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întoarse și făcù doi, trei pași în sus. Stăteà acum scufundat numai până la piept și se încruntà să deosebească cevà, fără izbândă. Abià puteà să aleagă între cer și apă linia neagră a ulmilor. Zgomotul se oprise. Ochi mai ageri decât ai lui îl priveau cum vine. Îl așteptau.

Inciudat și luător aminte numai la ce se petreceà acolo, Șefkì căută grindul și mergeà pe el către otac. Dacă stăteà mai mult într'un loc, zgomotul se auzià iară. Cum porneà, încetà. Iar, când ajunse la o aruncătură zdravănă de piatră, cinevà se lăsă pe apă și se îndreptă înot spre el. Șefkì ascultă puțin și râse copilărește, neauzit. Nu erà decât până la cevà mai sus de genunchi și alergă, cu băgare de seamă să nu bălăcească, înaintea nodului de umbră care veneà. Îl prinse, îl ridică șiroind ca o stropitoare deasupra capului și-l încolăci pe după gât. Nu erà cu mult mai uscat decât el. După care, umblă liniștit înainte, sărì pe prispa de iarbă și o luă spre polog. Acì descărcă povara în culcușul ei vechiu, o mângâe și o învelì cu un petec de macat.

Din cărările lui nesigure îl întorsese câinele otacului. Se sculase neastâmpărat și scurmase întâiu sub cort până putuse să-și lipească botul de băiat suflând și strănutând. Căutase apoi după al doilea culcuș, dar al doilea culcuș erà gol. Adulmecase spre focul stins, cu umbrele nemișcate ale pescarilor atipiți. După ce umblà el, nu erà nici acolo. Ciulise atunci urechea, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capul pe-o parte, ascultând întins dinspre apă. Ceeace ar fi scăpat oricărui auz, cântecul mai întărit al undei în jurul unei piedici care se duceà lin, mai mult dusă decât ducându-se, lui nu-i scăpà. Și nu-i scăpà nici altcevà, o știință a primejdiei citită în semne, pentru care oamenii nu mai au simțuri.

Ochii lui se opriseră țintă asupra acelei piedici. Cât Șefkì fusese până la șolduri, trupul rămăsese pe cele patru picioare ca turnat. Dar când începuse să scadă, o dârdâială de frig îl cutremurase. Și când se împuținase cu totul, câinele țâșnise mârâind la mal, ținând o urmă și alergând strâmb, ca luat de vânt. Dăduse să sară, se ferise îndărăt, se uitase din nou în larg, fugise ca după ajutor dintr'o parte în alta, încercase a doua oară fundul și se trăsese, ud și scuturându-se, pe uscat. Neputincios și speriat chelălăise ușor, chemând peste apă. Atunci îl auzise Șefkì și începuse drumul întoarcerii. Vietatea sprințară se potolise numaidecât și-l urmăreà. De cum îl vedeà întârziind locului, o cuprindeà acelaș zbucium. Până când, simțindu-l pe grind, se aruncase să-l întâmpine.

Șefkì se dădù pe la spatele pologului și trase schimburi de pe o culmie. Cu o țoală își frecà părul sălbatic. Ridică de pe jos cavalul. Intră în papucii de lemn. Se apropiè de foc și întinse peste scrumul cald mâini zgribulite de o înfrigurare care-l buburoșà tot si-i veneà dela un bulgăre de ghiață așezat subt inimă. O mare

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oboseală îl biruise. Le făceà toate ca la poruncă. De unde se întorsese? Din moarte? Și zâmbeà a milă, cu ochii abià deschiși, la gândul câinelui. Nu fuseseră toate visuri? Ca înaintea somnului, după multe nopți nedormite, când se întindeà pe câmp sub norii drumeți? Vântul și soarele îi plămădeau în chipuri și chipuri, de căruțe de argint, de pești cu aripi, de lupte călărețe, până i se prăbușeau în cap și săreà din burueni trezit.

Se trezì și-acum, târziu, cu toate arătările pirotelei lui, sfărâmate. Ceaușul strigase din întuneric, de cealaltă latură: „Haide!“ și se sculase împreună cu starostele. El îi priveà cu ochi mari, cum se duc, și se desmeticeà. Când plescăì întâia lopată, pornì limpezit.

Fiecare intrà în rosturile lui. Își aveà și el o treabă pusă la cale, care-l așteptà. Pasul îi erà înfipt și lung. Nicio îndoială nu-l mai moleșeà. Îl legà hotărîrea dintâiu și i se dădeà întreg. Nu mai vedeà îndărătul ei și, ce puteà să iasă din ea, nu-l priveà. Zumzetul nesfârșitelor potriveli, care-l înconjurà de obiceiu, căzuse. Zbârnâià ca o coardă. Își începeà acum drumul pe care aveà să-l ducă în linie dreaptă până la capăt. Îl începeà în noapte și duceà în noapte. Nu-i păsà. Licăreà în ea o piatră albastră de inel, ca un luceafăr. Luceafăr de zori.

— „Nu uità de călugăr, Șefkì!“ vorbì de pe apă, depărtându-se repede starostele. „In jos, la căsuța părăsità. Ospătează-l și fă-i așternut în cort“.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Bine, staroste. Fii pe pace! Și să vă fie și vouă vânătoarea cu noroc".

Ceilalți abiă dacă-l înțeleseră. Barca se pierduse. Patru lopeți cu năduf o goneau.

Șefkì rămase o clipă pironit locului, în fața golului care o sorbise. Ridică apoi din umeri, la un gând fără noimă venit de-acolo și se îndreptă liniștit spre priponul unde lotca îl aștepta gata. Puse un picior înăuntru, dar și-aduse aminte de cevà și se întoarse. Cotrobăi puțin, fără s'aprindă, în sculele din cort. Fanarul erà spânzurat în cuiul lui de lemn. Intr'o cutie de plută stăteau puse în talaș un priboiu, o daltă și un ciocănaș. Le luă și luă și umplutură de astupat vreo gaură în pântecele lotcei, de colț de piatră de var sau de glonț de grănicer. Când trecù pe lângă polog, se aplecă și potrivi macatul pe câine, care se învârti de două ori, scheunând a mulțumire, și se încolăci în acelaș loc. Ascultă puțin și răsuflarea adâncă a băiatului de după polog și plecă.

Lotca fugeà purtată cu meșteșug prin ape iuți și prin ape mai line. Se fereà însă de larg și parcă-și uitase de bechet. Ținù o vreme dreapta grindului, pe-afară, și pe urmă tăe drept, către pădurea de porumb înalt din coasta Cutovei. Ca după o perdeà trăiau la adăpostul ei, nevăzuți. Lunca nu-i știà. Acì lopata se făcù aproape vie, căzând la fund neauzită ca un braț. Lotca însăș parcă scăzù și se strecură într'un plutit frânt pe sub coturile de umbră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lotcarul se subțiase și se făcuse mic. Erà în aria marilor șire de vârșe.

Șefkì scotocì cu ochii lui ascuțiți de jur împrejur. Se oprì apoi și ascultă, cu fața lângă râu. Nu s'auzeà nimic. Ba s'auzeà când și când un freamăt, dar depărtat și risipit. Trebuià să fie dela locul de întâlnire a pescarilor. N'aveà încă de ce să se teamă. Și înfipse încă odată voinicește lopata în Dunăre, făcù două,trei salturi negre până în inima luminișurilor și se îndoì în afară iute, rotindu-și lotca de pe-acì. pe-acì s'o răstoarne.

Pătrunsese între două, între patru rânduri de bețe. Pe câte unul, ca un mâner de schiptru al craiului apelor, ședeà bulbucat în sideful lui cu vine, un melc mare. Câte o coamă de mătase de iarbă de baltă fluturà slab de altul, la o adiere nesimțită nici de pielea obrazului. O pasăre tăcută își lua zborul de pe al treilea. Peste un ceas aveà să înceapă a se crăpà de ziuă. Trebuià să zorească.

Scoase smucit un băț, prinse sfoara legată de el, trase afară botul vârșei zvârcolită toată de bătaia peștelui, și desfăcù nodul. Crapi voinici, câte un somn fioros, știuci lăptoase, șalăi cu solzul mic luminos săriră în arc sau alunecară tainic îndărăt, în slobozìa mută a adâncului. Pe după vreunul încurcat în ochiurile plasei Șefkì nu pregetà să vâre mâna, să-l desfacă și să-l arunce după ceilalți. El își făceà la fel de credincios, ca treaba din slujba ceau-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șului, și această treabă ascunsă, din slujba dreptății. Zece, douăzeci de vinteare fură golite așà. Nu le deșertà nici în vreo târnă, nici peste crivacele lotcii, ci mereu deadreptul în apa lui Dumnezeu, ca un pescar smintit al miezului nopții sau ca acel craiu al râului care-și înălțà schiptrul și mântuià vietățile lui din prinsorile mincinoase ale omului.

Când i se părù destul, rotì iară privirea, gâfâind puțin de munca multă și pripită. Priviril i se lipirà de un loc și grumazul i se încordă. Se deosebeà rar și un fâșiit, ca o tăetură furișă de apă cu un piept de barcă. Brațul drept căutà singur lopata, pe când capul rămâneà întors la locul cu primejdia. Cu o mișcare rotundă smulse lotca dintre bețe și o strecurà iară în umbră. Liniștea fu scămoșată acum de trei, patru bătăi gonite, ca de aripi. Erau poate pământufurile florii de porumb, înfiorate de presimțirea dimineții, dar erà poate și altceva. Șefkì fugì, subțire și în linie, spre grind, și peste el în larg. Un „care-i acolo?" răsună pe urma lui și numaidecât apoi trei, patru glasuri răgușite, din trei patru colțuri, tot altele. Erau între ele și glasuri iubite.

Șefkì erà departe și se lăsà în șivoiu, către malul întunecat dimpotrivă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

A doua zi Șefki trecea prin dosul curților din Șeu, tovarăș călugărului până la hanul lui ba' Anghel. Călătorul cunoștea, fără nicio stare în cumpănă, locurile, dar l-apucase pe el deodată un dor să plece dela otac și să-l ducă. Era un amestec de gând al lui, o socoteală care să-l scoată în căile băeților fără să lase bănueli pentru mai târziu, după faptă, și de farmec al sfântului acestuia, care bătea pământul fără grijă cu papucii cu ținte și cu toiagul de cioban de suflete. De sub comanacul moale și ascuțit, mai curând ca o căciulă cu moțul înăuntru sau ca un fes negru, ochii răscoleau neodihniți. Vorba destăinuia multe, din rătăciri prin cea lume și din cugetare peste vechi scripturi.

— „Și zi, turculeț al lui Dumnezeu, care dulceața sfintei aghiazme nu o ai cunoscut și deaceea nici pajiștele Raiului n'ai să le calci, vrei să-mi iei încărcătura și s'o porți mătăluță? Uite un lucru care nu se poate! Am aici tot cărți dumnezeești, cu chirilica înflorită a lui Șaguna. Eu l-am mai apucat pe bătrân, dragul meu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Eram un frate fraged pe-atunci. Și știu dela el că ar rămâne foaia albă, să le așez unuia ca tine în cârcă. Ori te-ar doborî subt ele, că fulg sânt pe spate de dreptcredincios și plumb și aramă pe unul de păgân".

Și bătea cu mâna, zâmbind, dăsaga ardelenească aruncată pe umăr.

— „A fost la noi în spre părțile Ardealului de unde sânt veniți mai de mult și unii creștini ai voștri din pădure, o biserică. Lăcaș al Domnului mândru, cu tindă pe stâlpi și tâmplă aurită. Avea hram Adormirea Maichii Domnului — lăudată fie cea plină de dar! La jumătatea lui Gustar se strângeau în curtea lui și pe drumuri douăzeci de sate din trei văi. Icoana cea mare din stânga ușilor împărătești era făcătoare de minuni. Găuri scobiseră în piatra dinaintea ei, ca niște cupe de rugăciune, genunchii îngenunchiaților. Dar într'o seară, preotul cel tânăr, om altminteri cu frica lui Dumnezeu și păstrător al oricărei rânduieli, a uitat, ieșind, ușa dela intrare deschisă. Stătuse înăuntru până târziu ca să primească mărturisirea păcatelor unei neveste de douăzeci de ani. Iar duhul cel rău, care atât așteaptă, o deschizătură de ispită în viața noastră, a luat chip de om și s'a furișat fără spaimă peste prag. Candelele s'au stins toate. Nu mai ardeà decât blana lânoasă dela șolduri în jos și copitele de capră ale Marelui Vrășmaș; că nu putuse să ia întreagă făptura binecuvântată. Pereții cu sfinții se ascunseseră în întuneric. Spre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ziuă, când soarele a pătruns pieziș pe geamurile colorate și a întins pe lespezi covoare de lumină, din icoana făcătoare de minuni, grea de salbe și de galbeni, Maica Domnului a coborît cu Pruncul în brațe, a călcat fără să se pângărească pe razele așternute pentru ea și s'a dus. De-atunci o tot căutăm în lume. O caut și eu, pe aici și prin alte părți, și nu știu dacă are să se îndure a se lăsă găsită și înturnată".

Șefki ascultă și se minună. Călugărul, cu ciudățenia sosirii lui, cu purtarea dreaptă și vitează de om al drumurilor, cu câte lucruri nebănuite știă să povestească, îl încântă ca un basm. De aceă ținere în bătaia plesnei nu se supără, nici nu fugeă. O simțeă binevoitoare și glumeață. Nu vrea să-l doară, ci să-l ție treaz. Sub fes mai păstră închisă o sărutare pe frunte, dela datul jos din barcă la otac. Și cât îl lăudase ceaușului, venit mahmur dela pânda lui pentru trecerea lină și fără primejdii!

— „Să intrăm în Șeu, Șefki. Am prieteni aici și cine știe dacă mai aflu după aceea timp să-i văd".

Cotiră la dreapta, lăsând balta cu aburi și Dunărea galbenă îndărătul ei printre pâlcuri de sălcii și grinduri de iarbă. Din curți ieșeă fum. Ardeau turtele de tizic pentru gonirea țânțarilor. Boi mari trăgeau înaintea ariilor întâia încărcătură de snopi de grâu. Copiii începuseră să forfote pe drum. Când văzură pe cei doi tovarăși, atât de nepotriviți și de rari, se strân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seră pe lângă șanț, lăsându-i să treacă, și pe urmă se luară ceată după ei. Alții, scorniți dela îndeletnicirile lor, se iveau cu câte un băț în mână pe care-l încercaseră pe coastele vreunui viței sau cu vreun căruț după ei, se uitau din poartă și, fără să întrebe nimic, mergeau cu vecinii. Călugărul se oprì dela o vreme și se întoarse. Copiii se opriră și ei.

— „Ce să facem cu alaiul aista, turcule de apă, care n'ai vrut să fii pescar de oameni?"

— „Dacă vrei, om al lui Dumnezeu, să le cânt eu cevà din caval". Șefki l-aveà în mână și-l apucă mai din jos, cu o sclipire de zeflemeà în ochi, care arătà că numai la cântare n'aveà de gând să-l întrebuințeze.

Călugărul se făcù că nu pricepe.

— „Lasă cavalul, că scoli satul. E vorba tocmai să ne strecurăm fără multă zarvă. He, copii!" le strigă, „nu e vreunul de-ai lui Cioarec între voi?"

Copiii nu răspunseră. Dar se vedeà că nu le place o astfel de scotocire. Descopereau apoi că oamenii nici nu erau atât de străini cât arătau. Puteau și să-i spue pe-acasă și nici nu mai aveau haz. Călugărul nimerise bine. Ceata se sparse încet și ei își puturà căutà nesupărați de cale.

La casa din răspântia șleaului, cu drum scurt de baltă până în luncă, intrară. Un câine hămăi de două ori, ca un clopot de poartă, și tăcù. Nu se vedeà nimeni. Călugărul bătù cu toiagul în stâlpul scării dela foișor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— „Hei, Chivo, ți-au venit oaspeți!"

— „Auzi, omule, pe părintele Antim! Iți spusei eu că de cum o da paiu'n copt, Sfinția sa de loc vine".

Femeia vorbeà cuivà din ogeac, dar ieșise numai decât în prag și le rădeà întâmpinându-i. Se plecă adânc pe mâna omului bisericii și i-o sărută cu zgomot. Apoi îi luă dăsagii în brațele ei voinice cu cămașa sulecată până peste cot și-i rezemă într'un colț. Aduse, minunându-se mereu: „Ce gând bun avuși să ne cinstești pe noi întâiu! Ce-are să se bucure Gheorghe când te-o vedeà!" un lighenaș, săpun în cutie de tablă, ștergar pe braț. Ii dădù o cană și lui Șefkì, care se spălă din mână în curte. Abià acum își simțeau arșița pe piele și cărările în călcâe. Gazda scoase și un astal de șezut, la umbră în foișor. Din pătulul de porumb se ivìră doi flăcăi. Altă lume țâșni din gârliciul beciului. Gheorghe se arătă și el, bucuros dar linștit. Purtà o chebă subțire pe umeri. Il prinsese odată o ploaie pe câmp și se alesese de-atunci cu o tuse și junghiu în dreapta pieptului. La câte o răceală nouă scuipà și puțin roșu.

— „Nu mai suferam balconul, cum îi zicem noi bugărește, fără dumneata. Acum mi-e iară drag. Imi veni mie un merac să-l fac. Intră în el de toate părțile răcoarea. Dar tot omul sfințește locul. Și-ți duceam dorul, părinte".

— Ia să nu mai vii cu „dumneata", ca pe la alde cuscru din Ciuperceni! Se vede că se duce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe la țereni, părinte! Te rog să-mi lași acum pe oaspe să guste ceva și să-l mai ierți cu vorba".

Femeia nu stătuse în timpul acesta. Întinsese o față curată pe o măsuță, primeă din mână în mână o cană de sticlă dela fântână, iar din casă câtevă ouă, un piept de puiu, o lespede de brânză albă, un blid de caise altoite.

Șefkì se așezase pe marginea foișorului și se uità de departe la toată această frământare veselă. O mulțumire și o odihnă, pe care de mult nu le mai cunoscuse, îl făceau bun. Ar fi cântat încet, cu picioarele goale deasupra curții și cu ochii mici fără vedere, de privirea înăuntru. Parcă era acasă, între ai lui, atunci când s'ar fi întors și el, și se bucură în gând, pentrucă cealaltă întoarcere, adevărata, nu puteà să se mai întâmple niciodată.

— „Tu iară ùiți, Chivo, că nu beau rachiu. Bade Gheorghe, întâiu să ne sculăm și să mulțumim Domnului că ne-a dat prânzul aista".

Cu vorbe limpezi și adâncite deodată de credință, călugărul cerù coborîrea de sus a binecuvântării și o împărți merindei. De partea cu umbră a foișorului stăteau în picioare copiii mari ai casei și argații. Peste capetele lor se încovoiau, sub aflarea de față a Celui chemat la acest prânz-de-taină de popas de drum, gazdele și doi, trei vecini vestiți pe furiș. Praful bătăturii făceà cruci cu umbrele de brațe. Numai Șefkì rămăsese nemișcat lângă stâlpul lui, ca

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistetransilvania.ro/mcrr1901-1932

o podoabă cioplită care ținea pe umeri toată clădirea. Tresări fără să înțeleagă, la cuvântul care trebue să-l fi privit pe el:

— „Nu vă uitați la Eutichie al nostru. E și nu e cum îl arată pe celălalt Faptele. Eu când l-am văzut întâiu eră de catran și parcă ieșise din Dunăre, ca un duh al trestiei și al mâlului. Miroseă a baltă. Acum e cu părul roșu și stă legănat ca tânărul din Troada, cu care seamănă și care, ascultând pe apostol, a adormit și a căzut de pe pridvoare, dela al treilea cat. Păgân va fi fost și acela, numai că cine treceă pe acolo atunci, în zilele minunilor, botezà cu foc. Pe-al meu l-am văzut la treabă, că doar el m'a adus. Aista nu cade! Iar noi să frângem pâinile ca atunci, și nu ca atunci".

S'așeză călugărul și s'așeză și gospodarul. Femeia rămase în picioare, gata să pue mâna la nevoe. Ceilalți nu se clătiseră din loc.

— „Văd că ogoarele sunt bune".

— „Slavă Domnului! Grâul are bob greu și porumbul îl văzuși. E pădure. Vinul, n'o s'a vem unde-l pune. De vite îți saltă inima. Vrù Dumnezeu cu noi anul ăsta. Și mai cumpărai dela un cumnat și vreo treizeci de decăre arătură. Am acum mirazul pentru fata a mare, fără să-mi știrbesc nimic din moșie. O vacă și țoale se găsesc ele-acolo. Ginerele lucrează prin curte și-așteaptă".

— „Ca Iacov la Lavan în Mesopotamia, când argățeà între Lia și Rahila ca să-și ia luișl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

soață. Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani, și erau înaintea lui ca niște zile puține pentrucă o iubeà pre dânsa".

— „Are să-și ia și bună".

— „Binecuvântată să fie casa cea nouă. Dacă-i puneți temelie în două luni, mă opresc la întoarcere, să-i citesc și eu câteva foi dintr'o carte, cum spuneai că n'ar fi decât la muntele Atos".

— „O găsiși, părinte?" Gospodarul se aprinse deodată și se ridică pe jumătate de pe scaun.

— „Stai să le luăm încet. Vezi bine că am găsit-o. Și e și cu buchile de le pricepeți voi și le-am învățat și eu în tinerețele mele, acu treizeci și mai bine de ani. Sfânt lucru e cartea, care păstrează suflarea Domnului. O deschizi, și din foile grele, cu rânduri negre și roșii, vântul ei te umple ca o pădure. Domnul e în tine și tu ești în Domnul. Rătăcește iară pe pământ între ucenici. Vorbește pe munte deasupra lacului, noroadelor multe din Galileia și din Decapole și din Iudeia și din ceia parte de Iordan, cum scrie Matei la cap cinci, șase și șapte. Învață pe-ai lui cum să se roage, ca în Matei la cap șase și în Luca la cap unsprezece, și nenumărate buze de oameni și de prunci umplu după el pământul și văzduhul de Tatăl Nostru. Strigă în ceasul al nouălea: Eloi, Eloi, Lima Savahtani; catapiteazma lumii crapă, gura ni se umezește și nouă de oțet. Și toate, numai dacă întorci foile până la Marcu, la cap cincisprezece, știi treizeci și patru, unde evanghelistul, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

lângă leul inaripat, sapă cu condeiu de aramă vorbe care pătrund mai departe, pentrucă răsună prin veacuri, decât răgetul sălbăticiunii".

— „Stau și mă gândesc uneori, speriat să nu cad în păcat, dacă nu ești cumvă un ucenic vechiu întors între noi", zise zâmbind slab, aproape îndurerat, cum își făcuse obiceiu dela boală încoace, Gheorghe Cioarec.

— „Sânt numai un ucenic nou și nevrednic, bade Gheorghe. Dar credința mea e tare și vreau să fiu un ostaș al lui Cristos, neodihnit".

— „Iară nu-ți închiotorași bine cheba, omule! Mi se pare că tu ești mai mirat de venirea părintelui decât alții, și-l ții de vorbă în loc să-l lași după îmbucătura asta să se așeze puțin odihnii", se amestecă femeia cu pică prefăcută, ajutând lui bărbatu-său să se scape de sfială.

— „Bată-te norocul, Chivo! Ochii tăi pândesc și gura ta umblă ca a Reveichii care născuse pe Iacov cel fără vicleșug și pe Isav cel cu blană roșie, și i-a trecut, cât te-ai șterge pe buze, pe cel dintâiu în locul celui de-al doilea, de a rămas unul, până azi vânător hrănit cu rouă, iar celălalt s'a făcut părintele Israelului. De unde vezi tu că mă plâng de neodihnă și că vorbele badei nu mi-ar plăceà? Dumnealui e mai norocos decât mine, ca a putut să urce până la Sfântul Munte și să facă hagialâcul cel mic. Eu pot numai să-mi iau ca un asin samarul cu dăsagii în spate și să colind drumurile bătute ale pământului. Sunt zece zile de când am por-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

nit din Sibii și să nu mă întrebați unde am să fiu peste alte zece, unde am să-mi așez capul și prin câte vămi ale cucului am să mă strecor. Dar, uite, ceaslovul cel mare l-am descoperit în sfârșit și vi-l aduc".

Din dăsagi ieși o carte mare, cu scoarțe de lemn și încuetori ferecate. Nu era un lucru de târg și nici din veacul de acum. Oamenii dela scară scărțâiră cele șapte trepte sub tălpile lor și-și căutară loc printre cei de sus, cari stăteau roată și aplecați peste foi. Călugărul citeă rugăciunea ceasului și a zilei, rar și cu odihnă, prin rândul cu cerdacuri iscodite parcă anume pentru popasuri și lăsare gândului văzduh de zbor.

Șefki rămăsese mai singur și mai neluat în seamă decât oricând, numai cu turturelele și, de sus, de unde se cățărase, cu vedenia abia ghicită a Dunărei și a puhoiului ei de apă. Nu urmăreă ce se citeă. Limba aceia de demult și de departe, de pe locuri cu mecete mari și popi mulți ai Românilor, îl legănă ca un cântec. Vorba își pierdeă în parte înțelesul. Se prindeă cu somn în pleoape și se căsneă să afle cine putuse fi și ce făcuse acel Eutichie de care pomenise omul sfânt. Apoi își uită de sine și când se trezeă, poate numai după o clipă, se miră că încă nu căzuse. Până tresări, cu palma lui rece pe grumaz.

— „Să plecăm, fiu al lui Agar. Ziua n'a ajuns pentru noi la capăt. Nevasta lui Anton, gazda mea, m'așteaptă".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1900-mdrr

Îi petrecură toți până la poartă. Stăpânul casei voise neapărat să înhame caii la căruță. Femeia pregătise o săculeață cu de-ale gurii. Călugărul îi împăcă pe toți cu o binecuvântare și cu făgăduiala întoarcerii în două luni, și porni pe jos, cum venise, cu Șefki alături, către Kumbair. Ceaslovul și amintirea trecerii lui, ca într'un cearcăn de aur de icoană, rămaseseră îndărăt.

Hagiul n'avea să mai lucreze în ziua aceia. Calendarul lui se îmbogățise cu o sărbătoare. Muntele Atos spălat de Marea albastră, cu certurile Podromului dintre călugării moldoveni și cei munteni, cari nu vorbeau decât bulgărește, jughiul înfipt între aceleași coaste, fata lui cu coada ca mătasea porumbului fraged, lăsată pe spate, îi erau mai aproape. Își ținea viața ca în pumni. Domnul dăduse pe la poartă și nu-i ecolise. O luă încet, cu teamă să nu fie cumva zărit, pe urmele sfântului ca să-l vadă cum se micșorează pe poteci și pe lângă ape, în lumea largă. Și se opri lângă acelaș gard de răchită din margine, îmbătat ca de un vin de mirosul puternic al bălții, care se ridică într'un zbor de găze și de berze. Rămase până târziu după ce drumeții cei doi pieriseră spre stânga, în jocul dogoarei. Mai auzeă vorba de glumă de-adineauri, care trebuie să-și fi avut ea tâlcul său: „Stai în balconul tău, bade, unde-ți vine de toate părțile răcoare, ca Zaheu în dud, cap de vameși care dijmuești grâurile câmpului! Dar

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iată că un păcătos om al Domnului a stat azi la masa ta și casei tale s'a făcut mântuire".

Șefki nu vreă nici să-l scoată pe călugăr pe Părăsita și de acolo în Dii, nici să intre în drumul mare. El ținù mijlocul prin ceair către grădinile Lepădaților, trecù pe sub pâlcul de mălini de pe malul din sus și lăsă pe dreapta Kirimbegul. In față creștea mereu turla rotundă a bisericii din Kumbair. In mai puțin de un ceas aveau să ajungă.

Peste Dii păzeau trandafirii minaretele. Soarele le bătea dintr'o parte și le făceă parcă ușoare și străvezii. Ochii lui Șefki căutau într'atâtea pe unul și, după ce-l găsiră, nu se mai putură deslipi de el. Călugărul își aveă de povestit pățanii de-ale lui din alte călătorii sau lucruri de-acasă, dar nu-l auzeă decât la răstimpuri, pierdeă legătura și nu se mai pricepeă să răspundă. Când își veni în fire grăbeau printr'o pădure de nalbe mari, învoalte pe la nodurile tulpinilor, care le treceau cu mult peste capete. In aerul închis și conabiu de răsfrângerea florilor, căldura se întețise. Bâzâiau albine. Erau dela stupii lumânărarului. Aveau să mai dea pe sub vișinii prin cari se spânzurase de atâtea ori cu Florea și cula eră să le steă deodată înainte cu rufele ei întinse la uscat ca niște steaguri de semnale.

— „Mi se pare că sosim. Mi-e dor să scot cărțile și să le așez undevă pe rafturi. S'or fi tescuit și ele de atâta purtat peste munți și

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1

peste râuri. Începe să-mi fie greu, parcă aș sui dela Secu spre Agapia, pe la poala codrului, cu Sihăstria în fundul văii și cu turnul Mitrofanei în spate. Știi tu cât a țesut cu roabele în turn semeața tovarășe a lui Ureche, pentrucă i-au plăcut ochii unui diacon? Nu știi? Nici nu trebue să știi! Tu să știi numai atât că nicăeri nu mă opresc mai cu drag decât la ba' Anghel, unde mă scoți acum, și care are un han cum nu se află două până la Timoc sau dincolo în părțile sârbești și până la Kula și Lom. Prin multe mi-am purtat an'i și n'ai de ce să te îndoești cu ochii tăi de leustean, rotunjiți cât îi ține plecapa, la mine. Ai să vii înăuntru și-ai să vezi!"

Când ieșiră din nalbe dădură în straturile de maci. O femee stăteà încovoiată printre măciuliile lor prăzulii și pliveà cevà cu un cuțitaș ruginit.

— „Ce faci, lele Ioană? Mai doru-te dinții?"

— „Ei, că mă speriași, părinte. Bată-i păcatele de dinți, cum îi mai ții minte? De m'ne-i mai ușor, că dacă-i uit eu, nu mă uită ei pe mine. Uite și pe Șefki! Dar de unde ieșiți pe-acolo, peste garduri, ca oamenii ăi răi?"

— „Spune-mi numai atât, dacă ați primit cuvânt și lumea m'așteaptă?"

— „Primit și adastă, cum nu. Lăsaț'-mă numai să zvârl cuțitașu', să mă clătesc puțin pe mâini și să alerg înainte".

— „Ce să mai alergi înainte? Stai mai bine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

cu noi! Om merge împreună și ne-i povesti ce-a mai fost de-acum e anul pe la voi".

Femeia își șterse mâna pe șolduri în jos, fără trebuință, ca de lutul rămas pe degete.

— „De-acum e anul? Ți-o fi povestit el tot drumul flăcăul cu care vii".

Șefkì o măsură cu ochi speriați. Ce vreà să zică sora Antonovei?

— „Aici n'ai nimerit-o, lele Ioană. Te iveninezi degeaba asupra noastră. Pescarul nopții e mai mult tăcut, ca și ceasul la care l-am întâlnit întâiu!"

— „Pescarul nopții nu pescări toată viața. Ai aflat dela el sau dela alții și ce-mi făceà înainte să steà pustiu pe apă".

Din l'nișteа de-adineauri, de tot drumul, de azi noapte, de când încărcase pe călugăr în barcă, nu se mai păstrase în Șefkì nimic. Sângele se zbăteà în el nebun, parcă vreà să scape, sub vorbele femeii din răzorul de maci. Il frigeà privirea întrebătoare a tovarășului de drum. Cu toate că pornind se pregătise de orice întâlnire, întâia, neprevăzută, îl luà preà repede. Și chiar întâia îl lovì din plin în creștet ca un maiu.

— „Nu, n'am aflat nimic", zise rar călugărul.

— „Atunci ești un om cu adevărat sfânt. Il adusești îndărăt pe dungos, fără să-ți dai seama. De luni de zile se căsnește o lume să-l descopere, să-i vorbească, să-l înmoae. Și-acum vine singur, umilit, ca un câine. E fugit de-acasă fără să știe nici el dece, de pe când plecași,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-19

e anul, dela noi. Din băiat de gospodar, ajunse sălbăticiune de stuf. Rupse inima taică-su, strică rostul unei căși. Și nu știe nici el de ce!"

Călugărul nu-și luă ochii dela Șefki. Femeia vorbeă înainte și altele, dar el n'o mai ascultă. Apoi se apropiè, îl sărută pe frunte, în acelaș loc de ieri, își scoase dăsagii și-i puse lui pe umeri. Erà ca o îmbrăcare de hirotonire, care-i înfiorà pe amândoi, de fiori deosebiți. Nimeni nu zâmbeà, nici chiar lelea Ioana, înrăită de durerea de dinți și de frigurile mlaștinilor. Șefki se strânse puțin de greutate sau se stăpâni numai, să nu îmbrățișeze pe bătrân. Aveà în ochi acum bunătatea căprie a ochilor lui Ali.

— „Iartă-mă!" zise. „Am bănuit că suferi, dar n'am fost destul de tare să și știu. Mergeam cu durerea alături și am râs. Să fim de azi ca doi drumeți ieșiți după aceeaș treabă, care împart pe din două tot ce le-aduce drumul. Acum mi-aduc aminte. Tu ești vecinul casei unde trag. Ești și nu mi-ai spus. Nu odată am vorbit pe vremuri de tine. Iar azi am fost așișderea însoțitorului lui Tovie către Ecvatana, cum scrie la cărțile noastre sfinte, dar fără să mă fi luminat Domnul ca pe Rafail îngerul. Credeam că mă duci tu și iată că te duceam eu. Peștele cel mare din Tigru, care erà să te mânânce, l-am tras pe mal și m'am fost mirat eu, și nu tu, de ce-i luam fierea, inima și ficatul, pe când carnea o crestam și o frigeam. — Lele Ioană, tu n'ai de unde să le înțelegi toate astea și poți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-ți faci liniștită cruce! Cele vechi nu sânt moarte, ci se întorc. Altfel de unde ar veni sfatul și ce putere ar mai aveà pilda? Sântem ca apele care intră în albii făcute și numai așà pot să curgă și să nu-și risipească izvorul. Noi, cari ne-am închinat altarului, trăim întru totul după viața lui Isus. Îi știm de lungă citire cuvintele pe dinafară, iar în faptele lui ne adâncim cu desfătare. Niciodată nu ni-e mai bine decât dacă simțim cum ne sparge carnea pălmii și trece prin oase pironul răstignirii. Pentrucă oamenii nu trăesc în fiecare zi. Trăesc din când în când, în vreunul mare al lor, ființă pământeană sau Dumnezeu coborît între noi și făcut om, și apoi toți calcă prin veacuri pe urmele lui, spun ce-a spus el, fac ce-a făcut el. Lumea trăește o vreme ca să se potrivească învățăturilor lui. Până când stăpânul țăriilor socotește zodia încheiată și trimete pe altcinevà să sfărâme tiparul și să toarne altul. Oamenii se nasc atunci din nou prin el. Noi ne-am născut prin voia fiului de tezlar din Nazaret, ai lui sântem și din ce-a pus el atunci așezământ, stropindu-l cu sânge, nu putem ieși. Toate se întorc. Și așà am putut să fiu eu Azarie și să scot pe Tovie dela Ninivei, ca să găsească soție, talanții împrumutați de taică-su și vederea aistuia, mai înainte plină de albeață, de când, adormit fiind afară, păsările de pe perete i se gătășeră fierbinte în ochi. Iar tu poți să fii, grădinărind pe-aici, Marta care așteaptă pe Dom-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir1901-1932

Se auzi cum din ea un om sări în Dunăre și alergă înainte ocărînd.

— „Mi se pare că se ngroașe gluma", șopti Vanci. Făcuseră amândoi din ochi vârfuri de ac, dar vedeau acum mai puțin decât înainte. Frunze negre cădeau prin aer, ca într'o toamnă a nopții. Lucrurile se arătau și pereau, sau se înmulțeau și se clătinau, înșelătoare. Li se păreà că se țin după cinevà alergând prin baltă și, după ce clipeau, nu se mai păstrà din aceà nălucire nimic. Un răcnet nou le smuceà capul în altă parte.

— „Te prinserăm, hoțomane!" urlă un alt glas, din sus. Locul unde trebuise să fie Ali erà înconjurat. De-acolo începeau șirurile de vârșe și în cercul turbaților ar fi fost să dea din colț în colț, ei. Se făcură și mai mici, cu spinările supte, așteptând parcă ciomăgeala lopeților.

— „Ce dracu' face Ali?" zise necăjit Vanci.

— „Taci!" porunci Florea.

Stăteau cu urechea plecată și cu ochii lăcrămați de zgâire. Forfota, bălăceala și strigătele nu ținură decât o clipă, dar lor li se păreà că toată balta se umpluse de oameni, cari o călcau blestemând, cruciș și curmeziș, cu cângile în mâini.

Atunci o detunătură trosni. Noaptea o luă și o clocoti prelung prin cotloanele ei. Orice zgomot încetă. Erà iarà liniștea dinainte, sfârâmată numai de vreun zbor speriat din culcu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

șuri. Apoi alte răcnete izbucniră și un pas uriaș, ca într'o răsturnare de lotcă, sparse de două trei ori apa. Și o altă detunătură bubui, și după ea răsună alt pas și încă unul, și un țipăt de moarte.

Băeții porniră în fugă pe grind, cât îi răbdă locul subt ei. Nu îndărăt spre hotarul Cutovei, ci înainte. Primejdia o uitaseră sau se spărsese în capul altora. Trebuiau să vadă ce fusese. Un strigăt nou, o văetătură, în care cunoscură glasul lui Șefki, le curmă iară avântul. Vaetul lui, și încă ceva.

Zorile trăseseră deodată o zare roșie pe dealurile dimpotrivă și în largul Dunărei. Ierburile se înălțau pe ea în fire tremurate, de scrum pălpăit ușor. Sălciile scuturau pe sus coame de scântei. O revărsare de unde ca o aramă bătută de ciocan îi ajunse și trecù peste ei însângerându-i. Și tot atunci o răbufneală lungă de foc țâșnì în stâlpi de flăcări. Nu erau zorile, ci ardeà undevà pe câmpia de dincolo. Girezi de pae sau alte lucruri cu pălălae mare. Ca adineauri, fața lui Ali la un chibrit de ciubuc, așà vedeau acum toată mișuneala din tufișul rar, în lumina aceasta dela Răsărit. O vedeau și se apropiau în neștire, ducând două umbre vînete cu ei.

Ali mersese liniștit până în dreptul vinteariilor. Le zărise bețele și tocmai coteà ca să iasă din câmpul lor, când auzise fosnetul repede al unei lotci. O simțeà pornită cu carina în sus,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

ca un cal ridicat în două picioare de împunsătura pintenilor. Când să facă față dincotro venea ea, alte două fâșâituri din alte două unghiuri, îl uimiră. În acelaș timp izbucni și întrebarea de fior a nopții.

El se dădù lângă un ciot de salcie și luă puşca în mână. Până să se lămurească pricina vrea să ție pe urmăritori mai departe de lungimea unei lopeți. Eră și nevoe. O lotcă trecù vifor pe-alături de el și o vână de apă îl izbi în obraz și-i intră în sân. Eră dela o vâslă de cârmă care trebuià să-l pălească și dăduse preà scurt. Necăjit trase un foc în vânt. Si numaidecât îi părù rău și vru să le vorbească omenește dracilor acelora necunoscuți tâbăriți asupră-i, pentrucă se gândeà că zgomotul aveà să fie auzit dela otac și să-i răstoarne toate potrivelile.

Strigătele și răcnetele se amestecară însă nebune și nu se mai putù face înțeles. Când dintr'o nouă lotcă abiă sosită, un om se aruncă orbiș la el, trase și al doilea foc, cevă mai jos. Omul dădù drept, în salturi, și nu-l mai lăsă să încarce a doua oară. Ridică brațul și lovi din plin.

Ali căzù peste buturuga de salcie. Capul plescăi în apă și rămase nemișcat. Sângele gălgâià dintr'o rană, care eră mai mult o spintecătură de fier de plug prin tot coșul pieptului. Pescarii alergară acum din toate părțile.

— „Mi se pare că-l omorîși, staroste", zise unul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— „Nu-i nimic. Ne scăpă numai de-o lighioană rea. Se spurcase dumnealui la blagă străină. Și pentrucă vream, după atâtea nopți de căutări fără noroc, să-i cuncaștem obrazul, hai să ne trimeată un glonț în cap! Cât despre știut, n'are să știe nimeni. Îi legăm o piatră de picioare și-l lăsăm în mijlocul Dunărei".

— „Dar vedeți, bre, cine-i?"

Atunci Șefki picase între ei, făcându-și loc desnădăjduit cu capul, cu coatele și cu picioarele, și se repezi cel dintâiu la cel căzut. Se aplecă peste el, îl privi și scoase acel vaet care încremenise la câțivă pași de-acolo pe Florea și pe Vanci.

Martorii acestei desnădejdi micșorară cercul împrejurul lui, încet, purtați de râu. Fețele li se făcură roșii. Toți căutară unul la altul, speriați, ca și cum i-ar fi ajuns o răsfrângere a sângelui care se auzea picând în baltă. Tufișurile și ochiurile de apă se învăpăiară.

— „Se aprinse vreun pătul de conac dela țereni", zise cinevà mai dela fund.

Starostele se apropiase de Șefki și încercase să-l desfacă de omul de jos.

— „Ce-ai tu cu hoțul de pește?"

— „Ce hoț de pește?" hohotì plin de plâns băiatul. „E tata care veneà la mine. Eu îl omorii! Eu îl omorii!"

Starostele îl zvârlì cât colo și luă capul lui Alì în mână. Erà în adevăr prietenul lor, cu obrazul împăcat, cu ochii sticloși în care lică-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

reă pârjolul de departe. Ceaușul se desfăcù repede dintre ceilalți, cărora el le fusese cap în această împresurare și năvală, și li se alătură. Îl priveau toți și nu le venea să creadă. Ce-l hotărise să ajungă la ei pe grind și în puterea nopții, cum n'o mai făcuse? Și cum să-i nimerească tocmai când erau mai orbi și mai scoși din fire de șiretenia hoțului de pește?

Așă-i găsiră Florea și Vanci când se strecurară tiptil până la lotci. Nu se mai sfiau. Întrebați, erau să spuie că auziseră, pe când se întorceau cu ocol, acasă, foc de pușcă și strigăte și alergaseră să fie de ajutor. Șefkì nu puteà să-i dea de gol. Ce fusese acolo? Nu cumvà se împușcaseră Turcii între ei?

— „Vânătoare de rațe nu prea mirosì să fie! Să vedem ce-o să-i ducă la ziuă tat-su lui Umurli", nu-și putù struni limba Vanci.

— „Mișcă și ține-ți gura! " făcù Florea, dornic să vadă odată ce se petrecuse.

Lumina pâlpâià peste toți și rând pe rând îi scoteà și-i afundà în întuneric. Moartea trecuse peste ei și-i împietrise, care pe unde se găsise. Nu erà moartea pedeapsă a unuia fără rost și nume, ci moartea de mâna lor a unuia dintre ei care-i legà cu junghiuri peste șale într'o legătură de sânge. Și flacăra le cădeà iară deasupra și-i mîriuià cu mîrul ei roșu. Întâmplarea din smârcul cu sălcii își aveà o clipă toată ființa grozavă, cu oamenii, cu apele și cu cerul dimprejur, și se prăbușeà în clipa următoare cu cerul dimprejur,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

cu apele și cu oamenii, din nou în neființă. Părea numai o vedenie nepământeană și nu de-acum, a focului și a bălților, cu făpturi ieșite până la brâu din adânc.

Șefki se smulse cel dintâiu din această împietrire. Când starostele îl împinse în lături, în mișcarea făcută ca să-și tie cumpăna, ridică mâinile. Dar mâinile erau pline de sânge și rămase cu ochii la ele, fără să înțeleagă. Sângele cădea în picuri, ca dintr'o rană a lui. Se uită împrejur întrebător.

Pescarii dela otacele vecine, cari sosiseră chiar la început și-i închiseseră ieșirile lui Alî, nu-l văzură. Ceaușul ajută pe staroste să așeze mortul pe lemn, la loc uscat. Numai doi noui veniți, retrași mai la o parte, priveau îngroziți la degetele zgârcite și roșii. I se păreau cunoscuți și nu-și aduceă aminte de unde. Le zâmbi aproape. Atât că zâmbetul trebuie să se fi văzut în afară o groaznică strâmbătură, de vreme ce străinii se lipiră unul de altul fricoși, a apărare.

Atunci în capul lui Șefki se făcù puținâ lumină. Îi mai văzuse undevà, rezemându-se tot așà în umeri, și cu aceeaș privire. Parcă la o altă apă, de mult, numai că cerul erà alb, nu roșu ca azi. El se găseà într'o vale și se uità la ei de jos în sus. Și deodată se dumirì! Și în aceeaș clipă mintea, ca într'o descărcare cu ruperi și dărâmături, se umplù de înțelegere. Erà ca și cum focul de-afară ar fi pătruns la ea, mistu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ind-o. Știà de data asta tot, cum socotise cu grijă, umblase, râsese, minţise, ntinsese sforile şapte zile dearândul, pusese pe drum braţul care să doboare, cum se legă jocul de copii dela bedèn, al celorlalţi, unde muriseră câţivă pui de erete, cu răutatea lui chibzuită, de unde ieşeau morţi de om şi prăpădire de neamuri. Şi ştiă mai ales ce-i rămâneă de făcut!

Scânteia aceea lungă, căpărată în creer când se ciocnise de băeţi, se roti peste întreagă viaţa lui trecută şi stătù deasupra unui prag de casă prietenă. „Aici, la marginile împărăţiei..." Toate întâmplările care-l înduioşau altădată, azi îl obcseau. Nu se mai simţeà legat de ele, şi nu mai aveà parcă destulă vlagă să le învioreze. Luarea aminte toată i se oprise la acel prag. „Aici, la marginile împărăţiei..."

Zorile pătrunseseră în grădină şi băteau în ferestre ca o tufă de trandafiri galbeni şi roşii, desfoiaţi la fiecare adiere. Curtea dormeà încă. Numai turtureaua de sub streaşină îndrăsnise în atâta linişte să se lase pe marginea căuşului de piatră dela puţ şi uitase să bea. Ascultà ceva. Ochii lui însă erau nemulţumiţi. Căutau. Pluteau singuri, fără trup, din loc în loc şi nu se puteau opri, până ajunseră acolo, la lespedea cu scris arab tocit de paşi, peste care atâţia ani intraseră el şi altcinevà în casă, şi intraseră şi oameni mai vechi plecaţi pentru totdeauna. Pe aceà lespede zăceà rezemat de stâlpul porţii, ca într'o aţipeală după cale lungă, un băiat cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

totul și cu totul asemenea lui. Capul îi era căzut pe piept și nu se deosebeà bine, dar încolo erà el aidoma. Părul lui, umerii lui, brâul, picioarele pline de pământ, făptura întreagă. Ochii jumătate închiși se uitau la un cuțit încovoiat, vârît pe jumătate în coșul pieptului. Sângele râură pe afară și se strânsese la un loc, lângă șoldul drept, parcă anume ca să nu se piardă. Scrisul ieșeà mai bine de pe fundul acum roșu. Turtureaua asculta picurii căzând și nu se hotărà să-și afunde ciocul în căușul de apă. Nu erà decât ea, care asculta, și privirea lui, întârziată în văzduh, veghindu-l.

Trebuià să ajungă la pragul acela. Orice amânare erà o nouă durere și o nouă primejdie pentru alții. Din amânări de acestea izbucnise fapta de azi. Erà așteptat, și atâtea lucruri nu se puteau împlini numai pentrucă nu erà el în stare să-și smulgă odată călcâiele din mâlul rece.

Se repezì peste ceauș la Alì, îi trase cosorul din piept și dădù năvală în băeți.

Vanci începuse să se gândească la săcuiul cu pâine și la haina lui de pe mal. Să nu se ducă de dimineață acasă, nu numai fără pește și flămând, dar și golănet! Florea zisese de vreo trei ori până acum, și da să le ia dela capăt, n'ște cuvinte auzite dela ba' Anghel și a căror legătură cu lumea de-acolo n'o mai pricepeà: „Care-i iapa de se prinde, aia treeră!" Atunci năvălise în ei Șefki cu cosorul ridicat. Vanci și Florea uitară gândurile lor mici și se desfăcură ți-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

până. El trecù printre ei vijelie, pe grind îndărăt și pe lângă porumbiște, în crângul de sălcii. Apa săreà aprinsă din pașii lui. Alergà spre Dii cât îl țineau picioarele.

Erà nevoe să fie acolo înainte să se facă ziuă, ca să nu-l vadă și să-l împiedice oamenii. Și cu cât goneà mai iute, cu atât se liniștea mai mult. Osteneala îl descărca de orice alte griji sau amintiri. Și cu atât hotărîrea lui, înfricoșată, rămasă astfel singură și stăpână, i se păreà mai firească. Trebuià să se așeze în locul care i se arătase, așà, cu capul sprijinit de ușorul porții, ca după un drum de zile, când nu s'ar îndura să-i trezească pe cei dinăuntru, ca să-i deschidă, și cu ochii la cuțitul intrat la încrângătura coastelor, până în plăsele.

Se lumină de ziuă. Răsăritul se bolteà verzuiu drept înainte. Deastânga vâlvoarea se înteteà. Limbi mari portocalii se frământau ca subt o bătae de vergeà. Nori de scântei bufneau când și când de subt ele, întrecându-le și revărsându-se în arcuri. Parcă dăduse cinevà foc nopții cu toate stelele. Dunărea se podeà roșie și roșii erau și cărările în care călcà. Poate că Ion Desculțu trecuse dincolo și-și împlinise gândul. Țara românească începeà să ardă, cu ciocoii și cu nedreptățile ei, și un săteau în haine albe stà la jărăgaiu și-l răscoleà cu cavalul lui.

Vorbele de aseară ale hanului se făceau fapte. Călugărul sculat de vreme trebuie că-și lua acum cealmaua lui creștină de pe cap, cum îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

văzuse cu o zi înainte la otac, și se spălă încet; se pregăteă de drumurile Bregovei. Vasile Ilici plecă la port între hamalii lui, ca să le spuie de cele două revoluții și de spânzurarea țarilor. Antonova, zorlie la lucru, căută pe Florea în așternut și ieșeă bodogănind prin întuneric, să-l găsească pe unde-și făceă iară de cap. Florentinova, speriată de un vis rău, se dădeă jos din pat și aprindeă o lumânare la oglindă, în care se uită tot mai de-aproape, de groaza petelor de vărsat. Dar niciunul nu-l ajunsese pe el, nici în iuțeala nici în ticăloșia isprăvii. Alerga roșu prin Ostrov, șiroind de sângele tatălui lui de suflet, care-i eră mai drag decât celălalt, pentrucă pe celălalt nici nu-l cunoscuse și acesta eră și tata lui Umurlî.

Umurlî! Umurlî! Cum zisese cățugărul? „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani și erau înaintea lui ca niște zile puține, pentrucă o iubeă pre dânsa". Trăise pe lângă ea, fără să știe și, când o văzuse, trebuise să fugă zburătăcit de gândul care crescuse deodată în el. Nu eră în stare să-l privească. Aștepta să trăcă timp, ca să cuteze. Îi trebuiă o altă lume, mai a lor, unde în singurătate să-l cheme și să steă la sfat împreună, încântat și rușinos. Lumea aceea se năruise, zadarnică și ea de acum. Gândul aveă să se destrame nespus. Umurlî! Umurlî!

Cetatea răsăreă din ape, sură și ierboasă. Șelki sări peste Părăsita și coti spre șarampoi. Turnurile ierbăriei păzeau deasupra tăcerii și,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir1901-1932

pe lângă ele, sulițele cu lună coclită ale minaretelor. Intră pe zidul îngust de afară, cu vechile cule pustiite. Pietre cădeau de pasul lui, dedesubt în Dunăre. Era o părăsire, de lume de veacuri moartă, din care și umbrele ostașilor de odinioară proptiți în lănci, sau lângă pușca cu cremene pusă în crăcana de fier, sau la gura tunului cu ghiulele de marmoră, plecaseră. O luaseră aceă lume anii, și o lua, câtă bură de argint din ea se mai păstrase în amintire, o lua cu fiecare undă râul. Cel din urmă rămas veneă în fuga din urmă, care-l dusese prin atâtea întâmplări, ca să se culce pe o lespede în inima ei și să nu se mai scoale. Ziduri și minarete se prăbușeau peste el și-l acopereau. Duhul din adânc se scuturase odată mânios. Cetatea nu mai eră.

Umurlii! Umurlii! Inelul ei cu piatra albastră îl căutase până'n baltă, lângă poloagele unde cu ochii deschiși visa de ea în fiecare seară. Ii trimisese un cuvânt mut de aur și zâmbind sub feregeă apropiase ușa după sine în căsuța dintre piersici. El alergase să-l îngroape în cel mai ascuns loc din matca râului, să îngroape darul și să îngroape, în picioare, și pe omul care-l primise. Dar fusese hotărît altfel și acum alergă să i-l aducă singur îndărăt, cu piatra albastră plină de sângele bătrânului, și în curând spălată de-al altcuiva sânge. Poate Mihai lăutaru' aveă să le cânte cântecul prin hanul lui ba' Anghel și prin alte hanuri de drum străin, cum îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

auzise de Stângă și de Pașalele din alte vremuri, cu vioara la piept, cu ochii negri umeziți, cu vorbele tărăgănate, între ascultători căzuți deodată pe gânduri. Umurlii! Umurlii!

Deastânga Dunărea se limpezeă încet și șoptea lovind în ziduri, ca de o lumină în adânc, în legănat lin de clopote subt apă. Il însoteă în drumul din urmă. Clocoteă subt umbra lui gonită, aplecată înainte. Ii aduceă din port, pe fire de foc, semnalul felinarului din catarg, al șăicii care aveă să plece mâine și ar fi trebuit să-l poarte în mările cu chitre. Un bâtlan vânăt, rătăcit din baltă, îi zbură alături, întrecându-l. Zbură spre Răsărit, spre orașul profetului! Nu mai aveau de acum nici un rost, nici cuvântul, nici cărțile hogii!

Umurlii! Umurlii! Se întorceă. Capul greu, atât de greu că trebuiă să i-l ție în mâini, aveă să se odihnească la ea în poală. Gura, mai pecetluită de cât oricând, nu mai aveă de ce să se deschidă, ca să spuie ce aveă de spus. Puteă să stea lipit de ea. Până veneă peste două ceasuri și celălalt om lipsă al casei, adus pe crăci de salcie, și se așezau amândoi în odaia cea mare, între flori din grădină, rupte de degete scumpe. Vecini cu fes și cealmale și cadâne de subt feregele lungi albe, mulți câți încăpeau și câți nu încăpeau, din odae, dela ferestre și din curte, îi veghiau nemișcați. Și el ar fi vrut să se mai ridice odată în coate, să-și deschidă ochii calzi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

și să-i poată zice numai atât, înainte să se lase iară pe spate, stins: „Umurlii! Umurlii!"

Fuga începută de un an și care-l scosese din copilărie se apropiă de sfârșit. Dela poarta aceasta cu arc, dintre curțile dinăuntru cu îndoite metereze, dădeă în uliță lor. Șefkì se mai arătă odată, sus la cotitură, singur pe cerul cu stele slăbite. Cosorul roșu erà în mâna lui ca o semilună mică. Apoi sări ușor dincolo și pierì dedesubt. Pașii se auzeau tot mai depărtați.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndr-1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rmdr:1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

31462/90

50

ANTICARIAT
CLUJ
Lei 50,—